

B. C. U.

II

292675

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE GEOLOGIE ȘI GEOGRAFIE

Conf. univ. dr. ION VELCEA

**G E O G R A F I A
E C O N O M I C Ă
A R. S. R O M Ă N I A**

EDIȚIA A II-A, REVIZUITĂ ȘI ADAUGITĂ

BUCUREȘTI

— 1975 —

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
București

Cota II 292675

Inventar 797069

993

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE GEOLOGIE ȘI GEOGRAFIE

Conf. univ. dr. ION VELCEA

G E O G R A F I A
E C O N O M I C Ă
A R. S. R O M Ă N I A

EDIȚIA A II-A, REVIZUITĂ ȘI ADĂUGITĂ

BUCUREȘTI
— 1975 —

BIBLIOTECA	UNIVERSITARA
Cota	45379
Inven.ar	

Biblioteca Centrală Universitară
Cota
Inven.ar
-6993-

Biblioteca Centrală Universitară
BUCHARESTI
Cota
Inventar
292675
797069

Prezentul curs este destinat studenților din anul III al Facultății de filosofie (secția sociologie), precum și studenților de la Facultatea de geologie-geografie. Textul a fost analizat în colectivul catedrei de geografie economică, care s-a declarat de acord cu multiplicarea în actuala redactare.

INTRODUCERE

////////////////////////////////////

Geografia economică, ca știință a producției sociale în raport cu mediul geografic este, prin conținutul său, o știință activă și dinamică, avînd ca obiect analiza spațială a fenomenelor economice, generate de acțiunea societății asupra naturii, în raport cu particularitățile geografice ale teritoriului, cu structurile social-istorice ale colectivelor umane constituite și în funcție de caracterele modului de producție. Ea are menirea de a evidenția, evolutiv și dinamic, funcțiunile uman-productive și schimbările acestora în cadrul peisajului geografic sub aspectul gradului umanizării lui, al tipurilor noi apărute, al valorificării potențialului său¹.

Datorită industrializării socialiste, s-au produs, în România, în ultimele trei decenii, schimbări radicale în structura și repartiția geografică a ramurilor economice, în utilizarea rațională a resurselor naturale și umane, în direcțiile de dezvoltare echilibrată a județelor și în sistematizarea economico-socială a teritoriului, fenomene anplu și frecvent reflectate în lucrările de geografie economică.

În concepția actuală a diferitelor școli, geografia economică este fie înglobată la geografia umană, în sensul că orice fapt economic este produsul conștient și necesar al omului, fie la geografia

¹ În cursul de față s-a acordat o atenție mai mare problemelor de geografie rurală și urbană, de agrogeografie, avîndu-se în vedere profilul de specializare al studenților (sociologie rurală și urbană).

socială întemeiată pe considerentul că orice fenomen economico-geografic are valențe sociale, fie că geografia economică este total distinctă de geografia umană (populația și așezările omenești). Aceste viziuni asupra obiectului cercetării geografice decurg din preocupările de a fundamenta științific noile probleme ale dezvoltării social-economice, ale repartizării geografice a producției și din nevoia ca geografia să contribuie la cunoașterea și soluționarea unor probleme de ordin practic, în concordanță cu necesitățile social-economice, cu cerințele progresului și civilizației. De aici și denumirea de **geografie umană**, care a întrunit consensul aproape unanim al geografilor români, în raport cu acela de **antropogeografie**, adoptat în trecut de un număr mai restrâns de geografi.

De pe poziții diferite ca rol al omului (voluntarist) sau al factorului geografic (determinist), geografia umană, în concepția actuală, tinde să fie o știință a relațiilor integrale ale omului cu mediul geografic, „a analizei echilibrate (corelate, I. V.) a populației, așezărilor omenești, a economiei, a utilizării resurselor și condițiilor terestre”¹. Unitatea dintre mediul geografic, considerat drept cadru, producție și societate, apreciate ca manifestări ale omului în acest cadru, a determinat pe C. Herbst și I. Băcănanu să contureze existența unui **înveliș geoecono-**

¹ Analizând curente existente în geografia umană, prof. V. Mihăilescu distinge o geografie umană sintetică și o geografie umană analitică cu trei subramuri: antropogeografia fizică, geografia socială și geografia economică (geografia agriculturii și geografia industriei). *Geografia umană (antropogeografia) — geografia socială, geografia economică*, Revista studii și cercetări de geografie, Geofizică și Geografie, vol. I, 1973.

mic¹, deoarece în contextul „legăturilor obiective și necesare ale producției cu natura, geografia economică apreciază omul ca pe o verigă principală în lanțul acestor legături, care fac din mediu, producție și societate o unitate dialectică”².

Prin urmare, geografia economică, care înglobează și geografia umană, trebuie concepută ca o **știință care analizează integral, sistemic, sub raport calitativ și cantitativ și în raport cu spațiul, populația, producția și circulația ei (industria, agricultura, căile de comunicație, transporturile etc. activități umane principale evident reflectate în peisajul geografic) și nu ca știință care se limitează la aspectele geografice ale producției industriale și agricole.**

Ca știință de sinteză, geografia economică are posibilitatea să ofere o imagine globală asupra laturii economico-sociale a mediului geografic, completându-se reciproc cu imaginea oferită de geografia fizică asupra laturii fizice a mediului geografic. Avînd un domeniu, principii și o evoluție istorică comune cu geografia fizică, geografia economică constituie unul din cei doi componenți fundamentali ai sistemului unitar al științelor geografice, cu o dinamică deosebită în condițiile în care rolul societății trece tot mai mult pe prim plan în relațiile sale cu natura³.

¹ Termenul a fost folosit și de Vintilă Mihăilescu, N. Al. Rădulescu și alții în sensul repartitiei economiei pe mari areale.

² C. Herbst, Ion Băcănar, *Considerații generale asupra metodologiei cercetărilor de geografie economică*, în vol. *Îndrumător de cercetări Geografice*, S.S.G., București, 1969.

³ I. Popovici, L. Mănescu, *Bazele teoretice și metodologice ale geografiei economice*, — curs litografiat — București, 1973; I. Popovici, O. Băncilă, *Raportul dintre societate și natură în studiul geografiei economice*, Rev. învățăm. superior, nr. 3:1967.

În legătură cu aceasta, se cuvin a fi subliniate preocupările privind **teoria și metodologia geografiei economice** (V. Mihăilescu, Ion Sandru, N. Al. Rădulescu, C. Herbst, V. Cucu, Ion Velcea, L. Panaite, E. Molnar, Ion Popovici, L. Mănescu, P. Deică, V. Tufescu), **cartografierea economico-geografică** (I. Velcea, Gh. Iacob, Ion Iordan, Gh. Dragu, Ion Sandru, L. Panaite, V. Hilt, V. Sficlea și alții), **istoria geografiei economice** (V. Hilt, I. Sandru, Alexandru Obreja, I. Popovici și alții), **etnografia** (Gh. Dragu) etc. Pentru dezvoltarea teoriei și metodologiei geografiei economice au fost organizate dezbateri cu privire la obiectul și conținutul geografiei economice¹, la sistemul unitar al științelor geografice, la problemele fundamentale care preocupă pe geografii economiști (București, 1965).

¹ Ion Sandru, *Quelques problèmes de géographie économique*. Objet et méthode, Anal. Univ. Iași, 1965.

DEZVOLTAREA GEOGRAFIEI ECONOMICE ÎN ROMÂNIA *

Începuturile geografiei economice românești nu sînt mai vechi de anul 1700 și le datorăm lui Constantin Cantacuzino (1650—1716) și lui Dimitrie Cantemir (1673—1723), care au pus și bazele cartografiei economico-geografice în România. Primul întocmește harta Țării Românești (tipărită în Italia, la Padova, în 1700) în care se redau și unele elemente de geografie economică, respectiv repartitia viilor, a pădurilor etc.; cel de-al doilea, Dimitrie Cantemir, elaborează prima monografie geografică românească intitulată „*Descriptio Moldaviae*“ (1716), în care sînt analizate condițiile naturale și social economice ale Moldovei, caracteristice perioadei de la începutul veacului al XVIII-lea, precum și harta Moldovei. Tot în prima parte a secolului al XVIII-lea, din interese militare și economice, avem prima hartă asupra Olteniei ridicată de Schwanz von Spriengfels și apărută în 1723.

Către sfîrșitul secolului al XVIII-lea apar numeroase hărți, cu valoare informativă deosebită, din care cele mai importante sînt: harta lui Hora von Ottzellowitz (1790) și harta austriacă (1791), care cuprind numeroase elemente de utilizare a terenului și anume extinderea pășunilor și finețelor naturale, a pădurilor, a viilor etc. în limitele Moldovei (harta din 1790), a Olteniei și Munteniei (harta din 1791). Aceste hărți ne dau prima imagine autentică asupra localităților și repartitiei acestora în spațiu. Ultima este însoțită și de o anexă cuprinzînd detalii prețioase cu privire la populația și economia fiecărei localități, culese de topografi cu ocazia ridicărilor de teren.

* Aricol pregătit pentru volumul dedicat centenarului S.S.G. (1875—1975), București, 1975.

Bogate în elemente de geografia așezărilor și a utilizării terenurilor sînt și hărțile din veacul al XIX-lea, respectiv harta rusă din 1835, cu ediție nouă în 1853, și harta policromă din 1856, valoroasă prin detalierea și circumscrierea în spațiu a tipurilor de utilizare a terenurilor, harta austriacă din 1891-1892 (scara 1/75.000), care redă pentru Transilvania răspîndirea tipurilor de utilizare a terenurilor, a culturilor de hamei, de legume etc.

De altfel, în secolul al XIX-lea, în condițiile apariției și dezvoltării în România a relațiilor de producție capitaliste, a creării industriei, geografia economică se afirmă ca o disciplină informativă, cu date și referiri asupra resurselor naturale și a factorilor economici, dar cu o preocupare mai puțin îndreptată spre explicarea dezvoltării social-economice a țării din acea perioadă.

Către sfîrșitul secolului al XIX-lea, după înființarea Societății Geografice Române (1875), geografia economică — în viziunea preocupărilor de mai sus — se face tot mai mult simțită printre celelalte științe, mai ales că acum își face apariția pe plan mondial și antropogeografia, orientată mai mult spre analiza anumitor aspecte cauzale ale raporturilor dintre om și mediu. La începutul secolului nostru se organizează învățămîntul geografic și se înființează primele catedre universitare de geografie (București — 1900, Iași — 1904), care au avut o mare influență asupra orientării cercetărilor geografice, avînd ca promotor pe profesorul Simion Mehedinți, care — în domeniul uman — a promovat și dezvoltat geografia istorică și antropogeografia.

O serie de progrese înregistrează geografia economică în primele patru decenii ale secolului al XX-lea¹, cînd datorită activității intense desfășurate de Simion Mehedinți și George Vâlsan, apoi de Ion Conea, Vintilă Mihăilescu, N. Al. Rădulescu, T. Morariu, V. Tufescu și alții, se abordează unele probleme de antropogeografie, de geografie regională, de geografie istorică. Numai între anii 1922—1940 se elaborează 11 teze de doctorat de geografie regională, dintre care unele cu bogate

¹ Au început să se afirme și alți geografi ca : Ștefan Popescu (1905) și Gh. Arghirescu (1913), care au avut preocupări pentru cunoașterea și înțelegerea fenomenelor social-economice din acea perioadă.

elemente de geografie economică și geografie istorică. În cadrul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, unde se creează în această perioadă o catedră de geografie economică, conducătorul ei de mai târziu (1941—1946) N. Al. Rădulescu² inițiază cercetări privind stabilirea zonelor structurale interne și externe ale orașelor românești etc. Manualele de geografie a României pentru învățământul liceal, elaborate de S. Mehedinți, M. David, G. Vâlsan, G. Murgoci și I. Popa-Burcă etc., sînt tot mai bogate în date și fapte referitoare la structura economiei naționale.

Dezvoltarea pe baze moderne a geografiei economice

Schimbările fundamentale petrecute în anii construcției socialismului, în structura și repartitia geografică a ramurilor economiei naționale, făurirea și consolidarea unei poziții conducătoare a industriei, dezvoltarea și modernizarea agriculturii, a căilor de comunicații și transporturilor, potențialul și dimensiunile actuale ale turismului, creșterea gradului de urbanizare etc. au determinat *orientarea cercetărilor de geografie economică pe probleme de ordin practic*, în concordanță cu necesitățile economiei naționale.

Geografia economică, analizînd și sintetizînd fenomenele social-economice în raport cu spațiul, a fost extrem de fecundă, mai ales în ultimele două decenii, cînd, pe baza unei noi metodologii și a unei largi colaborări între geografii din întreaga țară, colaborare prilejuită de elaborarea monografiilor geografice ale unităților administrativ-teritoriale (acțiune începută în anii 1954—1955) sau ale unor unități geografice, s-au produs mutații fundamentale privind locul și rolul geografiei economice în contextul dezvoltării științei și culturii românești.

Bazîndu-se pe principiile materialismului dialectic și istoric, pe legea economică fundamentală a socialismului,

² * * *, *Lucrările seminarului de geografie economică, 1941—1946*, București, 1946, Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale.

geografia economică — fără a se substitui economiei politice — s-a impus ca o știință a analizei condițiilor de repartizare și îmbinare în spațiu a forțelor de producție. Cele două direcții de evoluție, *geografia economică de ramură* (geografia industriei, geografia agriculturii sau mai larg geografia utilizării direct productive a terenului, geografia transportului și a legăturilor economice, geografia populației și a așezărilor omenești, precum și geografia turismului — în latura ei social economică) și *geografia economică regională sau integrală* (analiza interacțiunii ramurilor complexului economic) s-au adâncit tot mai mult în ultimele două decenii. Comunitatea cu alte științe, și în primul rând cu științele economice și științele naturii, îi individualizează și mai mult obiectul ei de studiu ca știință a peisajului geografic umanizat și rolul ei ca știință de interferență multidisciplinară.

Studiile geografice actuale privind potențialul economic și uman al țării noastre, prognoza fenomenelor economico-geografice în condițiile amenajării teritoriului, condițiile de dezvoltare a producției industriale și agricole, condițiile de localizare și dezvoltare social-teritorială au un caracter aplicabil și aplicativ, mai ales în domeniul organizării raționale a teritoriului, al sistematizării localităților rurale și urbane.

În perioada 1960—1975, după editarea „Monografiei Geografice a R.P.R.“, apar o serie de lucrări de geografie economică generală și regională și de cartografiere economico-geografică, care analizează aspectele geografice ale populației și așezărilor omenești, ale producției sociale (industria, agricultura, transporturile), consecințele de ordin social determinate de dezvoltarea rapidă și multilaterală a economiei naționale, transformările profunde intervenite în structura națională, în organizarea teritoriului. Dintre cele 104 lucrări de doctorat (din care 4 aparțin unor geografi străini) susținute în anii 1954—1973, aproape 42% reprezintă lucrări de geografie economică. Cele mai multe sînt din domeniul geografiei urbane și rurale și a geografiei economice regionale.

De la justificările abstracte și foarte generale ale rolului condițiilor și resurselor naturale în repartiția geografică a producției sociale, s-a trecut în ultimii ani la utilizarea pe scară largă a analizei interdependenței dintre producție și

consum (metoda balanțelor), a integrării fenomenelor naturale și social-economice pentru a determina nivelul de dezvoltare economică a diferitelor zone și chiar la aplicarea unor metode de analiză economică pentru explicarea gradului de concentrare și specializare (Ion Băcănar, Ion Velcea, Gh. Iacob și Al. Ghenovici, 1962), a relațiilor oraș — zonă periurbană (Ion Iordan, D. Oancea), a legăturilor inter și intra-județene pentru fundamentarea principiilor repartitiei geografice actuale și de perspectivă a producției sociale.

În ceea ce privește *geografia economică generală* sau de ramură vom analiza, în cele ce urmează, contribuțiile de prim ordin care s-au impus în domeniile respective.

Geografia istorică, ca știință a reconstituirii raporturilor om-natură în diferite etape istorice, a fost promovată de S. Mehedinți, G. Vălsan și continuată de Ion Conea și Gh. I. Năstase, care au adus contribuții substanțiale în explicarea rolului factorilor geografici în istoria poporului român². Simion Mehedinți, prin cursurile și studiile sale, și mai ales continuatorul său Ion Conea au deschis drumul geografiei istorice; în anuarele de geografie și antropogeografie (1909—1915) și în Buletinul Societății de Geografie apar și primele lucrări de geografie istorică, sau cu largi implicații de geografie istorică. Remarcabile sînt lucrările: *Dacia Pontică și Dacia Carpatică* (S. Mehedinți, B.S.G. — 1928); *Țara Loviștei* (Ion Conea, 1934), *România în istoria cartografiei pînă la 1600* (Popescu-Spineni, M. — 1938) și altele.

Considerații de ordin istoric și economico-geografic privind procesul populării și valorificării economice a diferitelor regiuni din țară, al rolului jucat de porturile dunărene și a

² În lucrările istoricilor se fac, de asemenea, ample corelații privind influența pămîntului românesc asupra istoriei noastre, importanța cadrului natural, respectiv a Carpaților, a Dunării și a Mării Negre în decursul timpului pentru istoria poporului nostru. Printre cele mai reprezentative lucrări menționăm: *Getica* (V. Pârvan, 1926); *Bărăganul, în antichitate* (Vlădescu-Vulpe R., 1933); *Din Istoria Transilvaniei* (C. Daicoviciu, Șt. Pascu, V. Cheresteșiu, T. Morariu — 1960); *Istoria poporului român* (sub redacția lui A. Oțetea, 1970); *Istoria Românilor* (C. C. Giurescu și Dinu Giurescu, 1971); *Istoria României* — vol. I—IV 1960—1964) etc.

pasurilor ca centre și zone de convergență, a drumurilor comerciale și militare, etc. au constituit obiectul unor valoroase lucrări elaborate în ultimele decenii (Ion Băcănaru, Rusenescu Constanța, Niculina Ban, Deică Petre, Ch. Stan, Ion Sandru, Claudiu Giurcăneanu, Ghenovici Alexandrina și alții).

Strîns legată de geografia istorică este și *toponimia geografică*. Aceasta s-a bucurat și de atenția oamenilor de știință geografi. În legătură cu conținutul fizico și economico-geografic al toponimicelor românești, remarcabile sînt contribuțiile lui G. Vălsan, V. Mihăilescu, Ion Conea și alții. Toponimia, care desemnează nu numai numele geografice de circulație și importanță generală sau locală — spunea Ion Conea — ajută și la stabilirea vechilor direcții de deplasare a unor populații, la precizarea unor fenomene istorico-sociale pe anumite areale geografice, la reconstituirea unor vechi drumuri comerciale (Drumul Sării, Drumul Mierii etc.) sau a unor regiuni agricole, forestiere și a altor activități economice din diverse epoci ale trecutului.

Prof. Ion Conea, cel mai pasionat om de știință pentru dezvoltarea toponimiei geografice românești, a publicat în 1960 o magistrală sinteză privind conținutul geografic al toponimicelor, originile și dezvoltarea istorică a toponimiei de pe teritoriul țării (Monografia geografică a R.P.R., vol. I, București, 1960, p. 65—92). În ultimii ani, și alți geografi (Dragu Gh., D. Oancea, C. Ștefănescu, Eugen Nedelcu) manifestă interes pentru elucidarea unor probleme privind semnificația și aria geografică a unor toponime și termeni geografici.

Geografia populației și a așezărilor omenești, ramură de veche tradiție a școlii geografice românești, a continuat să se dezvolte pe linia cercetărilor fenomenelor demografice și în special a celor care se referă la evoluția, repartiția teritorială și structura populației, dinamica populației și consecințele demografice, caracterele migrațiilor interne generate de procesul de industrializare socialistă, de intensificare a mecanizării agriculturii și a exploatărilor forestiere. Remarcabile sînt și contribuțiile referitoare la dezvoltarea teoriei structurilor rurale și urbane (V. Mihăilescu, V. Cucu, I. Sandru,

I. Băcănanu, etc.), a metodologiei funcțiilor așezărilor, a tipurilor geografice de orașe etc.³.

Numeroase sînt și studiile referitoare la așezările rurale, cu contribuții teoretice valoroase privind conținutul „Complexului rural“, care este privit ca o realitate social-teritorială, în care vatra, populația și locul de muncă (teritoriul de producție) trebuie analizate în deplină corelație (V. Mihăilescu, I. Sandru, Ion Băcănanu, V. Cucu și alții). Tipologia funcțională a satelor, determinată după gradul de specializare, se înscrie de asemenea ca o realizare teoretică în acest domeniu (I. Băcănanu, V. Cucu, P. Poghirc și alții).

Importante sînt și studiile privind așezările de altitudine (T. Morariu, Ion Conea, Giurcăneanu Claudiu, A. Bogdan, Maria Mihail, D. Bugă etc.), dispersia așezărilor rurale (Ioana Ștefănescu, N. Ban, I. Iordan etc.).

Studiile de geografie urbană, impulsionate de creșterea rapidă a gradului de urbanizare în România, datorită industrializării, a fluxului populației rurale către orașe și a creșterii sporului natural, au abordat, după o bază metodologică nouă, dinamica relațiilor între factorii geografici și funcțiile economice ale orașelor, tipologia orașelor pornind de la analiza funcțiilor economice de bază, în strînsă corelație cu factorii sociali-istorici, determinîndu-se orașe cu funcții complexe, industriale, agricole, de servicii etc.

Societatea de științe geografice din R.S.R., prin secția de geografie a populației și a așezărilor omenești (prof. dr.

³ Sandru I., Sficlea V., Cucu V. (1964), *Harta repartiției populației R.P.R.*, rev. Natura, seria geografie-geologie 2; Rusenescu Constanța și V. Tufescu (1968), *Population density in the Socialist Republic of Romania in 1966*, Rev. roum. de Geol., Geophys. et Geogr., 12, 1—2, Niculina Baranovsky și Ioana Ștefănescu (1970), *Repartiția geografică a satelor din România, după numărul de locuitori*, Rev. Studii și Cercetări de Geol., Geofiz. și Geografie vol. I; Veronica Giosu (1972), *Populația României* (rezumatul tezei de doctorat); C. Herbst 1957), *Evoluția numerică și schimbări în repartiția populației urbane din R.P.R. în perioada 1930—1956*, Prob. de geogr. vol. V; Herbst — Rădoi Atena (1970), *Geografia populației Dobrogei* etc., Claudiu Giurcăneanu (1964), *Repartiția pe zone de altitudine a populației și așezărilor R.P.R.* etc., M. Chițu, L. Panaite, N. Caloianu (1971). *Densitatea populației în orașele Ploiești, Brașov și Sibiu*, rev. Analele Univ. București etc.

Ion Sandru), în colaborare cu Universitatea din Iași, a organizat o serie de colocvii naționale cu un bogat conținut tematic referitor la : rolul populației în transformarea peisajului geografic ; originile, evoluțiile și funcțiile orașelor ; geneza, evoluția și tipologia așezărilor rurale ; contribuția geografilor la sistematizarea urbană și rurală.

Geografia industriei, avînd sarcina de a sublinia schimbările intervenite în structura și repartitia teritorială a ramurilor. caracteristicile zonelor de concentrare industrială, structura noilor centre industriale, etc. se remarcă printr-o serie de lucrări la nivel de țară sau în profil teritorial. Importante sînt și considerațiile de ordin teoretic privind unitățile taxonomice în industrie, regionarea industriei.

Ținînd seama de rolul acestei ramuri industriale în cadrul economiei naționale, de politica industrială a Partidului, cercetările geografice trebuie să analizeze principiile de bază ale repartizării teritoriale ale forțelor de producție, imbinarea în spațiu a acestora, și anume : apropierea industriei cu producția voluminoasă de sursele de materii prime și de zonele de consum ; utilizarea intensă a căilor de comunicații ; folosirea platformelor industriale existente și concentrarea unor grupuri de întreprinderi pe noi platforme ; ridicarea nivelului de industrializare a județelor rămase în urmă etc. În domeniul geografiei industriei au fost elaborate unele studii de ramură, cum sînt cele din Monografia geografică a R.P.R., precum și numeroase studii de geografie regională (Valea Dunării ; Cîmpia de S.V. a Olteniei etc.).

Problema *regionării industriei* a constituit obiectul unor largi dezbateri cu prilejul elaborării Monografiei geografice a țării (1955—1960), delimitîndu-se raioane de concentrare industrială (Ploiești-Pitești, Brașov-Sibiu, centrul Transilvaniei ; Hunedoara-Valea Jiului ; Reșița-Timișoara-Arad), raioane de specializare a industriei (Baia Mare, Suceava) și raioane de concentrare industrială în formare⁴. Reluînd această problemă, un grup de cercetători au delimitat în 1961 un număr de 4 raioane de concentrare a resurselor și producției ener-

⁴ Chr. Stan, N. Stern: *Schimbări în geografia industriei R.S.R.* Monografia geografică a R.P. Române, vol. II, partea I, 1960.

getice⁵ din R.S.R. Materialele elaborate ulterior⁶ recunosc aproape unanim existența a 4 grupări teritoriale industriale: estică, sudică, sud-vestică și centrală⁷.

Analiza unui complex de factori — economici, istorico-sociali și în special marea concentrare a întreprinderilor industriale (206, adică aproape 13% din numărul total pe țară) și a numărului de muncitori (peste 16% în 1973) și multiplele legături de producție pe care le generează întreprinderile din capitală, a permis în 1970 delimitarea unei noi grupări industriale — aceea a municipiului București⁸.

Grupările industriale au fost studiate de o serie de geografi economiști, unele constituind chiar teze de doctorat (C. Herbst, *Geografia industriei municipiului București*, 1971; I. Gruescu — *Gruparea industrială Hunedoara-Valea Jiului*, 1972).

Au fost precizate totodată, în condițiile țării noastre, conținutul tipurilor de concentrare teritorială a industriei, cum sînt: regiunea, nodul și centrul (C. Herbst, I. Băcănanu, N. Caloianu, I. Lețea) și zona funcțională industrial-urbană (I. Popovici, Aurora Crîngu, Carmen Petrescu), precum și criteriile regiunii economico-complexe (I. Sandru, I. Popovici, Carmen Petrescu etc.).

În domeniul **geografiei agriculturii** cercetările au fost impulsionate după înființarea în 1959, în cadrul Institutului

⁵ I. Băcănanu, I. Velcea, Al. Ghenovici, Gh. Iacob: *Contribuții la raionarea producției energetice în R.P.R.*, Bul. de comunic. al S.S.N.G., 1962.

⁶ André Blanc, Ion Sandru: *Les Républiques Socialistes d'Europe centrale*, Paris, 1967, pp. 249—255; C. Herbst, I. Băcănanu, N. Caloianu: *Contribuții la studiul tipurilor de concentrare teritorială a industriei din R.P.R.* Rev. Natura, 3, 1964; I. Sandru: *Geografia economică a R.S.R.*, partea II-a, Iași, 1968 (curs litografiat); Atena Herbst-Rădoi: *Geografia economică a R.S.R.*, Ed. did. și ped., 1969; C. Herbst, N. Caloianu și I. Lețea, *Regiuni și grupări industriale în România Socialistă*, rev. Terra, nr. 2, 1971.

⁷ N. Djamo, în capitolul *Zonele industriale în R.S. România* (din *Geografia economică a R.S. România* curs litografiat, 1969), distinge ca unități taxonomice industriale: zone de concentrare industrială (în număr de 7 printre care și municipiul București) și centre industriale.

⁸ I. Velcea, *Cu privire la răspîndirea și concentrarea industriei în R.S. România*, Rev. Terra, nr. 2/1970.

de geografie, a primului sector de geografia agriculturii. În cercetarea agrogeografică au fost obținute importante realizări privind studiul utilizării terenurilor (Ion Velcea, G. Iacob, Ion Iordan), a tipologiei agricole (Eugen Molnar⁹, Ion Velcea, Ioana Ștefănescu), a forței de muncă în agricultură (Ioana Ștefănescu), a zonelor periurbane (Ion Iordan) etc. Sînt demne de relevat rezultatele cercetărilor efectuate în Piemontul Getic, Lunca Dunării, Vrancea, Podișul Transilvaniei.

Ca lucrări de sinteză, au apărut o serie de materiale dintre care menționăm : *Geografia agriculturii României* (N. Al. Rădulescu, Ion Velcea, N. Petrescu), prima lucrare de acest gen apărută în țara noastră (1968), în care se analizează aspectele geografice ale structurii și repartiției ramurilor agriculturii, în strînsă legătură cu mediul geografic și cu condițiile social-istorice din diferite etape de dezvoltare ale acestei ramuri de bază a economiei naționale ; au urmat apoi unele studii economico-geografice regionale în care agricultura ocupă o pondere însemnată. Se adaugă, de asemenea, unele preocupări de *tipologie a agriculturii mondiale* (Eugen Molnar, Ion Velcea, V. Tufescu etc.) și *agricultura din zonele tropicale* (I. Popovici).

Schimbările fundamentale intervenite în structura și repartiția geografică a agriculturii, organizarea acesteia pe baze socialiste, au făcut ca și cercetările din domeniul geografiei agriculturii să fie orientate spre problemele de ordin practic. În acest scop au fost efectuate *studii privind estimarea terenurilor agricole, cartografierea tipurilor de utilizare a terenurilor, cu precădere a celor afectate de alunecări de teren și studii privind utilizarea terenurilor din vetrele de sat, și prognoza fenomenelor geografice în condițiile amenajării agricole*. În condițiile extinderii activității industriale și a construcțiilor agrozootehnice se pune și mai pregnant problema utilizării cît mai rașionale a terenurilor, a apărării și conservării fondului funciar și deci a promovării cercetărilor regionale de geografia agriculturii, care să contribuie la cunoașterea profundă a condițiilor geografico-economice, a

⁹ Eugen Molnar, *Agriculture et régions agricoles en Roumanie*, Rev. Société Lanquedocienne de géographie, nr. 2, 1974, Montpellier.

gradului de utilizare a fondului funciar în raport de particularitățile naturale și social-economice.

Organizarea unor simpozioane naționale privind utilizarea terenurilor (Craiova 1967¹⁰, Oradea-Timișoara-Craiova 1970, Pitești¹¹ 1972), zonarea producției agricole (Rîmnicu Vilcea 1973) și participarea la unele manifestări științifice internaționale de tipologia agricolă¹² și utilizarea terenurilor, au contribuit la stabilirea unei metodologii unitare pentru determinarea zonelor și tipurilor agricole, la dezvoltarea bazelor teoretice și aplicative ale geografiei agriculturii.

Strînsa legătură între industrie și agricultură a creat o bază nouă a raporturilor sat-oraș. Mediul rural este astăzi mai intim coasociat la crearea bunurilor industriale de către oraș, al cărui apanaj funcțional economic este industria. Acesta primește din sat nu numai materii prime, dar și forța de muncă. Cu această reciprocitate se schimbă și optica studiului legăturilor dintre sat și oraș, respectiv a rețelei unitare de așezări omenești. De aceea și cercetările geografice vor fi orientate în această direcție a împletirii intime dintre geografia fizică și economică cu accentul pe elementele de geografia populației și a așezărilor omenești.

Studiile de **geografia căilor de comunicații și a transporturilor**, deși reduse ca număr, au depășit stadiul strict al descrierii configurației generale a rețelei de transport, ocupîndu-se de evoluția, dinamica și structura traficului de mărfuri și călători (Traficul de mărfuri pe Dunărea românească între 1938—1964; Căile de comunicații și transporturile din cîmpia de S.V. a Olteniei, etc.), de legăturile economice, de analiza critică a rețelei căilor de comunicații, de gradul de viabilitate al acesteia, de ariile și centrele de convergență ale transporturilor etc. (Christache Stan, Alex. Ghenovici, I. G. Petrescu, Vera Iordăchescu, Gh. Iacob, Aurelia Pașoi etc.). S-au întreprins și studii de geografia transporturilor

¹⁰ Organizat de prof. dr. doc. N. Al. Rădulescu.

¹¹ Simpozionul național de utilizarea terenurilor de la Pitești a fost organizat de conf. dr. Ion Velcea, iar cel de zonarea producției agricole în colaborare cu ing. dr. S. Hartia de la Academia de Științe Agricole și Silvici.

¹² Ion Velcea, *Contribution géographique sur la typologie agricole en Roumanie*, Comunicare susținută la Simpozionul internațional de tipologie agricolă, Verona, Italia (7—14 sept., 1974).

urbane, mai ales în condițiile Municipiului București, unde datorită creșterii numerice și a extinderii spațiale se pune cu acuitate problema dezvoltării transportului în comun, modernizarea și perfecționarea mijloacelor de transport.

În ultimii ani a cunoscut o dezvoltare impetuoasă **geografia turismului**, având în vedere potențialul turistic natural, social și cultural economic al României. Lucrările elaborate analizează în spirit geografic, dar cu toate implicațiile turistice ce rezultă, potențialul turistic al diferitelor unități de relief sau administrativ-teritoriale, posibilitățile de valorificare turistică a principalelor elemente hidrografice (izvoare termale, minerale, lacuri naturale și artificiale etc.), influența anumitor elemente climatice asupra activității turistice, analiza regiunilor turistice sub raportul gradului de dotare turistică, a formelor actuale de turism ce se practică în limitele diferitelor regiuni, perspectivele de amenajare (Carmen Petrescu, Grigore Posea, Valeria Velcea, Iancu Mihai, Vasile Cucu, Ion Velcea, Grigore Mihai, Savu Al., N. Al. Rădulescu, E. Molnar, Mihail Maria etc.).

Pentru impulsionarea cercetărilor în domeniul geografiei turismului au fost organizate 3 colocvii naționale de către Institutul de geografie și Ministerul Turismului. Societatea de științe geografice din R.S.R. a inițiat și organizat la Râmnicu Vilcea un simpozion privind valorificarea economică și turistică a Carpaților Meridionali (1973), cu care prilej s-au conturat o serie de probleme privind conceptul geografic în amenajarea unui teritoriu în scop turistic, oportunitatea studiilor de geografie regională pentru utilizarea cât mai rațională a peisajului carpatic și subcarpatic, colaborarea interdisciplinară privind studiile de protecția mediului înconjurător, deoarece o amenajare în scop turistic presupune o cercetare sub raportul potențialului natural, uman și economic, strâns corelate cu problema protejării mediului înconjurător (I. Velcea, 1974).

¹³ *Geografia Văii Dunării românești* (1960), unde capitalele de geografie economică dețin o pondere remarcabilă; *Piemontul Getic* studiu de geografie economică și altele în care se analizează gradul de folosire a resurselor naturale și umane, deosebirile teritoriale în organizarea socială și economică a unităților respective etc.

O mare atenție s-a acordat în ultimii ani lucrărilor de *Geografie economică regională*¹³, care se ocupă de sinteze teritoriale de ansamblu a producției sociale, reprezentînd așa cum arată G. Vâlsan „singurul principiu care nu o silește să distrugă fenomenalitatea geografică“. Aici există posibilitatea de a studia îmbinările întregului ansamblu teritorial al producției sociale, cu preocuparea de a surprinde elementele de întrepătrundere între ramurile de producție și aderențele lor cu teritoriul. În acest domeniu au apărut numeroase lucrări, în parte teze de doctorat, dintre care cităm : Țara Oașului — Ion Velcea, 1964 ; Subcarpații dintre Sușița-Zăbrăuț și Buzău — Ioana Ștefănescu, 1972 ; Gruparea urbană Galați-Brăila — D. Oancea, 1973 ; zona periurbană a Bucureștilor — I. Iordan, 1973 ; Delta Dunării — Ion Popovici, 1974, etc.

În *cartografia economico-geografică* s-au obținut, de asemenea, rezultate deosebite întocmindu-se hărți economice de ramură și complexe pe baza cercetărilor de teren și a interpretării datelor statistico-economice. Dintre cele mai reprezentative cităm : *Harta economică a R. S. România* scara 1/400.000 (o variantă în 1956 și alte patru ediții între 1962—1972 după alte principii) și scara 1/500.000 (Ion Velcea, Ion Iordan, Gh. Iacob, Alexandrina Ghenovici și Ion Gruescu (aceasta din urmă apărută în 1970 în cadrul Ed. Academiei R.S.R.). Pe acestea sînt reprezentate în mod proporțional centrele industriale cu structura lor, toate categoriile de folosință a terenurilor și frecvența diferitelor culturi agricole, căile de comunicație și alte elemente, hărți ce stau la baza tuturor studiilor de geografie economică generală și regională și a celor interesați în probleme de organizare și sistematizare a teritoriului. Deosebit de instructive și reprezentative sînt *Hărțile economice ale continentelor* (Gh. Iacob) și *Atlasul geografic al R.S.R.* (școlar, 1965). Începînd cu anul 1974 au început să se tipărească hărțile din *Atlasul Geografic Național* lucrare de mare anvergură (77 planșe, din care 40 sînt de geografie economică) care prin metoda fondului calitativ și metoda punctului sînt reprezentate, la nivel de țară, fenomenele social-economice caracteristice.

La sfîrșitul anului 1974 a apărut *Atlasul geografic general* (sub redacția lui M. Peahă) cuprinzînd pe lîngă hărțile fizico-geografice și o serie întregă de hărți economice ale țărilor

și continentelor (419 hărți și numeroase diagrame, profile, date geografice, un index cu peste 13.000 numiri geografice).

Latura *didactico-științifică* a fost deosebit de productivă, mai ales în ultimul deceniu (1965—1975), când au apărut o serie de cursuri universitare referitoare la Geografia economică a României, Geografia economică a țărilor socialiste și capitaliste, Geografia economică de ramură¹⁴.

Paralel cu aceasta, s-au elaborat noi manuale de *geografie pentru învățământul liceal*, unele cuprinzând o bogată informare științifică privind populația și ramurile economiei naționale, resursele globului, geografia economică de ramură cu referiri la teritorii și zone mari ale globului, toate concepute în manieră de a stimula gândirea geografică și aprofunda problemele social-politice și economice ale lumii contemporane.

Geografia economică și practica socială

În ultimii ani s-a diversificat tot mai mult activitatea de cercetare pentru a răspunde la comanda socială și a contribui în mod efectiv la rezolvarea unor probleme de ordin practic. În acest scop, au fost încheiate contracte de cercetare cu unele instituții și unități productive în vederea studierii și cartografierii fenomenelor naturale și social-economice, care privesc sistematizarea teritoriului, a orașelor și satelor, utilizarea cât mai rațională a forței de muncă și a teritoriului, a protejării mediului înconjurător.

În domeniul sistematizării așezărilor rurale, se elaborează studii privind condițiile de localizare și dezvoltare social-economică a unor așezări rurale din limitele județului Mehedinți¹⁵. Pentru aceasta au fost *cartografiate tipurile de utilizarea terenurilor din vetrele de sat și analizate în spirit critic propunerile de sistematizarea satelor* în raport de particularitățile naturale și social-economice (V. Cucu, I. Velcea, N. Caloianu, Gh. Dragu, Vasile Ion, Erdeli Ion și alții); paralel cu aceasta s-au realizat studii privind potențialul

¹⁴ Dezvoltarea preocupărilor de geografie economică a permis organizarea a patru centre de doctorat în această specialitate la București, Iași, Cluj și Craiova.

¹⁵ Contractul a fost încheiat în 1973 cu Consiliul Popular al județului Mehedinți (secția de arhitectură și sistematizare).

forței de muncă din județul Mehedinți (V. Cucu, V. Tufescu, Ludmila Panaite, Maria Chițu etc.).

Importante sînt și contribuțiile geografice privind sistematizarea așezărilor din partea estică a țării (I. Șandru, C. Martiniuc, și colectivul — 1956) și din limitele regiunilor intracarpătice (E. Molnar și colectivul 1970, 1973).

În vederea conservării și ameliorării fondului funciar, la solicitarea Întreprinderii Geologice de prospecțiuni pentru substanțe solide din București, și a unor Consilii populare județene, s-a trecut la cartografierea terenurilor afectate de alunecări de teren (Gr. Posea, Valeria Velcea, N. Popescu, M. Ielenicz și alții), cu aprecieri asupra tipurilor de utilizare a terenurilor și a gradului de valorificare (Ion Velcea) și la studierea stabilității terenurilor din nordul Moldovei (V. Tufescu și colectivul).

De asemenea, s-au efectuat cercetări complexe privind evoluția fenomenelor geografice în Valea inferioară a Siretului, în Balta Ialomitei etc. pentru stabilirea prognozei fenomenelor demografice și economice (I. Popovici, C. Herbst și alții). Hărți și studii pentru amenajări turistice, sistematizarea localităților, pentru determinarea potențialului resurselor naturale din diferite județe și regiuni ale țării au fost efectuate și de colectivul de cercetători ai Institutului de Geografie din București și de cadrele didactice ale Universităților din București, Iași, Cluj-Napoca, Craiova și Timișoara.

Obiectivele majore ale geografiei economice în viitor

Sarcinile de bază ale geografiei economice, în următorii ani, trebuie să se axeze în continuare pe problemele majore privind dezvoltarea economico-socială a țării noastre, în concordanță cu obiectivele fundamentale formulate de programul partidului privind făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Geografia economică are menirea de a-și intensifica cercetările cu caracter aplicativ în realizarea unor lucrări cu largi implicații practice privind utilizarea cât mai rațională a fondului funciar, sistematizarea economico-socială a teritoriului, protecția mediului înconjurător, schimbările

create în peisajul geografic de noile obiective construite și de direcțiile noi de dezvoltare a forțelor de producție, avînd în vedere volumul mare de investiții de județe, pentru a stimula dezvoltarea economică a tuturor unităților administrative.

Pe linia realizării procesului de integrare învățămînt-cercetare-producție, geografia economică își va intensifica cercetările atît pentru realizarea unor lucrări fundamentale ce vor contribui la îmbogățirea patrimoniului cultural al țării, cît și lucrări de geografie aplicată, care să evedențieze gradul de folosire și organizare funcțională a spațiului rural și urban, potențialul populației active cu relevarea spațiilor deficitare sau excedentare, dimensiunile cantitative și calitative ale resurselor naturale, direcțiile concentrării și repartizării teritoriale a ramurilor economiei naționale în raport de particularitățile condițiilor naturale și social-economice.

În concluzie, se poate afirma că în sistemul științelor geografice, în etapa actuală, *geografia economică reprezintă o știință bine individualizată*, care și-a conturat pe deplin profilul, creîndu-și o metodologie științifică proprie, cu largi implicații practice în concordanță cu necesitățile economiei naționale, cu cele didactice pentru dezvoltarea patrimoniului culturii.

**PREMISE NATURALE ALE DEZVOLTĂRII
ECONOMIEI NAȚIONALE****1. Particularități fizico-geografice**

România este situată în partea de sud-est a Europei, în bazinul Dunării inferioare, acolo unde Carpații se apropie cel mai mult de Marea Neagră. Ea se întinde între $43^{\circ}37'07''$ și $48^{\circ}15'06''$ latitudine nordică, și între $20^{\circ}15'44''$ și $29^{\circ}41'24''$ longitudine estică, adică în cadrul zonei temperate, la jumătatea distanței dintre ecuator și polul nord.

Atît sub raportul suprafeței — 237.500 km², cît și al numărului de locuitori — 21,1 milioane în 1974, România face parte din categoria statelor mijlocii ale Europei. Granițele ei însumează 3.152,9 km și de-a lungul lor se succed următoarele țări : în nord și est — U.R.S.S., în vest — R.P. Ungară, în sud-vest — R.S.F. Iugoslavia și în sud R.P. Bulgaria. Marea Neagră formează în sud-estul țării un litoral pe o lungime de 245 km.

Osatura generală a reliefului este dată de lanțul Carpaților ce se caracterizează prin : altitudinea medie de circa 1.500 m, maxima fiind de 2.543 m — în virful Moldoveanul din munții Făgărașului, prin pante foarte variate ca grad de inclinare și mai ales printr-o fragmentare accentuată (depreșiuni, văi transversale și longitudinale), diferite forme carstice (peșteri, chei, doline), urme ale acțiunii glaciare cuaternară cum sînt : circurile, văile, lacurile și morenele glaciare. Cele 31 șosele și 10 linii ferate asigură legătura regiunilor intracarpatice cu cele extracarpatice.

În ansamblul fizico-geografic al teritoriului țării noastre, Carpații prin dispoziția lor geografică și prin poziția lor altimetrică introduc o mare diversificare de factori. Ei crează

o zonă de interferență a maselor de aer polar cu cele tropicale, o interferență a anticlonului azoric și siberian, a cicloului islandez și minima de presiune mediteraneană, o etajare climatică, de vegetație și sol și inversiuni termice care atrag după sine schimbări în structura celorlalte componente.

Prezența numeroaselor depresiuni intramontane, a pasurilor transcarpatice, a izvoarelor minerale, a gradului ridicat de împădurire și a importanțelor rezerve de substanțe minerale explică existența unei străvechi activități omenești și în această parte a țării.

După caracterele fizico-geografice pe care le comportă, distingem în cadrul arcului carpatic trei mari subdiviziuni : Carpații Orientali, Carpații Meridionali (Alpii Transilvaniei) și Carpații Occidentali.

Carpații Orientali sînt delimitați în partea de nord de granița de nord a țării, iar în sud-vest de Valea Prahovei. Caracterul esențial al acestui lanț montan este dat de paralelismul culmilor, al culoarelor de vale și al depresiunilor. Cele două zone de lăsare pe direcția vest-est, una, între valea transversală a Moldovei, Depresiunea Dornelor și zona joasă a Bîrgaelor, iar cealaltă, pe valea Oituzului pînă în Depresiunea Baraolt, alături de caracterele pe care le prezintă masivele montane, au permis individualizarea în cadrul Carpaților Orientali a trei grupe :

Grupa nordică, cuprinsă între granița de nord a țării și culoarul Bîrgaelor — Vatra Dornei — Cîmpulung, este alcătuită din punct de vedere geologic din trei unități distincte : zona vulcanică în vest, zona cristalino-mezozoică în partea centrală și zona flișului în est. În cadrul acestei grupe se individualizează masive montane și depresiuni cu caractere net distincte. În vest se află zona munților vulcanici Oaș, Gutii și Tibleș care consemnează parțial urmele vechii activități prin platourile vulcanice, prin neck-uri și dyk-uri (Creasta Cocoșului din Tibleș) ; în sud, se desfășoară cu o dispoziție est-vest Masivul Rodnei alcătuit din sisturi cristaline, cu altitudinile cele mai mari din toți Carpații Orientali (în Pietrosul 2303 m și în Ineul 2279 m), cu evidente urme ale glaciațiunii cuaternare și cu numeroase trepte de nivelare ; iar în est se desfășoară paralel pe direcția nord-vest — sud-est

culmile Munților Maramureșului cu frecvente urme periglaciare și obcinele Mestecăniș, Feredeș și Obcina Mare cu o structură tipic jurasiană. Între aceste lanțuri de munți sînt localizate depresiunile : Oaș cu piemonturi și lunci larg dezvoltate, pe valea Talnei și a Turului ; Depresiunea Maramureș cu un sistem de terase bine evidențiate și cu pînteni piemontani etajați la diferite altitudini ; Depresiunea Vatra Dornei de origine tectono-erozivă și Depresiunile Gura Humorului — Cîmpulung desfășurate sub forma unor culoare pe Valea Moldovei și a Moldoviței. Numeroase sînt pasurile înalte care se întîlnesc în regiune și anume : Neteda, Prislop, Tihuța, Mestecăniș etc.

Resursele naturale, din limitele acestei grupe, sînt dintre cele mai variate predominînd minereurile complexe, auro-argintifere și cuprifere, rocile andezitice și andezit-bazaltoide, izvoarele minerale („borcuturi“), apoi pădurile, pășunile și fînețele naturale care constituie baza furajeră pentru turmele păcurarilor din Oaș și Maramureș etc. Depresiunile intramontane (Oaș, Maramureș, Chiuzbaia), și culoarul depresionar transversal Bîrgău — Dorna — Gura Humorului etc. cuprind în limitele lor vechi așezări omenești, menționate — cele mai multe — documentar încă din secolul al XIII-lea și a căror populație s-a specializat în creșterea animalelor, exploatarea forestieră și mai recent în diferite activități industriale. Construirea în 1949 a căii ferate Salva-Vișeu, în afară de cea dintre Ilva Mică și Vatra Dornei care este mai veche, și modernizarea șoselelor Baia Mare — Baia Sprie — Sighetu Marmăției, Baia Mare — Seini — Negrești — Certeze, Vatra Dornei — Iacobeni, care se va prelungi pînă la Borșa. asigură legătura dintre Țara Maramureșului, Țara Oașului și partea nordică a Transilvaniei. Așezările urbane, tot mai numeroase (Borșa, Vișeu de Sus, Sighetu Marmăției, Baia Sprie, Cavnic etc.) reprezintă centre de polarizare pentru așezările rurale limitrofe.

Grupa centrală, desfășurată pînă la zona de lăsare Oituz — Baraolt, reprezintă o continuare a celor trei unități structurale (zona vulcanică, zona cristalino-mezozoică și zona flișului) cu mențiunea că zona flișului ia dezvoltarea cea mai mare, cristalinelul suferind o puternică scufundare spre sud. Zona vulcanică din vest este alcătuită din Munții Căli-

man, Gurghiu și Harghita care păstrează forma vechilor cratere și numeroase platouri vulcanice. În partea centrală se desfășoară Munții Bistriței care au fost secționati de ape în masivele Giumalău-Rarău, Pietrosul Bistriței, Budacu și Ceahlăul, precum și Munții Giurgeu, Hăghimaș, Ciuc și Bodoc diferențiați din punct de vedere altimetric. Demn de menționat este aici prezența unui relief dezvoltat pe calcare, precum și inversiunile de relief (sinclinalul suspendat al Ceahlăului și al Hăghimașului). Spre est se desfășoară culmea Stinișoarei, Munții Tarcăului, Munții Geamăna și Berzunț care sînt alcătuiți din formațiuni mai puțin dure (gresii și conglomerate); aceștia rar depășesc altitudinea de 1.400 m. Zonele depresionare cele mai importante din această grupă sînt: Bilbor și Borsec (depresiuni de baraj vulcanic), Giurgeu și Ciuc desfășurate pe văile Mureșului și Oltului și care au dezvoltarea cea mai mare și Depresiunile Praid și Baraolt situate la periferia masei vulcanice în vest.

Materiile prime minerale și diferite alte resurse sînt, de asemenea, foarte importante, regiunea dispunînd de mari rezerve de minereuri complexe (Leșu Ursului), de mangan, de minereu de fier (Lueta, în munții Harghita), apoi de numeroase izvoare minerale, de roci utile (andezit, bazalt, calcar), precum și de un important potențial hidroenergetic, captat pe valea Bistriței și pe Valea Uzului. Gradul de împădurire este foarte ridicat, ca și în grupa nordică, de unde și marea concentrare a fabricilor de cherestea atît în cadrul depresiunilor intramontane, cît și în zonele extracarpătice.

Grupa sudică sau de curbură este formată din munții Vrancei, Nemira, Brețcu, Penteleu, Munții Întorsurii, Ciucaș, Girbova, Munții Brașovului, Perșani, Baraolt, Bodoc și sînt alcătuiți în cea mai mare parte din gresii, conglomerate și calcare dispuse în unele cazuri în largi sinclinale suspendate (munții Ciucașului și Brașovului). Altitudinea cea mai mare se află în Vîrfurile Ciucaș 1956 m; în general acești munți rar depășesc 1700 m.

Datorită naturii petrografice și structurii, acești munți apar sub forma creștelor (Ciucaș-Zăgan) sau a plaiurilor prelunghi etajate la diferite altitudini (Penteleu, Podu-Calului, Girbova etc.). Pe valea Oltului, între Racoș și Tușnad, precum și în bazinul inferior al Pîriului Negru, se desfășoară

Depresiunea Braşovului alcătuită dintr-un complex de piemonturi și terase.

Depresiuni mai restrinse localizate pe culoarele de vale sînt : Întorsura Buzăului, pe valea cu același nume, Cheia pe Telejen și Trăisteni pe Doftana. Principalele pasuri înalte sînt : Tabla Buții, Bratocea, Predeluș și Predeal, care asigură legătura dintre depresiunea Braşovului și regiunile extracarpatiche.

Carpații de curbură, deși conțin puține zăcăminte de minerale utile, se remarcă — în schimb — prin extinderea mai mare a pășunilor alpine și subalpine (munții Girbova, Ciucaș, Penteleu etc.); de asemenea, pădurile de rășinoase și fag acoperă mari întinderi. Așezările omenești prezintă o densitate mai ridicată în cadrul depresiunii intramontane Braşov, unde există o mare concentrare de întreprinderi industriale și o utilizare agricolă variată (cartofi, sfeclă de zahăr, plante furajere etc.), precum și în depresiunea Întorsura Buzăului, cu pajiști naturale întinse și cu ocupații străvechi privind creșterea animalelor și exploatarea forestieră.

Carpații Meridionali se desfășoară între valea Prahovei și culoarul Timiș, Bistra, Cerna și Valea Dunării. Fiind alcătuiți în cea mai mare parte din șisturi cristaline și granite, ei prezintă și cele mai mari înălțimi (virful Moldoveanul 2543 m, Negoiu 2535 m, Parîngul Mare 2518 m) înălțimea medie fiind de 1370 m. Urmele acțiunii glaciare sînt evidente prin forme caracteristice atît glaciațiunii de tip alpin, cît și celei de tip pirenian, fapt reflectat și de denumirea de Alpii Transilvaniei care s-a atribuit inițial Masivului Făgăraș, ulterior ea generalizîndu-se pentru întregul lanț al Carpaților Meridionali. Dovada intensei activități glaciare sînt : circurile și văile glaciare, cele peste 80 lacuri glaciare din Masivul Retezat, abundența materialului morenic din Parîng și Făgăraș etc. Marea extensiune a suprafețelor de nivelare (Borescu, Rîul Ses, Gornovița) constituie, de asemenea, o caracteristică a Carpaților Meridionali.

Apele au tăiat transversal lanțul Carpaților Meridionali într-o serie de masive bine individualizate. În extremitatea estică se află grupa — Bucegi, Pietra Craiului, Leaota, caracterizată prin urme glaciare, fenomene periglaciare, forme structurale, relief carstic etc. Demne de menționat sînt și „Ciupercile“ și „Babele“, acele forme rezultate în urma

acțiunii diferențiate a șiroirii și a vântului. Masivul Făgăraș situat între culoarul Bran-Rucăr și valea Oltului (din care se desprind spre sud culmile Iezer-Păpușa, Ghițu, Frunții și Cozia) se detașează prin aspectele sale alpine, imprimare de intensitatea maximă pe care a avut-o glaciațiunea cuaternară. O costură principală aliniată pe aproximativ 70 km de la est la vest separă circurile glaciare de pe cei doi versanți. Aici se întâlnesc cele mai mari altitudini din țara noastră, urmele unor ghețari care depășesc 10 km lungime și numeroase lacuri glaciare.

Între Olt și Jiu se desfășoară Parîngul din care se desfac radiar culmile Sebeșului, ale Cibinului, ale Lotrului și Căpăținei adînc intersectate de văi și cu o morfologie complexă (relief glaciare și periglaciare tipic dezvoltat). Spre vest se desfășoară grupa Godeanu-Tarc, Retezat, Vulcan și Mehedinți în care, în afara fenomenelor glaciare bine reprezentate (în Godeanu, Tarc și Retezat) se mai întâlnesc și fenomene carstice. Între aceste grupe montane sau în zonele de contact se află depresiunile Făgăraș, Sibiu, Lovișteea, Hațeg și Petroșani care au în general o mare dezvoltare; sînt de origine tectono-erozivă și cu piemonturi și terase întinse.

În limitele acestei unități carpatice de străveche locuire Dacii au avut unele puncte de prelucrare a metalului, dovadă sigură fiind creuzetele de argintari descoperite de arheologi (C. Daicoviciu) la Sarmisegetuza și Bănița, atelierele de fierari ce au fost descoperite la Polovragi, Bănița și Sarmisegetuza. Munții Orăștiei, regiune unică în Europa de împletire a istoriei și geografiei, sînt presărați de numeroase cetăți dacice. Asemenea cetăți apar și în munții Sebeșului, pe valea Oltului, pe culoarul Branului. În Carpații Meridionali a existat — așa cum se știe — centrul Daciei preromane; la Sarmisegetuza a fost capitala Daciei. Prezența numeroaselor cetăți, a obiectelor și monedelor de aur demonstrează faptul că populația autohtonă dacă ajunsese la un anumit grad de civilizație chiar înainte de căderea ei sub stăpînirea romană.

G. Vâlsan, care a fost atît de mult preocupat de problema raporturilor istorice dintre poporul

român și pământul românesc, spunea acum șase decenii că există o interacțiune neîntreruptă între mediu și popor. Carpații Meridionali oferă cel mai viu exemplu de felul cum se leagă și se explică istoria poporului nostru prin conținutul și arhitectura suprafeței pământului.

În perioada migrației popoarelor, populația autohtonă daco-romană practica agricultura și diferite meșteșuguri, transformând această regiune — sub raportul activității meșteșugărești, într-un atelier de însemnătate națională. Urme de prelucrare a diferitelor metale au fost descoperite la Cetatea Sasului (pe culoarul Branului) și la Cîmpulung — cel mai vechi oraș românesc atestat documentar (mijlocul sec. al XIII-lea). Sint, de asemenea, atestate și unele elemente de măiestrie a constructorilor îmbinând geniul popular cu cel provenit din arta cultă (Bran).

Această regiune a fost străbătută de o veche rețea de drumuri comerciale transcarpatice care asigurau intense legături economice și culturale ale populației românești de pe cele două versante ale Carpaților Meridionali, stimulînd valorificarea resurselor naturale. Cel mai însemnat drum comercial din antichitate și evul mediu a fost cel din lungul culoarului Bran-Rucăr, cu urme evidente și azi (drumul roman), un altul a fost cel din lungul Oltului, apoi al Jiului, precum și drumul de peste muscele.

Dacă aparent drumul Prahovei a fost descris ca un drum modern abia la începutul sec. al XVIII-lea, el a fost folosit de păstori încă din epoca bronzului.

Existența drumurilor este dovedită și de prezența numeroaselor tirguri și orașe, din care unele își desfășoară activitatea de organizare a teritoriului de la începutul secolului al XIV-lea sau către sfîrșitul secolului al XIV-lea: Curtea de Argeș, Cîmpulung, Rm. Vilcea, Polovragi, Tismana. De atunci acestea au jucat un rol deosebit de impor-

tant în viața economică, culturală și administrativă a țării.

Încă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea se construiesc în această regiune o serie de întreprinderi industriale care valorificau materiile prime locale (Azuga, Bușteni) și se construiesc căi ferate (Sinaia-Predeal), ceea ce a impulsionat și mai mult dezvoltarea economică a regiunii.

În decursul ultimelor trei decenii, au fost descoperite noi rezerve de substanțe minerale utile, pe lângă cele cunoscute în această regiune geografică și s-a trecut la valorificarea superioară a resurselor naturale. Astfel, s-au extins bazinul carbonifer al Văii Jiului, cel de grafit din munții Cătălinului și de alte substanțe minerale utile nemetalifere, apoi s-au construit numeroase hidrocentrale (Argeș, Olt, Lotru etc.). Dispun, de asemenea, de cele mai întinse pășuni naturale din Carpații românești și de însemnate suprafețe forestiere. Aici, unde s-a practicat și cel mai intens păstorit, au funcționat cele mai multe nedei și târguri din toți Carpații.

Pe lângă numeroasele centre industriale, în regiunea geografică a Carpaților Meridionali se găsesc stațiuni balneo-climaterice (cele mai multe în limitele jud. Vâlcea), care pun în valoare nesecatele izvoare de ape minerale, contribuind în același timp și la valorificarea potențialului turistic al regiunii înconjurătoare.

Progrese remarcabile s-au obținut pe linia dezvoltării rețelei căilor de comunicații și a transportului. Modernizarea axelor rutiere transcarpatice de pe valea Jiului, de pe culoarul Bran-Rucăr, a celor de la contactul munților cu podișul Getic și din munții Făgărașului (Transfăgărașanul), constituie elementul cel mai pozitiv pentru dezvoltarea și a celorlalte ramuri economice în primul rînd a turismului.

Carpații Occidentali se întind între valea Dunării și a Someșului atingînd înălțimea maximă de 1848 m în Cucurbăta. Din punct de vedere petrografic sînt alcătuiți dintr-un mozaic de roci cutate sub cele mai diverse forme. După caracterele pe care le comportă, se disting două grupe :

— Munții Banatului situați între Dunăre și Mureș, din care fac parte culmile Almaș-Locvei, Semenice, Munții Aninei,

Munții Dognecei și Poiana Ruscă; sînt alcătuiți din roci foarte variate și intersectați de linii de falii. Ei se înscriu în relief prin altitudini coborîte (maximum în Piatra Goznei 1.445 m), prin fenomene carstice (în munții Aninei), prin suprafețe de nivelare etc. În lungul văilor pătrund golfuri depresionare ca Bozovici, Caransebeș-Mehadia și Bistra, unde se găsesc condiții favorabile pentru dezvoltarea așezărilor omenesti și practicarea diferitelor activități economice.

— Munții Apuseni cuprinși între Mureș și Someș apar sub forma unor culmi domoale dezvoltate pe roci cristaline. Ei sînt formați dintr-o zonă centrală înaltă, respectiv din Munții Bihariei din care se desprind radiar culmile Zarand, Metaliferi și Trascău în Sud, Munții Codru Moma, Pădurea Craiului și Șes în vest, Munții Mezeș în nord și Gilău — Muntele Mare în est. Ei se caracterizează prin: relief carstic bine dezvoltat, forme periglaciare, suprafețe de nivelare, relief tectono-eroziv etc. ceea ce permite individualizarea masivelor menționate. Caracteristice pentru munții Apuseni sînt depresiunile cantonate atît în interiorul zonei montane-depresiuni golfuri cu terase lunci și piemonturi larg dezvoltate, cit și la periferia acesteia sub formă de bazine (Zarand, Beiuș, Vad, Ciucea, Huedin, Brad, Băița, Zlatna etc.).

Carpații Occidentali reprezintă nu numai o sinteză fizico-geografică a tuturor Carpaților României, ci și una sub raportul resurselor naturale și îndeosebi a zăcămintelor carbonifere și a minereurilor complexe (în munții Banatului), a minereurilor auroargintifere, de bauxită, de andezit și de alte minerale utile (în munții Apuseni). Acești munți sînt cei mai umanizați dintre Carpații românești, așezările omenesti și culturile ajungînd pînă la altitudinea de 1.200—1.300 m.

Munții Dobrogei alcătuiesc tot o zonă montană, rest al vechiului lanț hercinic care a fost intens peneplenizat. Fiind delimitați de falii, ei se înscriu în relief sub forma unui horst, cu aspect de inselberg. Virful cel mai înalt — Țuțuiatul (din culmea Pricopanului) abia atinge 467 m. Dispun de mari rezerve de granit, porfir și gabbrou — folosite ca materiale de construcție, și de alte resurse naturale.

La exteriorul arcului carpatic se desfășoară **zona subcarpatică** a cărei altitudine variază între 800 și 200 m datorită

alcătuirii geologice (marne, argile, gresii și nisipuri) și intensității eroziunii. Subcarpații cuprind o asociere de dealuri (Petricica, Măgura Odobești, Istrița, Mățau, Măgura Slătioarei, dealul Bran etc.) și depresiuni care se insinuează pe culoarele de vale (Vrancea, Vălenii de Munte, Tg. Jiu și altele) cu un relief variat în care se remarcă frecvența mare a alunecărilor de teren. Totodată pot fi menționate terasele deformate de mișcările neotectonice, vulcanii noroiși (din bazinul Buzăului), inversiunile de relief și relieful structural.

Subcarpații reprezintă nu numai regiuni de veche populație și cu mari densități de locuitori și azi, ci și regiuni cu bogate și variate avuții minerale și în primul rând zăcăminte petrolifere, gaze naturale, sare, cărbuni etc., care sînt valorificate în mod rațional în cadrul numeroaselor întreprinderi industriale construite în ultimele trei decenii.

La periferia de vest a Carpaților Occidentali se desfășoară o zonă deluroasă, denumită **Piemonturile vestice**, o asociere de dealuri care scad din punct de vedere altimetric de la 500 m în est, la 100 m în vest, ceea ce este reflexul naturii piemontane a depozitelor și a intensității eroziunii. Se impun în peisaj și prin utilizarea pomicolă și cerealieră a terenurilor, prin extinderea pășunilor și fînețelor naturale.

În interiorul arcului Carpatic, se desfășoară **Podișul Transilvaniei** ce apare ca o zonă depresionară față de zonele limitrofe. El se divide în trei: Podișul Tîrnavelor, care prezintă altitudini mai mari (600—700 m) și forme structurale afectate de degradări de teren; în partea centrală Cîmpia Transilvaniei brăzdată de văi largi împotmolite de procesele de pantă și în nord-vest Podișul Someșan cu forme geometrizate impuse de structura geologică. Remarcabile sînt zăcămintele de gaz metan, cantonate în domuri, precum și marile rezerve de sare.

La vest de valea Dimboviței, între Cîmpia Română și zona subcarpatică se extinde **Podișul Getic**. Rețeaua de văi cu caracter transversal a secționat podișul în dealurile Densușului, ale Jiului, ale Oltului, în Platforma Cotmeana și Cîndești. Cercetările recente de prospecțiuni și explorări geologice au pus în evidență bogate zăcăminte petrolifere și unele rezerve de gaze naturale.

Între zona subcarpatică, Cîmpia Română și valea Prutului, **Podișul Moldovei** constituie cea mai extinsă zonă de podiș din țară, în limitele căruia se disting : Podișul Sucevei, Cîmpia Moldovei, Podișul Birladului și podișul sau cîmpia înaltă a Covurluiului.

Podișul Dobrogei, care domină cu circa 100 m nivelul Dunării și al Mării Negre, cuprinde între linia Hirșova—Midia, Dunăre—Marea Neagră și hotarul sud-estic al țării, un relief tipic de platformă. Podișul Dobrogei comportă caractere proprii : văi de tip evazi-canyon, relief carstic de suprafață și de adîncime, zone endoreice ca rezultat al calcarelor din fundament, interfluvii plane, țărmuri înalte cu faleză etc.

Cîmpia Română — principala bază cerealieră și de plante tehnice din România — este situată în partea de sud a țării, între Dunăre, zona subcarpatică și cea a Podișului Getic. Ea include altitudinile cele mai coborîte cuprinse între 200 m și 6 m. Fundamentul, foarte variat (carpatic, moezic și dobrogean), alături de zonele de subsidență au imprimat o evoluție cu totul caracteristică. Astfel, în nord se găsesc o serie de cîmpii cu caracter piemontan în care văile și-au săpat terase în evantai. Central, între valea Argeșului și gura de vărsare a Siretului, se desfășoară zona de divagare (suprapusă ariei de subsidență) în care râurile prezintă lunci larg dezvoltate cu numeroase meandre și despletiri, iar în sud, o cîmpie formată din terasele Dunării care are cea mai mare dezvoltare la vest de valea Oltului.

Menționăm, totodată, existența dunelor de nisip localizate la sudul văilor Rîmnic, Buzău, Călmățui și Ialomița, precum și în vest între Dunăre, Jiu și Olt. Se remarcă și prezența crovurilor, dispersate pe întreaga cîmpie.

În partea de vest a țării se desfășoară **Cîmpia Tisei**. Ea scade din punct de vedere altimetric de la est spre vest și de la nord spre sud. Local apar cîmpii de divagare cum sînt : Cîmpia Someșului, a Ierului, a Crișurilor și a Timișului. În Cîmpia Nirului se află bine individualizată o zonă de dune, fixată cu plantații pomi-viticole.

Cea mai recentă formă de relief în afara luncilor o constituie **Delta Dunării**, operă comună a Mării Negre și a Dunării, care cuprinde o suprafață de 430.000 ha. Elementele

hidrografice (bălți, gîrle, ghioluri, mlaștini etc.) de care sînt legate principalele resurse naturale — stuful și peștele — dețin 4/5 din suprafața totală a Deltei. Restul reprezintă grindurile fluviatile și maritime, cîmpurile de loess, ostroavele etc., adică uscatul.

Delta maritimă este alcătuită dintr-o serie de cordoane maritime simple sau asociate (Letea, Caraoman, Sărăturile), alcătuite din nisipuri mobile sau semifixate de origine marină. În această parte se află complexe lacustre (Puiu-Puiuleț, Lumina, Roșu), mai puțin colmatate și cu adîncimi mari, acestea alcătuiind principalele baze piscicole din Delta Dunării.

Clima României este în general temperat-continentală, caracterizată prin veri călduroase și ierni geroase ; se resimte însă în est și sud-est influența climatului continental-excesiv al Europei răsăritene, în vest a climatului oceanic umed și răcoros.

Temperatura medie anuală este cuprinsă între 11° pe țărmul mării și în partea sudică a țării, și de 4° în zona carpatică. De asemenea, latitudinal se observă o diferență termică de 3° între părțile extreme ale țării.

Privită pe anotimpuri, temperatura înregistrează valori cu totul caracteristice. Astfel, iarna temperatura este negativă, excepție făcînd uneori zona litorală situată sub influența Mării Negre. Cea mai scăzută temperatură a fost înregistrată în 1942 la Bod (depresiunea Brașovului) —38,5°. Primăvara, media temperaturilor este pozitivă (5° la munte și 11° în cîmpii). În timpul verii media anuală este cuprinsă între 22° la cîmpie și 14°—15° la munte, local apar însă și valori foarte ridicate ca, de exemplu, în Cîmpia Română (peste 40°). Toamna se semnalează scăderi brusce de temperatură, mai ales, în lunile octombrie și noiembrie.

Vînturile cele mai importante bat din nord-estul Europei (Crivățul), determinînd ierni cu temperaturi scăzute și veri secetoase, și vînturile din sud-vest (Austrul) care aduc mase de aer uscat. Cu caracter local se înregistrează în Banat Coșava — vînt rece și uscat ; din Munții Făgăraș spre Podișul Transilvaniei bate Vîntul Mare sau fohn-ul, iar în zona litoralului și în cea muntoasă se formează brizele. O importanță mare în regimul vînturilor o exercită relieful carpatic modificînd direcția, intensitatea și frecvența acestora.

Cantitatea medie a precipitațiilor din țară este de 635 mm valorile cele mai mari înregistrându-se în zona înaltă, unde depășesc anual 1200—1400 mm, iar cele scăzute în deltă. litoral și în zona bălților Dunării, sub 400 mm. În cursul anului repartitia precipitațiilor este neuniformă. în luna iunie înregistrându-se cele mai mari cantități (40—120 mm), iar în luna februarie cele mai mici (35—45 mm) ceea ce relevă caracterul continental al climei.

Datorită condițiilor imprimare de relief se poate urmări zonalitatea verticală a climei în sensul următor : climatul de munte — unde predomină temperaturile negative în cursul anului, precipitații bogate (1000—1400 mm), vânturi puternice, veri scurte și ploioase ; climatul dealurilor și podișurilor — temperatura medie anuală 7° — 8° , precipitații 550—850 mm ; climatul de cîmpie unde temperatura medie anuală este de 10° — 11° , precipitații 400—700 mm, veri lungi și fierbinți ; climatul litoralului, precipitații sub 400 mm anual, iar media anuală a zilelor fără îngheț este de 220—230 zile, adică mai mare decît în restul țării.

Rețeaua hidrografică dispusă radiar, în funcție de osatura reliefului, este colectată, în majoritatea ei (95%) de Dunăre și, parțial, de Marea Neagră. Dunărea — cea mai importantă cale navigabilă a Europei — pătrunde în țară în dreptul localității Baziaș, de unde se angajează în cel mai lung defileu din Europa. După ce primește ca afluenți râurile Tisa, Jiul, Oltul, Siretul, Prutul etc. se varsă în Marea Neagră prin brațele Chilia, Sulina și Sf. Gheorghe, care închid între ele delta. Lungimea totală a Dunării pe teritoriul R. S. R. este de 1075 km, ceea ce reprezintă mai mult de jumătate din lungimea cursului său navigabil.

După caracterele lor și anume : debit lichid și solid, nivele, surse de alimentare, îngheț etc., bazinele hidrografice sînt grupate astfel : grupa vestică (Someș, Crișurile și Mureșul), grupa sudică (Olt, Jiu, Argeș, Ialomița) și grupa estică (Moldova, Bistrița, Trotuș, Siret, Prut). Cursurile superioare ale râurilor constituie un rezervor nesecat de forță hidrolică.

Pe teritoriul țării se găsesc peste 2500 lacuri, dintre care unele sînt situate în zonele carpatice, ca rezultat al acțiunii ghețarilor din cuaternar (Bucura, Cîlcescu etc.), al barajelor

naturale (Lacul Roșu) și în cratere vulcanice (Sf. Ana). În zona dealurilor se găsesc lacuri de baraj natural (îndeosebi în Podișul Transilvaniei) și de prăbușiri în regiunile salifere (Sovata, Ocna Sibiului), iar în regiunile de cîmpie apar: limane fluviatile (Snagov, Căldărușani etc.), lacuri de luncă (Potelul, Suhaia etc.); în lungul țărmului Mării Negre se găsesc lacurile Sutghiol, Techirghiol, precum și Complexul lagunar Razelm. La toate acestea se adaugă lacurile de baraj artificial pentru asigurarea debitului hidrocentralelor (Bicaz, Văliug, Vidraru, Vidra, Oașa cu un volum de 130.000.000 m.c. apă și lacul de acumulare Tău din munții Sebeșului) și multe altele.

Marea Neagră, care scaldă teritoriul țării pe 245 km, este cea mai largă cale de legătură comercială a țării cu restul lumii. O importanță deosebită o prezintă și pescuitul, din Marea Neagră recoltîndu-se mari cantități de pește. Orientarea țărmului mării, dispoziția plajelor cu nisip fin, lipsa curenților puternici etc. au permis instalarea celor mai cunoscute stațiuni balneo-climaterice Mamaia, Eforie Nord și Sud, Techirghiol, Mangalia Nord și Sud etc. dezvoltate și modernizate în anii construcției socialismului.

Vegetația este extrem de variată și bogată, în România distingîndu-se mai multe zone: în lunca Dunării, în deltă și luncile râurilor mari predomină pădurile de esențe moi (sălcii, plopi), iar în zonele inundabile trestia, papura și stuful; cîmpurilor le revine zona stepii cu plante ierbacee și cu graminee și silvostepă; zona dealurilor este acoperită de păduri de stejar și fag, iar zona muntoasă, în funcție de altitudine, este acoperită de păduri de conifere și de pășuni alpine și subalpine. România dispune de un bogat patrimoniu forestier, care acoperă circa 27% din suprafața țării. În sud-vestul României, în condiții topoclimatice favorabile, se întîlnesc specii termofile (scumpia, mojdreanul, stejarul pufos).

Fauna. În zona alpină, animalul caracteristic este capra neagră, iar în cea a pădurilor, urșii, lupii, căprioarele etc. Pentru stepe sînt caracteristice rozătoarele și păsările. Balta și Delta Dunării alcătuiesc „un paradis al păsărilor“. În România trăiesc circa 335 specii de păsări, începînd cu cocoșul de

munte și cel de mesteacăn și terminind cu pelicanul din Delta Dunării.

În apele țării au fost identificate peste 70 specii de pește de la păstrăvul și lipanul din apele de munte, mreana, cleanul, scobarul, din apele de deal și podișuri și pînă la crapul, plătica etc. din apele de cîmpie. În zona inundabilă a Dunării, în deltă și în sistemul lagunar Razelm se află o bogată faună ihtiologică constînd din : șalău, somn, nisetru, morun, cegă și cunoscutele scrumbii de Dunăre. Delta Dunării furnizează circa 50% din producția de pește a țării.

Pentru protejarea speciilor rare ale florei și faunei din R. S. R. ca și pentru cele de pasaj general, au fost create o serie de rezervații naturale (Retezat, Delta Dunării etc.).

În România se găsesc aproape toate **solurile** caracteristice zonei temperate și anume : soluri de pajiști alpine, podzoluri de diferite grade, soluri brun-roșcate de pădure, diferite tipuri de cernoziomuri, soloncauri, soluri turboase etc. Cele mai fertile și răspîndite sînt cernoziomurile. Din suprafața totală a țării 69,1% este acoperită de soluri larg folosite în agricultură, 27,6% aparține solurilor de pădure și pajiști, iar 3,3% revine domeniului acvatic. Se remarcă marea extindere a cernoziomurilor, care acoperă o suprafață de peste 4,4 milioane ha, ceea ce reprezintă 18,5% din suprafața totală a țării.

2. Resursele naturale, baze de materii prime ale industriei naționale

R. S. România dispune de variate și bogate resurse energetice, minerale și vegetale, din care unele de renume mondial. Astfel, în zonele subcarpatice și de cîmpie se întîlnesc importante zăcăminte de petrol, producția fiind în ultimii ani de circa 14 milioane tone țitei, ocupînd, din acest punct de vedere, locul al doilea în Europa și locul al XVI-lea pe plan mondial. Imensele rezerve de gaze naturale, concentrate cu deosebire în podișul Transilvaniei, plasează România printre cele mai mari țări ale lumii. În 1973 s-a obținut o producție de 23.639 milioane m.c., ocupînd locul al V-lea pe plan mondial, după S.U.A., U.R.S.S., Canada și Olanda.

Sub raportul purității gazului metan (99,8% din totalitatea gazelor), România ocupă, însă, primul loc în lume. Zăcămintele de sare din zona subcarpatică și din podișul Transilvaniei — ale căror rezerve pot alimenta populația actuală a globului câteva secole — constituie o materie primă de bază pentru industria chimică.

În subsolul țării se găsesc și importante zăcăminte de cărbuni (hulă, cărbune brun, lignit), de minereu de fier, minereuri auro-argintifere, de mangan, bauxită, minereuri complexe etc., care asigură, în parte, necesitățile economiei naționale.

Rezervele industriale de substanțe minerale au crescut prin intensificarea, în anii construcției socialiste, a lucrărilor de prospecțiuni și explorări geologice. Astfel au fost descoperite și date în exploatare noi rezerve de minereuri feroase și neferoase, de resurse energetice : s-au conturat noi rezerve de bauxită și de alte roci și minerale utile, necesare diferitelor ramuri industriale. Cercetările hidrogeologice au pus în evidență și importante izvoare de ape minerale și termominerale, precum și mari rezerve de ape subterane necesare alimentării centrelor populate, întreprinderilor industriale și irigării regiunilor cu un mare deficit de umiditate (în special în Cîmpia Română, Podișul Dobrogei, Piemontul Getic, Podișul Moldovei etc.).

a) *Resursele energetice*

România este cunoscută pe plan mondial ca o țară cu bogate și variate resurse energetice și în special cu importante rezerve de gaz metan și petrol.

În ceea ce privește *zăcămintele petrolifere*, România dispune de importante rezerve, care au sporit în ultima vreme prin identificarea de noi structuri petrolifere. Cele mai vechi exploatări se găsesc în regiunea subcarpatică a Prahovei și în cea cuprinsă între Tazlău și Trotuș (Moldova).

Pe linia valorificării de noi surse de materii prime, au fost identificate bogate structuri petrolifere în limitele județelor din sudul și vestul țării (Gorj, Vâlcea, Olt, Argeș, Ilfov, Timiș etc.). Astăzi se exploatează noi zăcăminte petro-

lifere descoperite în limitele Piemontului Getic și a Subcarpaților Getici (Bîlteni, Țicleni, Băbeni-Bistrița, Oprelu, Vedea, Bogați etc.), a Cîmpiei Române (Videle, Cartojani, Corbij Mari, Mirșa, Schela etc.), a Cîmpiei Banatului (Teremia și Dudeștii Vechi, jud. Timiș) și a Piemonturilor Vestice (Suplacul de Barcău, jud. Bihor). Prin darea în exploatare a noi schele petrolifere și-a redus mult ponderea vechea regiune de exploatare „Valea Prahovei“ care participa cu 99% la producția de țiței a țării. Cu toate acestea și aici au fost identificate noi structuri petrolifere, mai ales la adîncimi mari. Acest fapt a fost posibil prin folosirea instalațiilor de sonde, produse la Ploiești și Tîrgoviște, care permit executarea de forări la adîncimi de peste 8.000 m. Extinderea zonelor petrolifere, și ca urmare creșterea producției de țiței, a impus construirea de noi rafinării la Ploiești și Brazi în județul Prahova, la Dărmănești în județul Bacău, la Gheorghe Gheorghiu-Dej și Suplacul de Barcău.

Extracția a crescut de la 6,6 milioane tone în 1938 la 14,3 milioane tone în 1973, iar pe măsura perfecționării metodelor de exploatare a țițeiului și de prospectare a platformei continentale din Marea Neagră vor crește rezervele cunoscute.

Deosebit de bogate și importante sînt și *zăcămintele de gaze naturale* (gaz metan și gaze de sondă) existente în bazinul Transilvaniei, cît și în regiunile extracarpatiche. Importanța acestora constă și în faptul că se găsesc amplasate în partea centrală a țării și că se află sub o mare presiune, ceea ce permite să fie transportat prin conducte, fără comprimare, în toate județele țării. Exploatat prin metoda sondelor, ca și petrolul, gazul metan se utilizează cu precădere ca materie primă pentru industria chimică, cu toate că este un combustibil de primă calitate.

Cele mai mari rezerve de gaz metan se găsesc în cadrul Podișului Transilvaniei, unde pe lîngă vechile centre de extracție (Delenii, Nadeș, Sărmășel, Bazna, Zău de Cîmpie, Sincai etc.) au fost date în exploatare cîmpurile de gaz metan de la Bogata, Ilimbav, Miercurea Nirajului, Tăuni, Teleac, Filitelnic etc. În regiunile extracarpatiche se fac exploatări la Secueni și Moldoveni (județul Neamț), Ghergheasa, Plopul, Padina, Iancu, Ulmu, Finta etc., toate în Cîmpia Română,

Hurezani, Bibești, Vața, Ciurești, Tetoiu etc. în limitele Piemontului Getic.

Gazele de sondă se exploatează în regiunile petrolifere și sînt folosite drept combustibil. Cele mai mari exploatări se fac la Gura Suții, Buștenari etc. Conțin, pe lângă gaz metan (60—90%), și alte hidrocarburi gazoase.

Producția de gaz metan a sporit de la 311 milioane m.c. în 1938 la 23.6 miliarde m.c. în 1973, iar cea de gaze de sondă de la 1.7 miliarde m.c. la 5,6 miliarde m.c.

Cărbunii, importantă sursă primară de energie și materie primă de bază pentru industria chimică și cocschimică, se exploatează astăzi în limitele a 13 județe¹. În România se găsesc aproape toate calitățile și varietățile de cărbuni cunoscute, de la cei superiori pînă la cei inferiori (antracit, huiă, cărbune brun, lignit, turbă). Zăcămintele de huiă și antracit din cadrul depresiunii Petroșani (Lupeni, Vulcan, Aninoasa, Petrila, Lonea, Uricani) și din munții Banatului (Anina, Secu, Bigăr) au o deosebită importanță pentru industria siderurgică, deoarece sînt folosite la fabricarea cocsului metalurgic. Cele mai mari sînt însă rezervele de lignit, care au fost descoperite îndeosebi în ultimele trei decenii, producția reprezentînd două treimi din totalul producției de cărbune extras.

În bazinul văii Motrului se fac exploatări de lignit la Horăști, Leurda, Ploștina, Roșia de Jiu, Lupoiaia, Tismana și Husnicioara etc. În limitele acestei zone s-a construit orașul minier Motru, care numără astăzi peste 12.600 locuitori. S-au extins, de asemenea, și exploătările de lignit din nord-vestul țării (Sărmășag, Vărzari, Ip, Valea Neagră), din limitele depresiunii Baraolt (Căpeni, Virghiș) și din zona dealurilor cuprinse între riurile Argeș și Prahova (Slănic, Berevoești, Godeni, Pescăreasa, Poenari, Jugur, Filipeștii de Pădure etc.).

Intensificarea cercetărilor geologice și a prospecțiunilor geofizice a dus la descoperirea de noi zăcăminte carbonifere, în special de huiă, în bazinul Petroșani, care dă azi circa 30% din producția totală de cărbune extrasă a țării și în munții Banatului, de cărbune brun în nord-vestul (Ticu-Sorecani, Sur-

¹ Argeș, Bacău, Bihor, Caraș-Severin, Cluj, Covasna, Dimbovița, Gorj, Hunedoara, Mehedinți, Prahova, Sălaj și Vâlcea.

duc etc.) și estul țării (Asău, Leorda, Vernești). Din producția totală de circa 26,7 milioane tone cărbune extras (1973), lignitul a reprezentat 17,7 milioane tone, adică circa 20% din producția mondială.

Potențialul hidroenergetic al României este evaluat la 83.450 G.W.h/an. Potențialul apelor carpatice a început să fie folosit pe scară largă prin construirea a 13 hidrocentrale² pe valea Bistriței cu o capacitate totală de 450 M.W., a 16 hidrocentrale pe valea Argeșului (Vidraru, Cerbureni, Oești, Albești, Valea Iașului, Vilsan, Zigoneni, Prundu, Minicești etc.), a celor de pe valea Ialomiței (Moroeni — 15,8 M.W.; Dobrești 16 M.W.), Lotrului (510 M.W.), Sadului, Bîrzavei (Văliug) Crișului Repede (Astileu) etc. Puterea instalată totală a hidrocentralelor din România a fost în 1973 de 2,3 milioane K.W., ceea ce a reprezentat 22,7% din totalul capacităților grupurilor electrogene. Sînt în construcție noi hidrocentrale pe valea Oltului³, a Sebeșului (în număr de 6 cu o capacitate totală de 400 M.W.), a Siretului, a Dunării etc. care vor contribui la sporirea producției hidroenergetice.

De un puternic potențial hidroenergetic dispune Valea Dunării care a început a fi captat la Porțile de Fier. Aici s-a construit, în colaborare cu R.S.F. Iugoslavia, o hidrocentrală care dispune de o capacitate de 1 milion K.W. pe partea românească și o producție anuală de peste 5 miliarde K.W.h. Tot pe Dunăre se va construi, în colaborare cu R. P. Bulgaria, o hidrocentrală la Tr. Măgurele-Nicopole (capacitate 750 M.W.), precum și una în sectorul românesc al Văii Dunării din zona Cernavodă. Pe valea Prutului, în colaborare cu U.R.S.S., se va construi un nod hidrotehnic la Stîncă-Costești.

² Vaduri 44 MW, Bacău II — 30, Bacău I — 23, Racova — 23, Gîrleni — 23, Pîngărași — 23, Zărnești — 14, Costișa — 14, Roznov I — 14, Roznov II — 14, Buhuși — 11, Neamț — 11 MW și Bicaz — 210 MW.

³ Proiectul de amenajare a Văii Oltului prevede construirea a 29 hidrocentrale cu o putere totală de circa 1 200 M.W. și a unor sisteme de irigații cuprinzînd 82.000 ha. La Dăești, Rm. Vlcea, Govora se află în faza finală barajele celor 3 hidrocentrale. Între Drăgășani și Tr. Măgurele se vor construi în următorii ani alte 10 hidrocentrale cu o capacitate totală de 450 M.W. (Strejești 50 M.W., Arcești 38 M.W., Slatina 26 M.W. etc.).

b) Zăcăminte de minereuri și substanțe minerale utile.

România dispune și de unele zăcăminte de minereuri de fier, care se exploatează în munții Poiana Ruscă (Teliuc, Ghelar) și în Munții Banatului (Ocna de Fier, Dognecea). În ultimii ani s-a dat la iveală, în limitele Podișului Someșan (Căpuș, județul Cluj-Napoca) un important zăcămint de minereu de fier și au sporit rezervele în vechile zone de exploatare. Importante sînt, însă, și zăcămintele de *mangan* ce se exploatează la Delinești (județul Caraș-Severin) și la Iacobi, Nepomuceni, Dealul Rusului (județul Suceava), precum și cele de minereu de fier prospectate în județul Tulcea.

Producția de minereu de fier a crescut de la 139.000 t în 1938 la 1,4 milioane t în 1960 și la 3,2 milioane t în 1973.

În ceea ce privește *minereurile neferoase*, pe lângă cele cunoscute în Munții Gutiiului și în munții Metaliferi, s-au descoperit și dat în exploatare noi rezerve în nord-vestul țării, în limitele Țării Maramureșului, la Baia Borșa și Burloaia-Toroioaga și a Țării Oașului. Importante sînt și zăcămintele descoperite la Șuior (est de Baia Mare), Leșul Ursului (est de Vatra Dornei) și la Moldova Nouă, în sud-vestul țării.

Au sporit și rezervele de *bauxită* — cunoscute în munții Apuseni — prin identificarea unor zăcăminte exploatabile în nord-vestul României (în Munții Pădurea Craiului la : Cornet, Lunca Sprie și Ponița-Poieni).

O deosebită importanță o au pentru industria națională și substanțele *minerale nemetalifere și rocile utile* (baritină, caolin, talc, bentonită, sulf, dolomite, calcare, nisipuri cuarțoase etc.), puse în evidență cu deosebire în Dobrogea și în munții Poiana Ruscă. Ele au început a fi exploatare, în ultima vreme, pe scară industrială. Dintre acestea, menționăm zăcămintele de *baritină* de la Somova, Minerii (fost Cișla), Malcoci (județul Tulcea) și Ostra din munții Bistriței, *sulf* la Gura Haitii în munții Căliman, *calcare și dolomite* — pentru necesitățile combinatelor siderurgice — la Mahmudia, în nordul Dobrogei, Ovidiu—Constanța, Crăciuneasa în munții Poiana Ruscă (județul Hunedoara) ; *cuarțite* în Dealul Cernei (județul Tulcea) ; *argilă caolinoasă* la Mircea Vodă (județul Constanța) ; *argilă refractară* la Suncuiș (Bihor) și Baia Nouă (Caraș-

Severin), nisip bituminos la Budoii și Derna (Bihor); *nisipuri metalurgice* la Caraorman în Delta Dunării; *marmură* la Porumbacu, lângă Avrig etc. La Mahmudia se află în exploatare cea mai mare carieră de calcar din țară, cu o capacitate anuală de 1,7 milioane t; producția se livrează combinatului siderurgic de la Galați.

În România există peste 2.000 *izvoare minerale*, datorită complexității geologice, a genezei teritoriului țării. Ele conțin diverse săruri și gaze (clor, brom, iod, bicarbonați, fosfați, sulfatați, hidrocarburi etc.), cu acțiuni terapeutice dintre cele mai diverse. După compoziția chimică și proprietățile fizice (temperatură, radioactivitate etc.) există: *ape sărate* (cloruro-sodice) în zona masivelor de sare, în Bărgan, în lungul litoralului românesc al Mării Negre etc.; *ape carbogazoase bicarbonate* (Borsec, Bodoc, Malnaș, Singeorz-Băi, Lipova, Buziaș etc.) și *ape termale* (Băile Herculane, Geoagiu, Moneasa, Băile Felix, 1 Mai etc.). În ultimii ani au fost descoperite noi izvoare minerale la Cozia (zona Călimănești—Olănești), Herculane, Bilbor, Mangalia etc. și s-au făcut numeroase amenajări (complexe sanatoriale, balneoturistice etc.) pentru folosirea acestor importante resurse naturale.

c) *Resursele solului*

Dintre resursele solului pe primul plan se situează pădurile, care acoperă o suprafață de peste 6,1 milioane ha, adică 26,0% din întreg teritoriul țării. Predomină pădurile de rășinoase și fag (circa 60% din suprafața totală a pădurilor), de mare importanță pentru economia națională. Împreună cu terenurile agricole din perimetrele împădurite, cu pepinierele silvice și alte terenuri, patrimoniul forestier se extinde la peste 6,3 milioane ha, adică 26,6% din suprafața totală a țării.

Produsele accesorii ale pădurii: fructele și ciupercile constituie de asemenea o resursă importantă națională.

Întinsele pășuni și fânețe naturale, care acoperă 18,8% din suprafața totală a țării, sînt răspîndite cu precădere în regiunile deluroase și carpatice, alcătuiind principala bază furajeră pentru creșterea animalelor.

Dintre resursele de suprafață trebuie menționate terenurile stuficole, care acoperă două treimi din suprafața totală a Deltei Dunării. Aici, în Delta Dunării, se află cel mai com-

pact masiv stuficol din lume, care se valorifică astăzi pe cale industrială. Această importantă bogăție naturală a țării este evaluată la o capacitate de producție de circa 2 milioane tone stuf (din care se recoltează circa 200.000 tone anual).

Resursele de faună (terestră și acvatică) alcătuiesc, de asemenea, o avuție națională importantă, deoarece în limitele României se întâlnește o bogată și variată faună ihtiologică (crap, somn, șalău, cegă etc.) și numeroase specii de animale de interes vânătoresc și economic. Pentru dezvoltarea fondului piscicol, care cuprinde peste 700.000 ha, s-au amenajat stațiuni piscicole de reproducere, eleșteie sistematice, iazuri, popularea râurilor cu pește etc. iar o serie de lacuri din lunca Dunării au fost amenajate ca unități agro-piscicole de mare randament.

ORGANIZAREA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ A ROMÂNIEI

Documentele istorice menționează că cele mai vechi unități administrative au evoluat pe măsura dezvoltării treptate a forțelor de producție, de la *obștea sătească* (sec. IV—VI) și, *uniunile de obști* (sec. VII—IX) existente în Dacia, pînă la cele de voievodate (țări, terra), *ținuturi*, *județe* etc. Cele mai mari unități din Țara Românească, Transilvania și Moldova erau voievodatele, iar cele mai mici cnezatele, care cuprindeau la rîndul lor alte subunități denumite *ocoale* (plăși în regiunile de cîmpie, plaiuri în cele de munte)¹.

De reținut este faptul că *ținuturile* din Moldova, *județele* din Țara Românească, *districtele* și *scaunele* din Transilvania își au originea în vechile obști teritoriale, care erau situate fie în lungul unei văi, fie într-o depresiune intra sau subcarpatică. Districtele românești ale Făgărașului (1222), Hațegului (1247), ale Maramureșului (1300) etc. erau de fapt „țările“ mai vechi cu aceeași denumire, în care funcționau scaune de judecată conduse de cnezi și juzi (Miron Constantinescu și colab., *Istoria României*, 1969). „În secolele XIV—XV județele nu aveau încă caracterul unor diviziuni administrative organizate de domnie, ci mai mult pe acela de grupări teritoriale, pe care domnia le-a transformat, treptat, în unități administrative ale activității organelor ce reprezentau puterea centrală. Transfor-

¹ Despre organizarea și evoluția unităților administrativ-teritoriale, din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi, vezi: *Istoria României*, Ed. did. și ped. 1969; *Istoria Poporului Român*, Ed. Șt., 1970; *Istoria Românilor*, Ed. Albatros, 1971; *Istoria României* (vol. I—IV), Ed. Academiei R.S.R. etc.

marea lor treptată în unități administrative organizate de o putere centrală este rezultatul creșterii autorității și a posibilităților acestei puteri de a asigura administrarea întregii țări. Organizarea treptată a ținuturilor și județelor din cele două țări este, astfel, o latură a procesului de întărire a puterii domnești* (Ist. Rom., vol. II, 1962, pag. 329).

Cu toate modificările intervenite ulterior, județele continuă să rămână unități administrative de bază ale țării noastre. Între cele două războaie mondiale ele au fost grupate într-un număr de 10 ținuturi, care se suprapuneau în bună parte provinciilor istorice.

Județele, în număr de 58 cu 424 plăși, au funcționat ca unități administrative pînă în septembrie 1950, cînd prin noua lege a raionării administrativ-economice a României se creează noi tipuri de unități și anume : *regiunea, raionul, orașul și comuna* ².

Pe baza unor ample studii efectuate de cadre din aparatul de partid și de stat, de diferiți specialiști : economiști, geografi, istorici, geologi, sociologi, lingviști, etnografi etc. Conferința Națională a P.C.R. din 6—8 decembrie 1967 a hotărît să se treacă la îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a țării, pentru a corespunde noilor condiții de dezvoltare social-economică și a contribui într-o măsură și mai mare la intensificarea vieții economice, social-culturale, la îmbunătățirea repartiției forțelor de producție pe teritoriul țării, la dezvoltarea economico-socială echilibrată a tuturor regiunilor țării.

Noua împărțire administrativ-teritorială a României, adoptată la începutul anului 1968, cuprinde următoarele diviziuni : *județe* (39), *orașe* (236 din care 47 municipii), *comune* (2706, din care 147 suburbane).

² Această lege se modifică în 1952, teritoriul țării fiind reîmpărțit în 18 regiuni (nu în 28, ca pînă atunci) în 183 raioane, 156 orașe și 4.096 comune. În 1956 se aduc noi îmbunătățiri, prin reducerea numărului de regiuni și mărirea raioanelor, așa încît existau : 16 regiuni (se desființează deci regiunile Arad și Birlad), 200 raioane (prin înființarea a 13 raioane noi), 171 orașe (o serie de localități au trecut în rîndul orașelor : Vișeu de Sus, Nucet, Stei, Vașcau, Siret, Buziaș, Cristuru Secuiesc etc.) și 4.320 comune (în plus, au luat ființă 303 comune). Orașul București se împarte în opt raioane. În 1964 se reduce numărul raioanelor și al comunelor (16 regiuni, 150 raioane, 181 orașe, 4.259 comune).

**ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ ACTUALĂ A TERITORIULUI
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA (1974) ***

	Supra- fața totală kmp	Numă- rul orașelor	din care muni- cipii	Numă- rul co- munelor	din care sub- urbane	Numă- rul satelor
A	1	2	3	4	5	6
TOTAL	237.500	236	47	2.706	147	13.149
Județul						
Alba	6.231	9	1	67	1	658
Arad	7.654	8	1	67	4	273
Argeș	6.801	5	1	94	6	578
Bacău	6.603	7	2	80	6	491
Bihor	7.535	8	1	87	3	435
Bistrița-Năsăud	5.305	4	—	53	—	235
Botoșani	4.965	4	1	69	3	338
Brașov	5.351	9	1	43	1	150
Brăila	4.724	2	1	41	2	142
Buzău	6.072	2	1	83	—	485
Caraș-Severin	8.514	8	1	69	1	288
Cluj	6.650	6	3	74	5	420
Constanța	7.055	8	1	49	4	196
Covasna	3.705	5	—	33	3	122
Dimbovița	3.738	6	1	69	11	338
Dolj	7.413	5	1	95	5	380
Galați	4.425	4	2	56	5	180
Gorj	5.641	5	1	64	3	416
Harghita	6.610	9	1	49	3	236
Hunedoara	7.016	12	3	57	8	459
Ialomița	6.211	4	1	55	1	158
Iași	5.469	4	1	85	5	420
Ilfov	8.225	4	1	125	4	418
Maramureș	6.215	7	2	62	5	227

A	1	2	3	4	5	6
Mehedinți	4.900	5	1	59	2	347
Mureș	6.696	6	2	91	5	487
Neamț	5.890	4	2	70	4	347
Olt	5.507	5	—	96	3	380
Prahova	4.694	14	1	86	10	405
Satu-Mare	4.405	4	1	56	1	226
Sălaj	3.850	4	—	54	—	281
Sibiu	5.422	7	2	55	5	175
Suceava	8.555	8	1	90	4	396
Teleorman	5.872	5	1	84	6	233
Timiș	8.678	6	2	76	3	318
Tulcea	8.430	5	1	43	—	133
Vaslui	5.300	4	1	71	—	456
Vilcea	5.705	8	1	78	1	568
Vrancea	4.863	5	1	59	2	331
Municipiul București	605	1	1	12	12	23

* Anuarul statistic al R.S.R., D.C.S., Buc., 1974.

Constituirea de unități administrativ-teritoriale complexe, sub raport economic și social-cultural, s-a făcut pe baza următoarelor criterii: *potențialul economic și uman, gradul de dezvoltare social-culturală și științifică, particularitățile condițiilor fizico-geografice, structura națională a populației, densitatea și structura rețelei căilor de comunicație, perspectivele de dezvoltare economică etc.*, astfel ca toate județele, orașele și comunele țării să se dezvolte armonios.

Dezvoltarea social-economică a țării, după adoptarea noii organizări administrative a teritoriului, schimbările intervenite în structura și repartitia geografică a ramurilor economiei naționale, dezvoltarea armonioasă și multilaterală a județelor, demonstrează viabilitatea, caracterul realist al măsurilor luate pentru organizarea administrativ-teritorială a țării.

**CARACTERISTICILE ECONOMICO-SOCIALE
ALE ROMÂNIEI**

România se înscrie astăzi printre statele europene cu o economie industrial-agrară în plin progres. Transformările social-politice și economice petrecute în anii construcției socialismului, nivelul, structura și dinamismul economiei naționale, mutațiile structurale ce intervin în cadrul economiei românești, conform programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, stabilit de Congresul al XI-lea al P.C.R., vor permite depășirea stadiului în care se găsește astăzi România — de țară în curs de dezvoltare — și o vor situa la nivelul țărilor dezvoltate din punct de vedere economic.

Continuarea în ritm susținut a industrializării socialiste, care a asigurat accentuarea poziției conducătoare a industriei, crearea marii producții agricole cooperatiste, și accelerarea procesului de dezvoltare intensivă a agriculturii, precum și modernizarea tuturor ramurilor economice, transformarea științei în forță nemijlocită a producției etc., iată configurația economiei românești după aproape trei decenii de economie planificată.

Predominarea agriculturii în structura generală a economiei naționale (30% din produsul social total; 38,1% din venitul național al anului 1938), orientarea industriei spre ramurile care obțineau materii prime și semifabricate pentru export (industria alimentară — 32,4% la valoarea producției globale industriale, industria combustibililor — 16,8%, a exploatării și prelucrării lemnului — 9,5% etc.), dependența de monopolurile străine, care în ajunul celui de-al doilea război mondial dețineau 38% din capitalul societăților indus-

triale pe acțiuni, -nivelul tehnic scăzut al industriei și al agriculturii (4.409 tractoare, în 1938), -repartizarea neuniformă a întreprinderilor industriale și concentrarea acestora în trei mari zone, -marea extindere a proprietăților aparținând moșierilor și chiaburilor, -situația economică grea a muncitorilor și țăranilor etc. aceasta era structura economică și nivelul de dezvoltare social-economică a României antebelice.

Distrugerile provocate de cel de-al doilea război mondial, seceta înregistrată în anii 1945/1946, blocarea valutei și devizelor României în țările capitaliste occidentale, etc. au agravat și mai mult situația economică a țării, a condițiilor de trai ale populației.

În procesul dezvoltării economico-sociale, în viața social-politică, în decursul ultimelor trei decenii de la instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor, sub conducerea P.C.R., s-au parcurs cinci etape distincte, care sînt amplu analizate în Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Vom prezenta pe scurt caracteristicile economico-sociale ale acestor etape.

Obiectivul central al Partidului Comunist Român în — *etapa revoluției popular-democratice (1944—1947)* — a fost „refacerea economiei naționale — secătuită și ruinată de război, de dominația Germaniei fasciste — împotriva acțiunilor de sabotaj întreprinse de forțele reacționare, pentru îndeplinirea obligațiilor ce reveneau României în cadrul despăgubirilor de război, pentru ameliorarea condițiilor materiale de viață ale maselor populare”¹.

În această etapă se produc transformări sociale radicale, se înfăptuiesc o serie de reforme economice și sociale și s-au creat premisele pentru rezolvarea problemei agrare, pentru refacerea și dezvoltarea industriei. Astfel, în 1945 s-a înfăptuit reforma agrară, prin care au fost împroprietăriți circa 920.000 țărani cu peste 1,1 milioane ha, ceea ce a făcut ca țăranimea săracă și mijlocașă să dețină circa 71% din suprafața agricolă a țării. În anii 1946—1947 au început să se

¹ * * *, *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*. Ed. Pol., București, 1975, pp. 56—57.

reda în circulație unele magistrale feroviare, s-au organizat șantierele naționale pentru construcția liniei de cale ferată Bumbesti-Livezeni și pentru conducta de gaz metan Agnita-Botorca, se adoptă legea oficiilor industriale (mai 1947), care prevedea gruparea întreprinderilor industriale pe ramuri de producție, instituindu-se astfel controlul asupra activității economice a acestora, apoi legile pentru organizarea controlului economic, pentru circulația bunurilor agricole, pentru stabilizarea monetară (mai 1947) și multe altele.

Instaurarea puterii democrat-populare la 30 decembrie 1947 după înlăturarea monarhiei, a marcat trecerea la *etapa înfăptuirii sarcinilor revoluției socialiste (1947—1950). Naționalizarea în 1948 a principalelor mijloace de producție, care a permis crearea unui puternic sector socialist în economie, organizarea în 1949 a sectorului de stat în agricultură și trecerea la cooperativizarea agriculturii și la conducerea planificată a economiei naționale, au constituit înfăptuiri de seamă în această etapă. Pentru dezvoltarea economico-socială a țării, stabilirea direcțiilor, a ritmurilor de creștere a ramurilor economice și pentru realizarea și dirijarea în mod unitar a producției sociale s-a trecut încă din 1948 la elaborarea de planuri economice unice, pe etape de un an (1949 și 1950), iar apoi pe perioade de cinci ani.*

În anii 1951—1965, corespunzător etapei de desfășurare cu succes a operei de edificare a orânduirii socialiste, s-a făcut economia socialistă unitară, bazată pe proprietatea socialistă (de stat și cooperatistă) asupra mijloacelor de producție, s-a creat baza tehnico-materială a societății socialiste în industrie și agricultură. Astfel, în decursul celor trei cincinale (1951—1955 ; 1956—1960 ; 1961—1965) marea majoritate a investițiilor au fost alocate pentru construirea de noi capacități și obiective industriale, pentru extinderea și modernizarea celor existente, în vederea valorificării cât mai eficiente a resurselor naturale. În această etapă sporul mediu al producției industriale a fost de 13,3%, plasând România printre țările cu cea mai dinamică economie.

În martie 1962, datorită politicii agrare juste a partidului, s-a încheiat cooperativizarea agriculturii, care a marcat victoria deplină a revoluției agrare socialiste. Remarcabile sînt realizările pe linia dezvoltării învățămîntului, a pregătirii

cadrelor de specialiști, al îmbunătățirii nivelului de trai al populației etc.

IV *Etapa consolidării societății socialiste, a bazei sale tehnico-materiale, desfășurată în anii 1966—1970*, se caracterizează prin *continuarea procesului de industrializare socialistă și consolidarea poziției conducătoare a industriei în ansamblul economiei naționale, dezvoltarea intensivă a agriculturii și încadrarea armonioasă a acesteia în procesul dezvoltării economice generale, ridicarea gradului de valorificare a resurselor naturale, în dezvoltarea construcțiilor, a transporturilor, comerțului, în utilizarea forței de muncă*. În această etapă au fost date în exploatare 1.500 capacități și obiective industriale din domeniile energiei electrice, miniere, metalurgice, construcțiilor de mașini, a industriei chimice etc., investițiile pentru industrie reprezentând 52,60% din totalul investițiilor. Astfel, au intrat în funcțiune hidrocentralele de la Porțile de Fier (parțial), de la Vidraru de pe Argeș, termocentralele Mintia-Deva, Oradea, Galați, apoi Combinatul siderurgic Galați (parțial), unul dintre cele mai mari din lume, Uzina de aluminiu de la Slatina, Uzina de mașini grele București, Combinatul petrochimic Pitești, Combinatul de îngrășăminte azotoase Tg. Mureș, Uzina Policolor București, fabricile de zahăr de la Buzău, Corabia și Oradea, de ulei de la Slobozia etc., s-au electrificat liniile ferate București—Brașov și Craiova—Caransebeș și multe alte obiective, ceea ce a contribuit la îmbunătățirea repartizării teritoriale a forțelor de producție.

De asemenea, la începutul anului 1968 a avut loc reorganizarea administrativ-teritorială a țării, pentru a corespunde „cu schimbările calitative intervenite în evoluția forțelor de producție și în repartizarea lor geografică, cu perfecționarea relațiilor de producție, cu modificările petrecute în structura populației, în profilul, dimensiunile și condițiile de viață ale orașelor și comunelor de pe întreg cuprinsul țării”².

Incepînd cu anul 1971 România a intrat într-o nouă etapă de dezvoltare economico-socială și anume etapa fărurii societății socialiste multilateral dezvoltate, care se va desfășura

² Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Ed. Politică, București, p. 6.

pe mai multe cincinale. În Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism sînt prevăzute obiectivele fundamentale ale acestei etape, dintre care menționăm : creșterea puternică a forțelor de producție, pe baza cuceririlor revoluției tehnico-științifice ; sistematizarea teritorial-administrativă și economică, amplasarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, asigurînd dezvoltarea proporțională a tuturor județelor și regiunilor, ridicarea gradului de civilizație materială a întregului popor ; dezvoltarea armonioasă, proporțională a tuturor ramurilor economiei naționale, asigurarea unui raport just între industrie și agricultură, dezvoltarea în continuare, cu prioritate, a industriei socialiste, orientarea sa fermă spre ramurile și subramurile de înaltă tehnicitate ; dezvoltarea intensivă a agriculturii, dezvoltarea economico-socială a țării pe baza planului național unic ; creșterea continuă a eficienței economice, dezvoltarea învățămîntului, științei, apropierea României de țările industriale dezvoltate ale lumii ; lărgirea și diversificarea schimburilor și cooperării economice cu toate statele lumii etc.

Datorită prefacerilor structurale intervenite în economia românească, *industria a devenit ramura conducătoare a economiei participînd cu mai mult de jumătate în produsul social și în venitul național.*

Industria, în special cea constructoare de mașini și de prelucrare a metalelor, *este prezentă astăzi în toate județele țării.* Întreprinderi și exploatări miniere există în 24 județe, iar în alte 8 județe se execută lucrări de prospecțiuni și explorări geologice. În anii următori se va accentua procesul de dezvoltare economico-socială echilibrată a tuturor județelor și zonelor țării, datorită amplasării noilor unități industriale. Industria chimică, împreună cu industria constructoare de mașini, vor deține în următoarele două decenii între 55—60% din valoarea producției globale industriale, față de 40% în 1973 și 44% în 1975.

Pentru dezvoltarea industriei s-a depus un efort deosebit pentru lărgirea bazei proprii de materii prime minerale și resurse energetice. În acest scop au crescut rezervele industriale de țiței, gaze naturale, minereuri feroase și neferoase

și s-au dezvoltat acele ramuri industriale care asigură progresul tehnico-științific.

România ocupă astăzi un loc remarcabil, pe plan european și mondial, nu numai în producția industrială, ci și în cea agricolă. Gradul de folosință agricolă a teritoriului (circa 63% din suprafața totală) este mult mai ridicat decât cel al unui număr mare de țări europene. *Sectorul socialist de stat și cooperatist deține în 1973 circa 91% din suprafața agricolă a țării și 95,4% din cea arabilă.*

Pentru îmbunătățirea repartiției căilor de comunicație și modernizarea actualelor mijloace de comunicație s-a extins rețeaua feroviară, cea rutieră s-a modernizat cuprinzând în 1974 circa 12.400 km. s-au electrificat liniile de cale ferată cu profil greu și trafic intens, s-a extins tracțiunea cu locomotive diesel (ponderea tracțiunii cu locomotive diesel și electrice a fost în 1972 de 86% din volumul total de transport), s-au dublat liniile de trafic intens etc.

România întreține relații comerciale cu peste 130 state, dintre care cu mai mult de jumătate comerțul se efectuează pe bază de acorduri, convenții și aranjamente comerciale. România este membră a Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (ian. 1949), a organizației cu caracter comercial internațional G.A.T.T. (din 1971) și a unor organisme ale O.N.U.

Produsele industriale și în special cele finite, ca : mașin-unelte, tractoare, utilaj petrolier, autocamioane, vagoane, diferite produse chimice etc., dețin ponderea cea mai mare din volumul total al exportului. R. S. România întreține relații comerciale cu statele membre ale C.A.E.R.-ului, cu celelalte țări socialiste (50% din volumul total al comerțului exterior al României) și cu alte țări, indiferent de orînduirea lor socială, pe baza respectului independenței și suveranității naționale, a principiilor neamestecului în treburile interne, a egalității în drepturi și a avantajului reciproc. Cooperarea economică și tehnico-științifică se extinde tot mai mult cu țările Africii, Asiei și Americii Latine.

În concordanță cu planul de dezvoltare social-economică a țării, are loc o rapidă evoluție a structurii teritoriului, se desfășoară o amplă activitate pentru valorificarea optimă a teritoriului, sistematizarea localităților urbane și rurale.

În România există, cu excepția municipiului București, un număr de trei orașe cu peste 200.000 locuitori (Cluj-Napoca, Timișoara și Iași), 11 orașe cu o populație între 100.000—200.000 locuitori, restul de 221 orașe avînd sub 100.000 locuitori. S-au creat condiții ca o serie de așezări rurale să evolueze spre forme de structură urbană, asigurîndu-se astfel o repartizare echilibrată pe întreg teritoriul țării a rețelei de orașe și centre urbane. Numai în anii 1976—1980 vor trece în categoria orașelor un număr de 80 comune, iar pînă în 1990 se vor crea 300—400 noi centre orășenești, care vor exercita rolul de centre de gravitație și de polarizare pentru comunele înconjurătoare.

Deosebit de importante sînt și măsurile ce se aplică pentru protecția mediului înconjurător, pe linia conservării și protecției aerului, apei, a resurselor naturale, și a celorlalți factori de mediu de pe teritoriul României.

Și în perioada 1976—1980 se va realiza un program de investiții de 920—960 miliarde lei, din care 2/3 pentru dezvoltarea industriei, urmînd a se construi circa 2.700 capacități industriale și agrozootehnice mai importante. De asemenea, mari succese vor înregistra și celelalte ramuri ale economiei naționale — agricultura, silvicultura, transporturile, precum și sectoarele social-culturale etc. — pe linia modernizării, dezvoltării și perfecționării bazei tehnico-materiale. În Directivele celui de al XI-lea Congres al P.C.R. se arată că în cincinalul 1976—1980 vor începe lucrările pentru construirea complexului hidroenergetic și de transport Dunăre — Marea Neagră, a portului Constanța de Sud-Agigea, a lucrărilor de navigabilizare a sistemului de irigații Dunăre — Mostiștea — București; de asemenea, se va începe construirea metroului în București, a lucrărilor de foraj pe platforma continentală a Mării Negre, a centrului siderurgic de la Călărași și a altor obiective industriale.

GEOGRAFIA POPULAȚIEI ȘI A AȘEZĂRILOR OMENEȘTI

1. Geodemografia României

*Evoluția numărului de locuitori
și a repartiției teritoriale.*

Populația României a sporit în decursul ultimului sfert de veac (1948—1973) cu încă circa 5 milioane locuitori, ca o consecință a măsurilor luate de stat pentru sporirea natalității, a creșterii bunăstării populației. La 1 iulie 1973 numărul total de locuitori a fost de aproape 21 milioane, ocupînd locul al optulea între țările Europei (inclusiv U.R.S.S.). Iată cum a evoluat numărul de locuitori, pe medii și densitățile între anii 1948—1973 (pe baza datelor de recensămînt și a celor estimative din 1973)*.

Tabelul nr. 2

Mediul	1948			1956		
	Număr	‰	loc/ km ²	Număr	‰	loc/ km ²
Total :	15.872.624	100	66,8	17.489.450	100	73,6
— urban	3.713.139	23,4	—	5.474.264	31,3	—
— rural	12.159.485	76,6	—	12.015.186	68,7	—

* Anuarul Statistic al R.S.R., București, 1974, p. 9—11.

Mediul	1966			1973		
	Număr	%	loc/ km ²	Număr	%	loc/ km ²
Total :	19.103.163	100	80,4	20.827.525	100	87,7
— urban	7.305.714	38,2	—	8.760.456	42,1	—
— rural	11.797.449	61,8	—	12.067.069	57,9	—

În anii construcției socialismului s-au produs importante schimbări și în repartitia teritorială a populației, sporind densitatea în zonele unde s-au construit obiective economice și s-au pus în valoare noi resurse naturale. Astfel, densitatea medie a sporit de la 66,8 loc km² în 1948 la 87,7 loc/km² în 1973. Cele mai mari densități, depășind media pe țară, se află în județele Prahova, Iași, Dîmbovița, Galați, Cluj și Bacău, unde se înregistrează valori ce depășesc 100 loc/km², iar în județul Prahova chiar 165 loc/km². Se detașează, îndeosebi, zonele industriale (Ploiești-Cîmpina; Brașov; Lupeni-Petroșani-Petrila; Hunedoara-Călan-Deva; Reșița-Bocșa etc. unde se înregistrează valori de peste 150 locuitori pe km². Ariile cu densități scăzute sub 50 loc/km² se află în limitele județului Tulcea datorită în special prezenței Deltei Dunării, apoi în limitele județelor Covasna, Harghita și Caraș-Severin, unde energia de relief prezintă valori mari, expoziția versanților este nefavorabilă așezărilor omenești, culoarele depresionare favorizează inversiunile termice, iar gradul de împădurire este ridicat.

Sporul natural, mișcarea migratorie, structura națională, potențialul forței de muncă.

Sporul natural al populației a fost în anul 1973 de 8,4‰ locuitori, iar în 1974 de 11,2‰, prezentînd însă mari diferențieri regionale. Astfel, în Moldova se înregistrează cel mai mare spor natural din țară, respectiv peste 13‰ locuitori. În timp ce în partea vestică și mai ales în Banat sporul natural mediu a fost sub 2‰ locuitori. Datorită măsurilor luate de către stat pentru sporirea natalității, în anii 1967 și 1968 s-au înregistrat cele mai mari sporuri din istoria țării noastre, respectiv 18,1‰ și 17,1‰ locuitori. Sporuri naturale ridicate au fost înregistrate

în ultimele patru decenii și jumătate numai în anii 1932 (14,000), 1955 (15,900) și 1956 (14,300), dar fără să atingă nivelul anilor 1967 și 1968. Durata medie a vieții a înregistrat, de asemenea, sporuri considerabile de la 42 ani în 1932 la 68,51 ani în perioada 1964—1967 și la 68,58 ani între 1970—1972.

În cadrul procesului de industrializare socialistă, s-a acordat o mare atenție valorificării superioare a resurselor, construirii de noi obiective economice în regiunile slab industrializate, solicitând astfel o forță de muncă numeroasă, atât pentru construcții, cât și pentru obiectivele industriale și social-culturale. De aici derivă și caracterul organizat al mișcărilor migratorii efectuate în concordanță cu necesitățile economiei naționale.

Așa cum se știe, mișcărilor migratorii sînt fie cu caracter *temporar* (diurne sau sezoniere), fie cu caracter *definitiv*, acestea din urmă rezultînd în special din primele. Migrațiile temporare se efectuează atât la exploatarea forestieră (țăpinării musceleni, fasonatorii și tăitorii de lemne din Oaș¹ și Mara-mureș), la muncile agricole (semănat, recoltat, cositul finului etc.), cât și la diverse activități industriale (exploatarea de andezit, balastiere, construcții de drumuri, de hidrocentrale, de construcția unor obiective industriale etc.). Există, apoi, specialiști în zidărie, tîmplărie, mozaicari etc. care sînt solicitați pentru executarea acestor lucrări.

Mișcărilor migratorii cu caracter definitiv au înregistrat o frecvență ridicată mai ales în ultimul deceniu, cînd s-au efectuat deplasări importante a populației rurale spre orașele noi și centrele economice aflate în plin proces de industrializare.

O frecvență ridicată o înregistrează însă mișcărilor pendulatorii ale populației din zonele periurbane ale principalelor orașe, intensificate după 1966 cînd au început să se construiască numeroase obiective economice.

În România trăiesc și muncesc alături de populația majoritară formată din români (87,70%) și naționalități conlocuitoare (12,30%) : maghiari (8,50%), germani (20%), sîrbi, croați, sloveni

¹ Din Țara Oașului se deplasează trimestrial, în întreaga țară, 2.000—3.000 de persoane specializate în fasonarea lemnului, corhănitul, curățitul și alte lucrări forestiere. Cei mai mulți sînt recrutați din satele Negrești (circa 2000), Călinești (1500), Certeze (15—2000), Cămărzana (circa 1000) etc. În legătură cu aceste deplasări sezoniere vezi: I. Velcea, *Țara Oașului*, Ed. Academiei R.P.R., București, 1964, pp. 80—85.

(0,20%), ucrainieni, ruteni, huțani (0,30%), evrei (0,20%) ș.a., care se bucură în mod egal de toate drepturile și obligațiile prevăzute de constituția țării. La Conferința Națională a P.C.R. din 19—21 iulie 1972 tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Pornind de la faptul că România este un stat național unitar în care trăiesc și naționalități conlocuitoare, P.C.R. a acționat cu consecvență pentru rezolvarea problemei naționale în țara noastră, în spiritul principiilor marxist-leniniste“. În acest scop, s-au constituit Consilii ale oamenilor muncii de naționalitate maghiară, germană și de alte naționalități ; s-au asigurat toate condițiile pentru participarea activă a acestora la viața economico-socială, la conducerea diferitelor domenii de activitate, a întregii societăți etc. ; s-au înființat peste 2.000 școli și secții în limba maternă a naționalităților, 12 instituții artistice (teatre și instituții muzicale), se editează numeroase ziare și reviste în limba maghiară, germană, sîrbă și ucrainiană, și multe altele.

Iată cum se prezenta structura populației pe naționalități la recensămîntul din 21 februarie 1956, și 15 martie 1966 :

Tabelul nr. 3

POPULAȚIE PE NAȚIONALITĂȚI ÎN 1956 ȘI 1966 *

Anii rec.	Total populație	Români	Maghiari	Germani	Evrei	Ucrainieni Ruteni, etc.
1956	17.489.450	14.996.114	1.587.675	384.708	146.264	60.479
1966	19.103.163	16.746.510	1.619.592	382.595	42.888	54.705

Anii rec.	Sîrbi Croați Sloveni	Ruși	Tătari	Turci	Bulgari	Cehi
1956	46.517	38.731	20.469	14.320	12.040	11.821
1966	44.236	39.483	22.151	18.040	11.193	9.978

* * * *, *Anuarul demografic al R.S.R.*, București, 1974, pp. 106—107.

România dispune de un important potențial uman apt de muncă, numărul mediu al personalului fiind în 1973 de peste 5,8 milioane față de numai 2.1 milioane în 1950. Marea majoritate a populației active lucrează în sfera producției materiale, respectiv 83,5% din totalul populației ocupate pe ramuri ate economiei naționale. Potențialul uman al țării noastre rezultă și din aceea, că aproape 61% din numărul total de locuitori îl reprezintă populația de vîrstă activă cuprinsă între 15 și 60 ani.

Dezvoltarea economico-socială vertiginoasă a României a necesitat integrarea în sfera producției materiale a unui mare număr de oameni. Creșterea volumului producției industriale, crearea de noi ramuri și subramuri industriale explică dirijarea, în principal, a forței de muncă spre activitățile industriale și de construcții. Astfel, ponderea celor ce lucrează în industrie a sporit de la 12% în 1950 la 27,9% în 1973, iar a celor din construcții de la 2,2% la 8,2%. În aceeași perioadă, s-au înregistrat creșteri însemnate și în transporturi, de la 1,9% la 3,9%, precum și în circulația mărfurilor de la 2,5% la 5,2%. Concomitent s-a micșorat, însă, numărul populației ocupate în agricultură de la 74,1% în 1950 la 42,0% în 1973.

Caracterul dinamic al economiei naționale a determinat și creșterea numerică a muncitorilor de la 1,2 milioane în 1950 la 4,6 milioane în 1973, deci o creștere de aproape patru ori. Dintre aceștia numai în industrie lucrau peste 2,2 milioane muncitori în 1973, față de 640 mii în 1950. Un mare număr de muncitori se află și în construcții, agricultură, circulația mărfurilor, transporturi etc.

În ceea ce privește nivelul de trai, material și spiritual al populației este de remarcat faptul că în ultimele trei decenii creșterea continuă a bunăstării poporului a constituit și continuă să constituie unul din obiectivele centrale ale politicii partidului. În acest scop, a crescut venitul național, numai în perioada 1960—1973, de la 58.171 milioane lei la 176.000 milioane lei. Cheltuielile social-culturale din bugetul de stat au fost dirijate în 1973 în proporție de 46% pentru învățămînt, cultură și sănătate, 34,6% pentru asigurări sociale, 15,6% ajutorul de stat pentru copii etc. Retribuția medie a personalului a sporit de la 1 115 lei în 1965 la 1 563 lei în 1973 și la 1 663 lei în 1974.

Din anul 1971 s-au luat alte măsuri pentru ridicarea nivelului de trai și anume introducerea alocațiilor pentru copiii cooperatorilor, acordarea asistenței sanitare gratuite pentru cooperatori, majorarea pensiilor etc.

„În anii 1971—1973 s-a realizat majorarea generală a retribuițiilor, o creștere mai accentuată înregistrând retribuițiile mici. Ca urmare a aplicării măsurilor primei etape de majorare, retribuiția minimă pe economie s-a ridicat în 1972 la 1.000 lei, față de 800 cît era la începutul cincinalului. Pe baza înfăptuirii, începînd de la 1 august 1974, a măsurilor celei de-a doua etape de majorare generală a retribuiției tuturor categoriilor de oameni ai muncii, retribuiția minimă lunară se ridică la 1346 lei pentru muncitorii calificați și la 1140 lei pentru muncitorii necalificați. A fost, de asemenea, majorată retribuiția pentru primul an de activitate a inginerilor, tehnicienilor, învățătorilor și a altor categorii de absolvenți“².

România, care avea în perioada antebelică circa 4 milioane de analfabeți, a trecut la învățămîntul obligatoriu de 10 ani, care este gratuit, urmînd ca pînă în anul 1990 să se cuprindă tot tineretul în învățămîntul de 12 ani. Astăzi există o vastă rețea de școli generale și licee de cultură generală (15.175 școli în 1973/74), licee de specialitate (427) și de învățămînt tehnic etc., precum și 187 facultăți cu 143 656 studenți (în 1973/74). În afară de acestea, exista în 1973 și o bogată rețea de răspîndire a culturii: 203 case de cultură, 7.985 cămine culturale, 6.675 biblioteci publice, 6.191 cinematografe, 145 teatre și instituții muzicale (față de 18 unități în 1938), 58 stații de radioemisie, 58 cotidiene de informare generală etc.

De remarcat este și volumul mare de construcții de locuit. Fondul de locuit al țării s-a îmbogățit în perioada 1945—1973 cu încă 1,6 milioane locuințe la orașe și 2,3 milioane la sate, din care cele mai multe s-au construit în ultimul deceniu.

În condițiile sistematizării moderne a localităților, a ridicării gradului de confort și civilizație, în următorii ani se vor construi la sate încă un milion de case (1976—1990), iar

² *Directivile Congresului al XI-lea al P.C.R. cu privire la planul cincinal 1976—1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990*. Ed. politică, București, 1974, p. 9.

la orașe numai în viitorul cincinal se vor da în folosință 815.000 noi apartamente.

În domeniul ocrotirii sănătății au sporit numărul unităților spitalicești și al cadrelor medico-sanitare. Numărul total al medicilor a sporit de la 8.234 în 1938 la peste 32.800 în 1973, revenind la un medic 635 locuitori.

Pe lângă toate acestea au mai fost executate lucrări de extinderea rețelei de canalizare, de termoficare, de distribuire a gazelor, a apei etc. în scopul satisfacerii necesităților oamenilor muncii, a cerințelor unei vieți civilizate.

② **Așezările rurale : Considerații generale, fizionomie, funcții economice, procesul de modernizare și sistematizare**

Așezările rurale ocupă un loc important în viața economică a țării, ținând seama de faptul că în cadrul acestora se află concentrată, în această perioadă, cel mai mare număr de locuitori și că îndeplinesc funcții productive importante, pe lângă cele rezidențiale.

În România există un număr de 13.149 sate grupate în 2.706 comune, din care 145 sînt comune suburbane, care au suferit schimbări fundamentale sub raport social-economic, al fizionomiei, al extinderii spațiale etc.³.

În perioada antebelică, marea majoritate a populației trăia în mediul rural, pe teritoriul României existînd peste 15.000 sate grupate în circa 6.400 comune. În anul 1930 populația rurală reprezenta 78,6% din numărul total de locuitori, pondere care rămîne aproape neschimbată pînă în preajma celui de-al doilea război mondial. Cele mai mari așezări, cu o structură adunată sau compactă, erau concentrate în regiunile de cîmpie, unde terenurile arabile reprezentau peste 90% din suprafața agricolă, iar numărul de locuitori

³ Există o veche tradiție în România pentru studiul așezărilor rurale. Sînt bine cunoscute studiile efectuate de geografi (V. Mihăilescu, Ion Conea, N. Orghidan etc.) de etnografi (Romulus Vuia etc.), de sociologi (D. Gusti) etc. În perioada antebelică satul era studiat mai mult sub aspectul vetrei în sine. Astăzi se studiază în deplină corelație vatra, locul de muncă și aspectele cantitative și calitative ale populației.

depășea 3000 pentru o așezare rurală. Cele mai mici se găseau concentrate în regiunile de deal — la altitudini de peste 400 m și în cele de munte. Acestea aveau un număr redus de locuitori, frecvent între 100—600 locuitori, iar structura avea un caracter risipit și răsfirat, gospodăriile montane și submontane fiind izolate și amplasate în mijlocul culturilor agricole. În special pășuni și fânețe naturale.

Predominarea așezărilor rurale este reflectată și de faptul că în 1938, „din numărul clădirilor, numai 12,5% se găseau în orașe”⁴. La recensământul din 1948 s-au numărat în mediul rural circa 12,2 milioane locuitori, ceea ce reprezenta 76,6% din totalul populației; deci, un procent apropiat de cel înregistrat în perioada antebelică. De menționat este faptul că în regiunile înalte extracarpatiche procentul populației rurale era și mai mare; agricultura constituia aproape singura ocupație a populației. Numai în partea centrală și sud-vestică a României, sub influența unor vechi aglomerări urbane (Brașov, Sibiu, Medias, Sighișoara, Reșița etc.), a prezenței unei forțe de muncă specializată, a unei activități industriale devenită mai activă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și a unei rețele feroviare cu densități mai mari (50 km/1000 km²), față de regiunile extracarpatiche (30 km/km²), așezările rurale prezentau un caracter cvasiurban mai pronunțat.

În etapa de după 1950, adică după redresarea economiei naționale de pe urma celui de-al doilea război mondial, se produc o serie de schimbări în structura economiei naționale, ca urmare a intensificării procesului de industrializare socialistă, ceea ce a influențat și asupra fizionomiei așezărilor rurale, a structurii profesionale a populației. Aceasta se impunea cu atât mai mult cu cât se știe că majoritatea satelor românești dispuneau de o slabă dotare tehnico-edilitară, cu gospodării dispersate, cu terenuri agricole extinse în vetrele de sat fără a avea o utilizare rațională, cu o densitate redusă în vetrele de sat (în medie, 8—10 locuitori/ha, mai ales în regiunile de deal).

Procesul de modernizare a așezărilor rurale se intensifică după 1968, când s-a trecut la organizarea teritoriului țării în județe, ca unități administrativ-teritoriale complexe sub raport

⁴ I. Simionescu, *Țara noastră*, București, 1938, p. 296.

economic și social-cultural, precum și la sistematizarea localităților rurale.

Una dintre cele mai actuale probleme din domeniul geografiei rurale este aceea a modernizării satului, a integrării populației rurale în sistemul tehnicilor moderne. Asigurarea unui spațiu construit modern, în cadrul așezărilor rurale, adecvat mediului ambiant și funcțiilor pendinte de economia rurală constituie o problemă de mare interes național.

Industrializarea socialistă a accentuat și fenomenul de urbanizare a așezărilor rurale prin marea amploare a construcțiilor industriale în mediul rural, prin crearea unor noi baze economice ale satului etc.

Urbanizarea așezărilor rurale reprezintă un proces „în mers” de la rural la urban, așezarea respectivă transformându-se treptat din caracterul său tradițional rural în cel cvasiurban și apoi urban, datorită-activităților industriale, a înzestrărilor edilitare, a participării intense a populației active în procesele economice. Aceasta reprezintă faza de cristalizare incipientă a formelor marelui și complexului proces de urbanizare și se referă atât la vasta acțiune de sistematizare a localităților, la „rolul pe care-l joacă reședințele secundare în transformarea accelerată a satului tradițional”, cât și la transmutarea unor gospodării în perimetrele stabilite prin schița de sistematizare sau la transmutarea în totalitate a unor așezări așa cum a fost cazul cu dislocarea așezărilor rurale situate în amonte de localitatea Bicz și a celor din amonte de Orșova sau cu localitatea Cinciș-Cerna din județul Hunedoara. Plasarea acestora s-a făcut după un plan modern de sistematizare și construcție arhitectonică. Amenajările hidrotehnice de pe valea Someșului ridică, de asemenea, problema plasării gospodăriilor situate în arealul viitoarelor lacuri de acumulare de la Gilău și Tarnița.

Procesul de modernizare și dezvoltare este evident prin construirea de unități industriale în cadrul localităților rurale, de complexe moderne de tip industrial pentru creșterea și îngrășarea animalelor, necanizarea și chimizarea agriculturii, extinderea sistemului de irigații, modernizarea căilor de comunicații, apoi prin declararea de orașe a unor localități rurale, cu precădere din partea sudică și estică a României, care au astăzi anumite activități industriale, de servicii sau alte funcțiuni, precum și prin dezvoltarea vechilor centre

economice care și-au intensificat, în ultimii ani, relațiile cu localitățile rurale limitrofe.

Pentru dezvoltarea ramurilor economiei naționale s-a înfăptuit un vast program de investiții. O bună parte din fondurile de investiții, au fost alocate atât pentru creșterea potențialului de producție a fondului funciar, cât și pentru construirea de unități industriale în mediul rural în scopul îmbunătățirii repartizării forțelor de producție pe teritoriul țării.

Din cele 2.706 comune, aproape în jumătate existau, la sfârșitul anului 1968, întreprinderi sau secții industriale, care valorifică resursele locale⁵. Acestea sînt, în special, din domeniul industrializării și semiindustrializării legumelor și fructelor, a prelucrării laptelui, a materialelor de construcții (fabrici de cărămizi, balastiere, prefabricate din beton etc.), a prelucrării lemnului etc.

A crescut în mod substanțial, producția și consumul de energie electrică, principali indicatori ai nivelului de civilizație. Astfel, producția de energie electrică pe cap de locuitor a sporit de la 130 kwh în 1950 la 2246 kwh în 1973 și se află în continuă creștere, dacă avem în vedere noile obiective electroenergetice aflate în construcție.

Organizarea localităților rurale, pe baze moderne, prin electrificarea satelor, extinderea rețelei de canalizare, de alimentare cu apă, cu gaze naturale, prin construirea centrelor civice etc., a contribuit la schimbarea fizionomiei unui mare număr de așezări rurale.

Construcțiile social-culturale, comerciale și a unor secții industriale, „înnoirea” centrului civic — către care gravitează întreaga viață social-economică a localităților etc. — au contribuit la acțiunea de ridicare economică și social-culturală a așezărilor rurale. Numeroase sînt localitățile rurale care au aspect cvasiurban și chiar urban și anume: Colibași, Lerești, (județul Argeș), Scornicești, Potcoava, Piatra-Olt (județul Olt), Răsvad (județul Dimbovița), Băbeni-Bistrița (județul Vâlcea), M. Kogălniceanu (județul Constanța), Ivești, Liești, Cosmești (județul Galați), Valea lui Mihai, Suplacul de Barcău (județul Bihor), Recaș, Lovrin, (județul Timiș), Vidra, Gugești (județul Vrancea) etc.).

⁵ Județele României Socialiste, Ed. politică, București, 1969, p. 22.

În cadrul planului general de sistematizare a așezărilor rurale au și fost întocmite schițe de sistematizare. Problemele dificile ridică însă sistematizarea așezărilor omenești din regiunile de deal, dispersate pe versanți, în regiuni accidentate, ce dispun și de o bază economică redusă și care se cer a fi reamplasate sau integrate în vetrele satelor viabile cu largi posibilități de dezvoltare economico-socială și de echipare tehnico-edilitară.

În circa 90% din numărul total al comunelor existau încă la sfârșitul anului 1970 unități de deservire a populației și dispensare sanitare. În întreaga țară s-au construit numai în perioada 1966—1970 peste 660.000 locuințe, din care aproape 40% în mediul rural.

Prin crearea noilor baze economice ale satului, s-a schimbat profilul social și profesional al satelor. Mecanizatorii, zootehniștii, inginerii agronomi și de diferite specialități, medicii etc. sînt prezenți în toate comunele țării. Numărul cadrelor cu studii superioare în agricultură a crescut de la 7.900 în 1961 la 16.100 în 1968, iar al celor cu studii medii de la 9.544 la 17.325. Dispunem, de asemenea, de peste 105.000 tractoriști mecanizatori.

Există apoi, în mediul rural o puternică rețea comercială (28.300 unități în 1970) profilate în proporție de 3/4 pe desfacerea mărfurilor alimentare și nealimentare, precum și o bogată rețea de răspîndire a culturii.

Construirea de unități și secții industriale, de complexe zootehnice de tip industrial, în mediul rural etc., a produs schimbări nu numai în peisajul satului românesc, dar și în concepția de muncă a populației. Aceste forme de organizare, care solicită o mîină de lucru calificată, dau cunoștințe noi muncitorilor agricoli, apropiindu-i astfel și mai mult, ca mentalitate, de muncitorul industrial, de concepția de muncă industrială.

Clasificarea așezărilor rurale, în raport de mărimea acestora, de caracteristicile morfostructurale, de funcțiile economice și social-istorice, a preocupat pe foarte mulți geografi. Astfel, în raport de marile unități geografice și de principalele forme de relief au fost determinate sate de luncă, de terasă, de con-de dejecție, de versant, de interfluvii, de contact între diferite unități fizico-geografice etc.

După gradul de îndesire a gospodăriilor, încă din 1926 V. Mihăilescu a stabilit trei tipuri de aşezări rurale şi anume : sate cu o structură adunată (concentrată) în regiunile de cîmpie ; sate răsfirate în regiunile de deal ; sate risipite în regiunile de munte, în cadrul unor depresiuni de contact, şi în regiunile de deal afectate de alunecări de teren. Cele peste 13.000 sate sînt repartizate în toate regiunile geografice ale ţării, de la altitudinea de circa 5 m în Delta Dunării pînă la 1.100 m în munţii Banatului, 1.300 m în Carpaţii Orientali şi la peste 1.600 m în munţii Apuseni (Pietroasa, 1.620 m). Cea mai mare concentrare de aşezări şi populaţie se află însă pînă la altitudinea de 400 m, unde se grupează 78,1% din totalul aşezărilor şi 83,7% din numărul total de locuitori (Claudiu Giurcăneanu, 1971) ; aceasta corespunde şi cu regiunile de mare extensiune şi fertilitate a terenurilor agricole.

Populaţia activă în mediul rural a fost, la recensămîntul din 1966, de peste 7 milioane persoane, ceea ce reprezenta 40,5% din numărul total de locuitori.

Clasificarea aşezărilor după structura gospodăriilor este strîns legată şi de ordinea interioară a uliţelor, adică de textura sau planul localităţii, care poate fi organizată, adică o textură geometrică aşa cum este cazul satelor recente, a satelor de improprietăriţi, de colonizare etc. sau o textură neregulată, în raport de particularităţile cadrului geografic, dar şi de condiţiile social-economice de dezvoltare. În decursul timpului, unele aşezări şi-au schimbat vatra fie datorită unor factori naturali (inundaţii, alunecări de teren etc.), fie datorită unor factori social-economici (răspîntii de căi de comunicaţie, valorificări de resurse naturale etc.).

După numărul de locuitori comunele din România se pot grupa în felul următor :

a) Comune foarte mari, cu peste 10.000 locuitori (Valea Călugărească, Poiana Mare, Dăbuleni, Pecica, Valea lui Mihai etc.) în total 54 localităţi, reprezentînd circa 5% din numărul total al comunelor ;

b) Comune mari: 5.000—10.000 locuitori (Răcari, Răzvad, Bărcăneşti, Păuleşti, Gura Vitioarei etc.) ; din această categorie fac parte circa 1.000 localităţi, ceea ce reprezintă 50% din numărul total al comunelor ;

c) *Comune mijlocii*: 2.000—5.000 locuitori (Gura Vadului, Șoimari, Poșești, Hagieni, Mărculești etc.) însumând 1.546 localități, adică 43% din total;

d) *Comune mici*: 1.000—2.000 locuitori (Lapoș, Secăria, Cosminele etc.) în număr de 110 ceea ce reprezintă 1,5% din totalul comunelor;

e) *Comune foarte mici*, avînd sub 1.000 locuitori, existente, cu precădere, în regiunile subcarpatice; sînt numai 6 comune în această categorie, care însumează 5.032 locuitori (în 1973).

Funcțional așezările rurale se pot clasifica în felul următor:

1) *Așezări specializate în cultura cerealelor și în creșterea animalelor*, concentrate în regiunile de cîmpie, parțial și în cele deluroase, unde apar sate mari, cu o structură adunată și o textură regulată. „Genetic, sînt dominate satele de colonizare, unele destul de vechi din perioada sloboziilor, la care se adaugă satele de împrumut, geometric organizate în intravilan. ...Valorificarea în direcția producției cerealiere a condițiilor de șes, cu preocuparea de a lăsa cît mai descoperit terenul pentru culturi, a exercitat o acțiune de concentrare asupra elementului demografic“ (V. Cucu, Băcănar, 1972).

2) *Așezări specializate în viticultură și pomicultură*, concentrate în regiunile de deal, cu precădere în cele subcarpatice și intracarpatică; gospodăriile sînt de mărime mijlocie, prevăzute cu unele anexe pentru prelucrarea și depozitarea produselor pomi-viticele; au o structură răsfrîtată, pe alocuri cvasiadunată, iar textura este neregulată datorită gradului ridicat de fragmentare a reliefului; în intravilan dispun de mari suprafețe agricole, care trebuie să fie utilizate cît mai rațional; în subcarpații sudici și sud-estici este caracteristic sistemul agricol de tip „muscele“ (I. Velcea, 1970).

— *Așezări specializate în creșterea animalelor și exploatarea forestieră*, pe baza pășunilor naturale alpine, subalpine și din regiunile subcarpatice, și a gradului ridicat de împădurire. Cu trei decenii în urmă o parte din locuitori au

practicat și transhumanța (Jina, Tilișca, Vaideeni, Novaci etc.). Structura satelor este risipită, iar textura neregulată, gospodăriile fiind dispersate pe versanți sau pe fund de vale, ceea ce ridică probleme dificile privind sistematizarea lor. Caracteristice sînt și așezările temporare (sălașe, colibe, odăi, stîne cooperatiste etc.), concentrate pe plaiurile domoale ale Carpaților Meridionali, în munții Apuseni, în Țara de Sus etc.

4) Așezări cu activități mixte răspîndite pe întreg teritoriul țării, care pe lângă practicarea agriculturii desfășoară și o intensă activitate industrială, cu precădere în domeniul prelucrării lemnului, a produselor vegetale și animale (semi-industrializare), a exploatărilor petroliere, a materialelor de construcții. În această categorie sînt incluse și centrele miniere, care dispun de terenuri agricole restrînse și dispersate; sînt localizate cu precădere în regiunile subcarpatice, care dispun de importante resurse naturale.

Tipologia așezărilor rurale, după funcția economică, este cea mai concludentă și cu importante implicații practice, deoarece ține seama de structura profesională a populației, de participarea acesteia la procesele economice, de gradul de specializare economică. Această tipologie nu trebuie confundată însă cu zonele de producție agricolă, determinate după alte criterii.

În tipologia așezărilor rurale trebuie să se ia în considerație o serie de criterii și anume:

a) Criterii geografice: localizare, extensiune spațială, diversitate geografică etc.;

b) Criterii economice: specializarea economică, gradul de intensitate, destinația spre consumul productiv (în industrie) și neproductiv etc.;

c) Criterii sociale: potențialul populației active, structura populației ocupate pe ramuri, gradul de specializare al populației etc.;

d) Criterii edilitare: fond de locuințe, dotare, echipare, funcționalitate.

Prezentarea unui model tipologic rural este posibilă în măsura în care descrierea acestui model pornește de la toți parametrii menționați. Un model trebuie, însă, să înglobeze sintetic trăsăturile esențiale ale categoriei globale rurale.

Cercetarea spațiului rural reprezintă o sarcină tot atât de importantă ca și cercetarea aglomerațiilor urbane, între acestea existînd de fapt o interacțiune evidentă. Organizarea multifuncțională a spațiului rural presupune funcționalitatea locului de muncă (moșia satului) și a spațiului rezidențial (vatra). În legătură cu funcția productivă trebuie avut în vedere gradul de optimizare, adică de restructurare a categoriilor de utilizare a terenurilor în raport cu cerințele lor ecologice. În ceea ce privește vatra, ca și în cazul orașului, trebuie să pornească de la principiul satisfacerii gradului de confort; ea are o singură direcție și anume echiparea edilitară de factură urbană.

Funcțiile rurale, sub aspect productiv, sînt exprimate de utilizarea primară a teritoriului (agricultura cu toate ramurile ei). Pe acest fond funcțional dominant se suprapun alte funcții, ca de pildă funcțiile industriale care, în cazul de față, exprimă prelucrări primare ale potențialului economic rural (semiindustrializare). Obișnuit, dinamica acestor activități nonagricole este determinată tot de corespunzătoarea acestora din mediul urban. Această suprapunere constituie începutul coexistenței funcțiilor mixte în spațiul rural — agricultură, industrie, servicii — care pot evolua în direcția precumpănirii funcțiilor secundare (industriale), element decisiv în transformarea localităților rurale în localități urbane.

Organizarea teritoriului agricol, sistematizarea localităților rurale etc. asigură ridicarea pe o nouă treaptă a satului, la nivelul de dezvoltare al orașului. De fapt — așa cum se vede în Programul P.C.R. — „în sistematizarea comunelor și satelor se va porni de la necesitatea realizării unor centre puternice din punct de vedere economic, bine dotate edilitar, sanitar, cultural și comercial. Localitățile rurale vor dezvolta învățămîntul, activitățile culturale, transformîndu-se treptat în centre urbane, asigurînd condiții de viață apropiate de cele din oraș”⁶.

③ Așezările urbane : geneză, organizare, funcții economice, procesul de urbanizare

Primele așezări cu caractere cvasiurbane pot fi considerate — după părerea unor istorici — acele localități dacice ce pur-

⁶ * * *, Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Ed. Politică, București, 1975, p. 86.

tau denumirea de *dave* (așezări întărite, devenite apoi târguri), care aveau funcții complexe — meșteșugărești, comerciale, militare. Dintre cele mai importante cităm : *Argedava* (Curtea de Argeș, după C. Daicoviciu), *Piroboridava* (Poiana, lângă Tecuci), *Sucidava* (Celei, lângă Corabia) etc.

Așezări de tip urban sînt considerate localitățile Sarmisegetuza (în munții (Orăștiei), Napoca (Cluj), Potaissa (Turda), Apullum (Alba Iulia) etc., pe care romanii le-au dezvoltat devenind așezări cu funcții complexe. În legătură cu aceasta istoricul D. Tudor menționează : „*Odată cu venirea romanilor se fundează primele orașe în Dacia. Dacia liberă cunoscuse numai târguri, un fel de aglomerări cu caracter economic local și centre administrativ-religioase de tipul oppida, multe distruse în timpul cuceririi romane. Un oraș nu însemna în antichitate orice aglomerație de case și populație. Numai atunci cînd într-o așezare dezvoltată apărea o puternică viață colectivă, puternic cimentată în jurul unor construcții și instituții publice sau religioase care creaseră însemnate elemente de urbanistică, se putea vorbi de un oraș roman... Orașele romane din Dacia s-au dezvoltat din vechile așezări dacice, din canabae, din pagi și vici. În toate aceste situații, înflorirea lor a depins de colonizare romană. ... Ca centre urbane de înscris pe lista de *municipium* și *colonia* întîlnim 10 cazuri : *Ulpia Traiana* (Sarmisegetusa), *Napoca*, *Romula*, *Drobeta*, *Dierna*, *Tibiscum*, *Apullum*, *Ampelum*, *Potaissa* și *Porolissum*. Au posedat în sînul lor elementele urbanistice ce le îndreptăteau la o promovare municipală, pe care nu au obținut-o totuși : *Sucidava*, *Aquae* din Dacia Inferioară, *Micia*, *Alburnus Maior* ș.a.“⁷.*

În perioada migrațiilor popoarelor, izvoarele au atestat o continuitate de locuire pe teritoriul fostelor orașe antice Napoca, Apullum, Potaissa etc.

Originea celor mai multe dintre orașele românești trebuie căutată însă în vechile târguri, vechi centre de producție meșteșugărească și de schimb. Așezări cu caractere urbane sînt și cele de pe litoralul Dobrogei, pe care le datorăm elenilor. Este vorba de *Tomis* (Constanța), *Callatis* (Mangalia), *Histria* și altele, care aveau în primul rînd funcții comerciale.

⁷ D. Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, Ed. Științifică, București, 1968, pp. 377—387.

La jumătatea secolului al X-lea existau numai în Dobrogea circa 80 centre de producție meșteșugărească și de schimb, cele mai multe porturi dunărene. Astfel de târguri sînt semnalate apoi pe întregul teritoriu al țării. Tezaure monetare datînd din secolele XI—XII dovedesc existența sigură a unor asemenea centre de schimburi comerciale active, care serveau totodată și ca cetăți. Ele aveau și rolul de apărare militară a micilor regiuni organizate (cnezate), dar și centre de dominație și exploatare a locuitorilor regiunii.

Odată cu cristalizarea evului mediu au apărut noi așezări urbane (Satu Mare, Rodna, Sibiu, Bistrița, Cenad, Baia Moldovei, Siret, Suceava, Cîmpulung (Muscel), Curtea de Argeș, Strehaia, Tîrgoviște, Tîrgșor etc.) la intersecția marilor drumuri comerciale sau în jurul castelelor și a marilor mănăstiri.

Datorită modificărilor intervenite în traseul căilor comerciale, a deselor războaie care le-au pustiit, o serie de orașe ca : Baia Moldovei, Tîrgșor, Gherghița și altele au dispărut. Exemplul cel mai grăitor în această privință îl oferă Dobrogea, unde portulanele, mapamondurile și cercetările arheologice indică o serie de bogate și înfloritoare porturi „perle ale coloniilor genoveze” (Vicina, Chilia etc.), care au dispărut ca funcție economică, iar altele chiar și ca nume⁸.

Abia în secolul al XVII-lea evoluția localităților urbane din țara noastră a căpătat o orientare modernă. Acum s-au impus orașele București, Ploiești, Craiova, Pitești, Iași, Bacău, Cluj-Napoca, Oradea, Timișoara etc., s-au stabilit noile artere comerciale și s-a prefigurat noua lor structurare spațială — central — radială (Giurgiu, Brăila, Brașov, Sibiu, Cluj-Napoca etc.), care o va înlocui pe cea medievală de „cîmpulung”.

În secolele următoare se trezesc la o viață comercială tot mai activă și localitățile situate în lungul pasurilor transcarpatice, pe unde se scurgeau curențele de mărfuri dinspre Europa Centrală spre Marea Neagră sau invers. Acum se dezvoltă și se extind localitățile Sibiu, Brașov, Alba Iulia, Mediaș, Sighișoara etc.

Paralel se dezvoltă și localitățile situate în lungul Dunării, mai ales acelea situate în zona „vadurilor” (Hîrșova, Isaccea, Giurgiu, Brăila, Tr. Măgurele etc.). Multe orașe se dezvoltă

⁸ R. Șt. Ciobanu, *Aspecte ale civilizației portuare din Dobrogea la sfîrșitul secolului al XIII-lea și în secolul al XIV-lea*, Rev. Pontica, nr. 3 1971, pp. 392—426.

la intersecția sau în lungul unor importante drumuri comerciale (Sibiu, Mediaș, Sighișoara, Bistrița-Năsăud, Oradea etc.) sau la contactul unor unități morfologice (Pitești, Rm. Vilcea), unde se făceau schimburi de produse agricole și meșteșugărești. Orașul București își are și el originea tot într-un asemenea târg medieval, născut la intersecția unui important drum comercial de uscat (rutier) care lega Brașovul din Transilvania de un important vad la Dunăre, trecînd peste riul Dîmbovița.

Între cele două războaie mondiale au apărut puține orașe. În această perioadă au cunoscut o dezvoltare mai mare orașele : București, Ploiești, Cîmpina, Brăila, Sibiu, Brașov etc. care fie că dispuneau de unele unități industriale, fie că se găseau în apropierea unor importante bogății de subsol, fie că aveau funcții administrativ-politice sau comerciale.

Dezvoltarea mai timpurie a industriei în partea centrală și vestică a țării a dus și la dezvoltarea mai rapidă a așezărilor urbane din această parte a țării.

Existau în 1930 un număr de 142 orașe, cu activitate predominant administrativ și comercială, industria fiind slab reprezentată. De altfel populația urbană reprezenta numai 1/5 din numărul total de locuitori. Cele 142 orașe erau repartizate neuniform, existînd o concentrare mai mare în partea centrală și vestică a țării și dispersate în regiunile sudice și vestice, unde agricultura era predominantă. Sub raport numeric existau numai 4 orașe mari care înregistrau peste 100.000 locuitori și anume : București, Cluj-Napoca, Iași și Galați.

Transformările innoitoare petrecute în structura și repartiția geografică a ramurilor economiei naționale, datorită industrializării socialiste, sînt evidente și în procesul de urbanizare. Populația urbană reprezenta în 1973 peste 42% din numărul total de locuitori, adică dublu față de anul 1930.

Ponderea populației urbane a fost în continuă creștere de la 21,4% în 1930, la 23,4% în 1948, la 31,3% în 1956 și la 42% în 1973. Această creștere rapidă se datorește *sporului natural, afluxului populației din mediul rural către cel urban*, ca urmare a construirii noilor obiective industriale care solicită forță de muncă, precum și *tregerii unor localități rurale în categoria orașelor*, ca urmare a dezvoltării lor economice și a înzestrărilor tehnico-edilitare. Așa se face, că de la 142 orașe cîte existau în 1930, azi, în România sînt 236 orașe. Toate

mutațiile intervenite în procesul de urbanizare au avut și au un caracter organizat.

Prin extinderea vechilor centre urbane și apariția de noi orașe, în toate județele țării s-au creat noi posibilități de valorificare superioară a potențialului economic și uman de care dispune România.

În perioada 1948—1956 au trecut în categoria orașelor un număr de 33 localități, în general centre miniere (Vulcan, Lupeni, Petrița etc.), stațiuni balneoclimatice (Buziaș, Olănești, Băile Herculane, Sovata, Borsec etc.), diferite localități cu rang de reședință administrativă etc. Acum au apărut și noile orașe: Victoria și Gheorghe Gheorghiu-Dej, importante centre ale industriei chimice și Dr. Petru Groza, centru specializat în industria de prelucrare a lemnului și în construcții de mașini (utilaj minier).

Între anii 1956—1968 au fost declarate orașe și alte 61 localități, în majoritate centre rurale cu activități industriale sau de servicii, localizate cu precădere în regiunile extracarpate. Printre acestea menționăm orașele: Plopieni (ind. construcțiilor de mașini), Motru (industria carboniferă), Tg. Cărbunești și Comarnic (industria materialelor de construcții), Novaci (industria de prelucrare a lemnului), Țicleni, Boldești-Scăeni (petrol) etc. De remarcat este faptul, că în cuprinsul orașelor apărute în anii construcției socialiste, industria tinde să se afirme, de la început, ca ramură economică de bază.

Vechile orașe au continuat să se dezvolte sub raport industrial cât și social cultural, îndeplinind astăzi fie funcții complexe (București, Craiova, Timișoara etc.), fie predominanț industriale (Ploiești, Brașov, Slatina, Rm. Vilcea etc.), fie industrial-agrară (Drăgășani, Balș etc.). Pe aceeași linie se înscriu și stațiunile balneo-climaterice (Olănești, Băile Herculane, Călimănești etc.), care pun în valoare nesecatele izvoare de ape minerale, contribuind în același timp și la valorificarea potențialului turistic al regiunilor înconjurătoare.

Dar orașele României au înregistrat modificări nu numai sub raport funcțional, ci și numeric. Astfel, toate orașele au crescut numeric în ultimul sfert de veac datorită dezvoltării lor economice. Față de 1930 când existau numai 4 orașe mari care înregistrau peste 100.000 locuitori există astăzi 14 orașe cu o populație între 100.000—300.000 locuitori (Brașov, Cluj-

Napoca, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Oradea, Tg. Mureș, Ploiești, Sibiu, Timișoara, Arad, Bacău, Brăila), care concentrează aproape 30% din populația urbană a țării. A crescut și numărul orașelor cu o populație cuprinsă între 50.000—100.000 locuitori, ajungând în 1973 la 11, deținând 9,8% din totalul populației urbane. Numărul orașelor cu o populație între 20.000—50.000 este de 53. Numeroase sînt însă, orașele sub 20.000 locuitori, respectiv 157. Municipiul București numără peste 1.5 milioane locuitori (fără comunele suburbane).

Gradul cel mai ridicat de urbanizare îl au județele Hunedoara și Brașov, unde populația urbană reprezintă peste 60% din numărul total de locuitori al acestor județe. Ponderi ridicate ale populației urbane se află și în limitele județelor Cluj, Constanța, Prahova și Sibiu, unde se înregistrează între 50—60% din total. În cadrul acestor 6 județe este foarte dezvoltată industria siderurgică, constructoare de mașini.

În unele județe din vestul țării (Caraș-Severin, Timiș, Arad), din nord-vest (Maramureș) și sud-est (Brăila și Galați), și în partea centrală (Mureș, Covasna, Alba), populația urbană deține între 40—50% din numărul total de locuitori. Acestea sînt, de asemenea, dezvoltate industrial, cuprind mari și importante întreprinderi ale metalurgiei feroase (Reșița, Galați) și neferoase (Baia Mare), ale industriei electrotehnice, de mașin-unelte și altele.

Într-un număr de 21 județe, populația urbană reprezintă între 20—40% din total, iar în 3 județe (Bistrița-Năsăud 18,3%, Sălaj 18,8% și Ilfov 13,1%) se înregistrează procentul cel mai scăzut de populație urbană. În cadrul acestora din urmă, agricultura deține un loc de seamă în structura economiei, cunoscînd însă, în ultimii ani și o intensă activitate industrială prin construirea unor noi obiective.

Dintre cele 47 municipii, *Bucureștiul*, care deține 19,3% din totalul populației urbane, este cel mai mare centru urban, industrial, social-politic și cultural-științific al țării, capitala Republicii Socialiste România. Din punct de vedere administrativ municipiul București este împărțit în 8 sectoare; el are o vechime de peste 500 ani.

Municipiul București participă cu ponderi remarcabile aproape în toate ramurile industriale ale țării deținînd, după datele din 1973, primatul în producțiile industriei construcțiilor

de mașini și a prelucrării metalelor (25,0% din totalul ramurii), a industriei chimice (20,5%), textile (25,6%), confecții (20,6%), pielărie-încălțăminte (24%), alimentară (12,8%), industriei poligrafice (51,7%) etc. Ocupă, apoi, locul al doilea în industria de prelucrare a lemnului, după județul Suceava, locul al treilea în metalurgia neferoasă etc. Bucureștiul este și cel mai mare nod feroviar rutier și aerian, precum și cel mai mare centru universitar, artistic și cultural al țării.

În afară de municipiul București, pe harta țării figurează și alte importante centre industriale și edilitare și anume: *Cluj-Napoca* (213.000 locuitori), al doilea oraș al României sub raport numeric, și cel mai mare din Transilvania, vechi centru universitar, care a cunoscut în ultimii ani și o puternică dezvoltare industrială (chimică, materiale de construcție, textilă, încălțăminte etc.), dar și nod de căi de comunicație, ca unul ce face legătura între partea de nord-vest și restul țării; *Timișoara* (205.000 locuitori), situat în vestul țării pe râul Bega, dispune de numeroase întreprinderi industriale dintre care cele mai importante sînt cele chimice, electrotehnice, constructoare de macarale și poduri rulante grele, textile etc.; este și un important centru cultural avînd instituții de învățămînt superior, o filială a Academiei R.S.R., operă, teatre etc.; orașul *Iași* (202.000 locuitori), important centru cultural și administrativ al Moldovei, a cunoscut în anii construcției socialismului o puternică dezvoltare industrială (metalurgie, mase plastice, medicamente, alimentară) și edilitară; dintre institutele de învățămînt superior, cea mai veche este Universitatea Alexandru Ioan Cuza prima universitate românească, al cărei centenar de existență a fost sărbătorit în 1960; *Brașov* (193.000 locuitori), important centru industrial, cultural și turistic, a luat naștere ca centru de schimb și meșteșugăresc fiind situat pe unul din vechile drumuri comerciale care asigură schimbul de produse între Țara Românească, Moldova și Transilvania. Astăzi, autocamioanele, tractoarele, rulmenții, produsele chimice, alimentare și textile sînt cunoscute pe piața mondială; *Galați* (191.100 locuitori) este cel mai mare port la Dunăre și unul din puternicele baze ale industriei siderurgice și constructoare de nave din România, *Craiova* (188.300 locuitori), oraș cu funcții complexe, dar cu predominarea celei industriale (chimice, electrotehnice, mașini și unelte agricole), a devenit din 1966 și

centru universitar și de cercetare științifică. *Constanța* (186.000 locuitori), locul de exil al poetului roman Ovidiu, este cel mai mare port al României la Marea Neagră. În ultimii ani a fost extinsă capacitatea portuară și pentru acostarea navelor de mare tonaj și dotat cu instalații moderne de încărcare-descărcare pentru petrol și produse petroliere, cereale, materiale de construcții, diverse utilaje industriale. *Ploiești* (172.000 locuitori), cetatea petrolului românesc, se remarcă prin industria de prelucrare a petrolului, prin producțiile de utilaj petrolier, utilaje și produse chimice, etc.; aici există un institut de cercetări pentru chimizarea petrolului, iar din 1970 și un institut de învățământ superior (de petrol). *Brăila* (161.000 locuitori), port la Dunăre, dispune de numeroase întreprinderi producătoare de utilaj greu, vase fluviatile, celuloză și hârtie pe bază de stuf etc.; are o vechime de peste 600 ani.

În vestul țării se mai află orașul *Oradea* (148.000 locuitori), reședința județului Bihor; cuprinde fabrici de mașini-unelte de forjat și presat, de coloranți, blănuri și de prelucrarea bauxitei; *Aradul* (143.000 locuitori), situat pe râul Mureș, renumit prin producțiile de struguri, vagoane, mobilă, tricotaje și țesături din bumbac.

În regiunile intracarpătice, în afară de Brașov, se mai află orașele Sibiu și Tîrgu Mureș care au peste 100.000 locuitori. Astfel, orașul *Sibiu* (127.000 locuitori), cu o frumoasă tradiție culturală, cu numeroase fortificații medievale, cu un renumit muzeu (Brukenthal) și cu o vechime de peste 730 ani a devenit azi și un centru al industriei constructoare de mașini și textile. *Tîrgu Mureș* (110.000 locuitori), important centru industrial (chimică, lemn, marochinărie etc.) și cultural-științific al țării, s-a extins teritorial prin construirea de noi cartiere în apropierea marilor uzine.

Numeroase sînt și orașele care numără sub 100.000 locuitori, dintre care menționăm: Buzău (78.000 locuitori), centru al industriei constr. de mașini, chimice și alimentare; *Satu-Mare* (86.500 locuitori), cu o vechime de 1.000 ani, devenit renumit pentru producțiile de utilaj minier și de transport, mașini de gătit cu gaze și combustibil solid, mobilă, produse textile etc.; *Pitești* (89.000 locuitori), unul din importantele centre ale petrochimiei, ale producției de autoturisme, micro-motoare, prelucrarea lemnului etc.; *Baia Mare* (86.600 locuitori)

cel mai mare centru al industriei metalurgo-chimice din România ; are și o veche școală de pictură ; *Hunedoara* (77.600 locuitori) una din principalele baze siderurgice românești ; *Reșița* (72.500 locuitori) puternic centru al industriei siderurgice și constructoare de mașini-unelte ; *Drobeta-Turnu Severin* (63.500 locuitori) port la Dunăre, avînd un șantier naval și întreprinderi ale industriei de vagoane, și de prelucrare a lemnului ; prezența numeroaselor vestigii istorice și a complexului hidroenergetic de la Porțile de Fier au transformat acest oraș într-un puternic centru turistic.

În Moldova au cunoscut o largă dezvoltare industrială, edilitară, social-culturală și turistică orașele *Piatra-Neamț* (64.000 locuitori), cunoscut prin producțiile de îngrășăminte azotoase, fibre și fire sintetice, hîrtie și celuloză etc. ; *Suceava* (49.000 locuitori), oraș vechi, cu vestigii istorice remarcabile (fosta capitală a Moldovei), cu activități industriale noi (prelucrarea lemnului, hîrtiei și celulozei, alimentară) ; *Gheorghe Gheorghiu-Dej* (41.000 locuitori), oraș nou industrial, situat pe Valea Troțușului, care dispune de un mare și modern combinat chimic de cauciuc sintetic și produse petrochimice, rafinărie etc.

Pe lângă acestea, mai menționăm și alte orașe cu peste 40.000 de locuitori și anume : Tg. Jiu, Tulcea, Focșani, Giurgiu, Petroșani, Călărași, Deva, Roman, Botoșani etc. care au funcții industriale, complexe, industrial-agrar sau de servicii etc.

ECONOMIA ROMÂNIEI

1. Geografia industriei

Industrializarea socialistă.

Accentuarea poziției conducătoare a industriei.

Industrializarea socialistă a constituit și constituie obiectivul central al politicii economice a partidului și statului român, avînd în vedere importanța acesteia pentru progresul general al economiei. *Dezvoltarea cu prioritate a industriei grele a permis dezvoltarea și a celorlalte ramuri economice naționale, îmbunătățirea repartiției teritoriale a forțelor de producție, într-un cuvînt transformarea României dintr-o țară agrară cu industrie slab dezvoltată, cu nivel tehnic scăzut, într-o țară cu o industrie și agricultură aflate în plin proces de modernizare.* Industria românească este în măsură astăzi să acopere circa 70% din necesitățile de mașini și utilaje. Noile produse industriale create în România: utilaj petrolier, tractoare, mijloace de transport, utilaje chimice etc. sînt tot mai competitive pe piața mondială.

În etapa actuală, *industria reprezintă ramura conducătoare a economiei naționale, aceasta participînd cu 62,2% la produsul social total al țării și cu 58,1% la venitul național.* Ea a înregistrat creșteri remarcabile, fiind în 1972 de 21 de ori mai mare decît nivelul producției atins în anul 1938.

Datorită descoperirii de noi resurse naturale și a valorificării la un înalt nivel de eficiență economică a materiilor prime în întreprinderile industriale nou construite sau reprofile și grupate în unități mari, *s-a creat posibilitatea apropierii industriei de sursele de materii prime și de zonele consumatoare.* Astfel, la Ploiești și Tirgovîște, în plină zonă

petroliferă, s-au construit uzine de utilaj petrolier, iar în centrele Baia Mare și Petroșani se fabrică utilaje miniere pentru exploatarea de minereuri neferoase din nord-vestul țării și pentru cele carbonifere din bazinul văii Jiului. Uzinele de produse sodice din Ocna Mureșului și Govora își au asigurată materia primă de bază în salinile din împrejurimi.

De asemenea, unele întreprinderi ale industriei materialelor de construcții au fost concentrate în orașele București, Cluj-Napoca, Brașov, Ploiești etc., unde s-au ridicat numeroase obiective industriale și cartiere de locuințe. Fabrica de ciment de la Bicaz a fost ridicată în apropierea hidrocentralei care s-a construit pe valea Bistriței și a bazei de materie primă, respectiv a calcarului. Alte unități producătoare de materiale liante au fost amplasate în apropierea zăcămintelor utile și a centrelor consumatoare. Marile complexe de industrializare a lemnului de la Tg. Jiu, Blaj, Vatra Dornei, Vaduri, Suceava, Gălăuțas, Tg. Mureș, Rm. Vilcea etc. au fost amplasate în apropierea unităților de exploatare și prelucrarea lemnului și a principalelor căi de comunicație. Numeroase întreprinderi ale industriei ușoare și alimentare, ca și ale altor ramuri, au fost concentrate în apropierea surselor de materii prime și a centrelor de consum, reducându-se simțitor cheltuielile de transport.

O serie de unități industriale au fost construite și în regiunile unde nu există importante resurse de subsol, dar care înregistrează un mare efectiv de forță de muncă. Așa,

PRINCIPALELE RAMURI INDUSTRIALE. LOCUL ȘI PONDERA

Locul în prod. ind.	Ind. Combustibililor		Metalurgia feroasă		Metalurgia neferoasă	
	județele	%	județele	%	județele	%
1	Prahova	30,4	Galați	31	Maramureș	25,4
2	Hunedoara	15,3	Hunedoara	28,1	Olt	24,1
3	Bacău	10,2	Caraș-Sev.	11,7	București	12,3
4	Argeș	8,5	Cluj-Nap.	8,9	Brașov	11,4
5	Gorj	7,8	Neamț	5,3	Sibiu	8,7
6	Mureș	5,9	București	5,1	Bihor	5,9

au luat ființă în Moldova fabricile de rulmenți și confecții de la Birlad, filaturile de la Botoșani, Fălticeni, Iași, în Muntenia întreprinderile textile din Oltenița, Roșiorii de Vede și alte unități industriale din Oltenia și Muntenia. Elocvent este faptul că astăzi există în Moldova, Dobrogea, Oltenia și Muntenia (fără orașul București) un număr de 723 întreprinderi industriale din totalul de 1.613, cîte existau în 1973 în întreaga țară, ceea ce reprezenta aproape 45% din totalul întreprinderilor industriale. Acest fapt a contribuit la îmbunătățirea repartiției teritoriale a industriei pe teritoriul țării noastre.

Mutații în structura și repartiția geografică a ramurilor industriale

Schimbări remarcabile s-au produs atît sub raportul structurii cît și al repartiției geografice a industriei. Astfel, prin construirea a numeroase întreprinderi industriale, vechile localități industriale s-au transformat în puternice centre economice, iar noile areale industriale, create cu precădere în regiunile cu pronunțat caracter agricol, au contribuit la lichidarea treptată a disproporțiilor regionale. De remarcat este faptul că astăzi un număr de 4 ramuri industriale (construcții de mașini, chimică, metalurgia feroasă și alimentară) realizează 2/3 din valoarea producției globale industriale a țării.

Tabelul nr. 4

PRINCIPALELOR JUDEȚE ÎN CADRUL ACESTORA (% ÎN 1973) *

Constr. de mașini și prelucr. metalelor		Ind. chimică		Ind. alimentară	
judetele	%	judetele	%	judetele	%
București	24,9	București	20,5	București	12,8
Brașov	14,3	Iași	9,7	Constanța	5,1
Argeș	5,3	Prahova	8,2	Timiș	5,0
Sibiu	5,1	Neamț	8,0	Dolj	4,3
Dolj	4,2	Bacău	6,7	Galați	3,8
Timiș	3,5	Brașov	5,7	Mureș	3,8

* *Anuarul statistic al R.S.R., 1974, D.C.S., București, pp. 94—99.*

O mare dezvoltare a cunoscut, în anii construcției socialiste, *industria energiei electrice și termice*. Astfel, producția de energie electrică a crescut de la 2,1 miliarde Kwh în 1950 la 43,4 miliarde Kwh în 1972, din care energia hidroelectrică a reprezentat circa 17%, iar energia termoelectrică 83% (în 1972). Deosebit de semnificativă este creșterea producției de energie electrică pe un locuitor de la 72,4 Kwh în 1938 la 2.102 Kwh în 1972.

După natura combustibilului consumat, energia termoelectrică a fost produsă în 1973, în proporție de peste 50%, pe baza gazelor naturale. Față de anul 1960 a crescut, însă, ponderea cărbunelui (în special a lignitului) folosit pentru producerea de energie termoelectrică și a scăzut cea de gaze naturale, de motorină și păcură.

Tabelul nr. 5

STRUCTURA PRODUCȚIEI DE ENERGIE TERMOELECTRICĂ,
DUPĂ FELUL COMBUSTIBILULUI CONSUMAT *

Natura combustibilului	1960	1970	1973
Energie termoelectrică total	100,0	100,0	100,0
din care cărbuni	22,4	30,3	34,5
din aceștia cu lignit	9,7	17,2	21,4
Motorină și păcură	13,1	3,3	5,4
Gaze naturale	63,6	63,5	57,7

Perspectiva creșterii producției de energie electrică este impresionantă dacă avem în vedere noile hidrocentrale aflate în construcție pe valea Oltului, Sebeșului, Someșului sau cele ce se vor construi pe valea Dunării, precum și termocentralele de mare capacitate de la Rogojelu (1.720 M.W.). Brăila (1.020 M.W.), Turceni (peste 2.640 M.W., în faza finală). Orăștie (990 M.W., prin valorificarea șisturilor bituminoase) și centralele nucleare electrice.

* Anuarul statistic al R.S.R., 174, D.C.S., p. 113.

Dintre ramuri se remarcă, în primul rând, *industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor*, a cărei participare a crescut de la 10,2% în 1938 la 29,1% în 1973, urmînd ca această ramură să fie orientată „spre realizarea unei game de mașini, utilaje și instalații complexe de înaltă tehnicitate, factor hotărîtor al dezvoltării pe baze moderne a întregii economii“. După aceasta urmează industriile alimentare (15,1%), chimică (10,7%) metalurgia feroasă (8,0%), textilă (7,3%), exploatarea și prelucrarea lemnului (5,4%) etc. În următorii ani, structura industriei va fi orientată, cu precădere, pe dezvoltarea unor ramuri și subramuri moderne ca : industria electrotehnică și electronică, siderurgia oțelurilor superioare, chimică, etc.

Industria construcțiilor de mașini este reprezentată în toate județele țării, dar mai ales în județele Brașov și Dimbovița, unde această ramură deține mai bine de jumătate din valoarea producției industriale a județului respectiv, apoi în județele Arad, Sibiu și Municipiul București unde această ramură deține peste 42% față de total județ, și în județele Alba, Satu-Mare, Argeș, Dolj, Caraș-Severin etc., unde ponderea este de peste 1/3 din valoarea producției globale industriale. Orașul București, cel mai mare centru al ramurii (25,0% din producția pe țară), dispune de aproape toate subramurile industriei construcțiilor de mașini și prelucrarea metalelor.

Cele mai mari uzine din țară sînt : „23 August“ — București (locomotiva Diesel și electrice, mașini-unelte etc.), „1 Mai“ — Ploiești (cea mai mare uzină producătoare de instalații de foraj din România și a doua din lume), „Steagul Roșu“ — Brașov, specializată în autovehicule (între 1954 și 1970 s-au produs 260.000 autovehicule, cu precădere autocamioane de tip „Carpați“ de 3 tone și „Bucegi“ de 5 tone, autobasculante, autocisterne, iar din 1971 și autocamionul „ROMAN“ de 12 tone cu motor Diesel) etc., uzinele „Tractorul“ — Brașov (peste 374.000 tractoare de la înființare și pînă în 1973 și numeroase mașini și utilaje agricole), uzina de construcții de mașini Reșița (locomotive Diesel electrice, utilaj energetic, electrotehnic), uzina de utilaj greu „Progresul“ — Brăila, „Electroputere“ — Craiova (locomotive

electrice, aparataj electric de înaltă tensiune), uzina de vagoane Arad, uzina de autoturisme Colibași — Pitești), șantierele de construcții navale de la Galați, Brăila, Oltenița, Dobreta — Turnu Severin și multe altele. La Constanța s-a realizat, în 1975, prima navă de mare tonaj (55.000 t).

Dezvoltarea rapidă a industriei construcțiilor de mașini a fost posibilă și datorită existenței unei puternice *industrii siderurgice*, una din principalele baze ale industrializării socialiste a țării. Metalurgia feroasă este concentrată astăzi în 14 centre (față de 8 în perioada antebelică), dintre care Hunedoara, Reșița și Galați au ponderea cea mai mare în producțiile de fontă, oțel și laminate. În 1973 s-au produs : 5,7 milioane tone fontă, 8,2 milioane tone oțel și 5,8 milioane tone laminate finite pline. Cea mai mare producție a fost obținută de uzinele siderurgice de la Hunedoara¹ și Călan, care au realizat circa 45% din producția de fontă a țării, 46,4% din cea de oțel și peste 46% din producția de laminate. Pe locul al doilea se situează Combinatul siderurgic Galați, care va deveni în următorii ani cel mai puternic din țară, și apoi întreprinderile din județele Caraș-Severin (Reșița, Oțelu Roșu), Cluj (Cimpia Turzii), Neamț (Roman), Iași, Brăila, Dîmbovița (Tîrgoviște), Timiș (Nădrag), Harghita (Vlăhița) etc.

Metalurgia neferoasă este concentrată îndeosebi în Transilvania, datorită existenței materiilor prime. Cel mai puternic combinat chimico-metalurgic este cel de la Baia Mare, care participă cu un sfert la producția ramurii pe țară ; urmează apoi, Uzinele din Copșa Mică, Zlatna, Brașov, centre ce participă cu aproape un sfert la valoarea producției industriale a ramurii pe țară. O pondere însemnată o are și orașul București, care realizează 12,3% (în 1973) din producția pe țară.

Industria aluminiului, recent creată la Oradea și Tulcea pentru obținerea aluminei și la Slatina pentru aluminiu și prelucrarea acestuia, folosește rezervele de bauxită exploatare în Munții Apuseni, restul necesarului fiind completat din import. Orașul Slatina participă cu peste 24% la producția

¹ În 1972 s-a dat în funcțiune cel de al 9-lea furnal de 1000 m³.

metalurgiei neferoase a țării, aici obținându-se lingouri, bare, plăci și sîrmă de aluminiu, tuburi de aluminiu utilizate la instalațiile de distilare a acidului azotic etc.

Industria chimică, a treia ca pondere în structura ramurilor industriale, dar cea mai dinamică, dispune de o puternică și variată bază de materii prime, fapt care a permis construcția unor adevărate cetăți ale chimiei în numeroase zone ale țării. Producția realizată în 1972 a fost de aproape 30 de ori mai mare decît producția antebelică. Industria chimică fabrică o mare varietate de produse și anume: sodă caustică (Govora, Tîrnăveni etc.), sodă calcinată (Govora și Ocna Mureș), acid sulfuric (Baia Mare, Valea Călugărească, Cîmpina, Victoria, Turnu Măgurele etc.), îngrășăminte fosfatice (Valea Călugărească, Năvodari), îngrășăminte azotoase (Piatra Neamț, Tg. Mureș, Tîrnăveni, Slobozia, Craiova), îngrășăminte complexe (Turnu Măgurele), medicamente și produse farmaceutice (București, Iași, Cluj-Napoca), materiale plastice, rășini sintetice, fibre artificiale, cauciuc sintetic etc. Un mare avînt a luat petrochimia: cele mai mari combinate fiind localizate la Ploiești — Brazi, care prelucrează anual circa 4 milioane tone țiței, la Craiova — Ișalnița (combinat ce dispune de 14 fabrici), la Pitești, unde se prelucrează anual circa 2 milioane tone țiței, în orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej etc.

Măsurile luate pentru conservarea și exploatarea rațională a bogatului patrimoniu forestier au făcut ca *industria de prelucrare a lemnului* să ocupe un loc de seamă în cadrul economiei naționale. Construirea de mari și moderne combinate pentru industrializarea lemnului, mecanizarea exploatărilor forestiere, extinderea și modernizarea drumurilor forestiere, intensificarea prelucrării esențelor de foioase și în special a fagului², vasta acțiune de împădurire etc., toate acestea au dus la valorificarea superioară a masei lemnoase și la utilizarea tot mai rațională a fondului forestier, la diversificarea producției acestei ramuri. Industria lemnului dispune de numeroase fabrici de cherestea, de mobilă (Arad, Cluj-Napoca, Tg. Mureș, București, Oradea, Cîmpulung Moldovenesc), de placaje (Rm. Vilcea, Gherla, Suceava, Dej),

² În cadrul complexului de prelucrare a lemnului de la Sebeș se află cea mai mare și modernă fabrică de cherestea profilată pe prelucrarea fagului (capacitate anuală: 70.000 m.c.).

furnire (Constanța, Sighetul Marmației), plăci aglomerate (Făl-ticeni), plăci fibrolemnoase (Sebeș, Focșani, Blaj, Bacău) etc.

Ca o recunoaștere a calității produselor lemnoase, a dinamismului ramurii i s-a decernat României la 30 noiembrie 1971 — de către Institutul internațional de promovare și prestigiu din Geneva — „Premiul internațional de promovare pentru exportul de mobilă și industrializarea lemnului”. România se situează astăzi pe locul al 6-lea în exportul mondial de mobilă și ocupă locul al 4-lea în Europa în industria și prelucrarea lemnului.

Prin fabricile de hirtie de la Petrești, Prundu Bîrgăului, Ghimbav și Bușteni și prin modernele combinate de celuloză și hirtie construite la Suceava, Pietra Neamț, Chiscani-Brăila, Călărași, Palas-Constanța, Bacău și Dej se prelucrează lemnul, stuful și paie.

Industria materialelor de construcții, cu subramurile principale — lianți, ceramică, sticlă — s-a dezvoltat mult pe baza imenselor și variatelor materii prime existente în țară ceea ce a permis o dezvoltare armonioasă în teritoriu a acestei ramuri. Din cele 8,1 milioane tone ciment produs în 1970, județele Gorj (Tîrgu Jiu) și Constanța (Cernavoda și Medgidia) au obținut aproape 3,8 milioane tone, ceea ce a reprezentat 46,10% din producția totală de ciment a țării. De mare capacitate sînt și fabricile de la Bicz și Turda. Intensificarea activității de construcții a dus la creșterea producției de prefabricate din beton (București, Aiud, Buzău, Bîrcea — jud. Hunedoara, Călărași etc.), de produse refractare (Alba Iulia, Astileu), a produselor din asbociment (Medgidia, Tg. Jiu etc.). Pentru dezvoltarea acestei ramuri s-a construit la Cîmpulung (Valea Mare) un combinat de materiale de construcție cu o capacitate anuală de circa 2 milioane tone ciment și 210.000 tone var. Acest combinat a intrat în funcțiune în 1972 și s-a extins în 1973 cu o secție de ceramică, granolit și asbociment. Astfel de combinate se află în construcție și la Aleșd, Tașca-Bicz etc.

Industria alimentară, a doua ca pondere în structura ramurilor industriale, este reprezentată prin producțiile de carne, vinuri și rachiuri, panificație, produse făinoase, zahăr și produse zaharoase, conserve, uleiuri vegetale etc. și dispune

de o bogată bază de materii prime. Ea este prezentată în toate județele țării, cea mai mare pondere revenind, însă, municipiului București (12.8%) și județelor Timiș (5,0%), Dolj (4.3%) și Constanța (5.1% din totalul ramurii în 1973). Prin construirea de mari și moderne complexe industriale a crescut în ultimii ani, gradul de industrializare a produselor agricole.

Dezvoltarea intensivă și multilaterală a agriculturii noastre socialiste a dus la lărgirea bazei de materii prime necesare, în primul rând, industriei alimentare. Astfel, prin sporirea producției de cereale s-au creat condițiile pentru dezvoltarea industriei morăritului, a panificației și a produselor făinoase (București, Timișoara, Constanța, Brașov, Galați, Craiova); extinderea culturilor de sfeclă de zahăr și floarea-soarelui a permis dezvoltarea fabricilor de zahăr (Bucecea, Luduș, Podari, Corabia, Buzău etc.) și de ulei (Iași, București, Podari etc.); producția de legume se valorifică pe scară industrială la București, Valea Roșie, Zagna-Vădeni, Tulcea, Timișoara, Tecuci etc., iar cea de fructe la Băiculești, Rîureni, Ovidiu etc. Extinderea plantațiilor viticole și deci sporirea producției de struguri au dus la crearea a numeroase întreprinderi de vinificare (Murfatlar, Cotești, Focșani, Valea Călugărească etc.), iar dezvoltarea sectorului zootehnic a favorizat crearea de noi subramuri ale industriei și anume: industrializarea cărnii, a produselor lactate etc.

Schimbări fundamentale sub raportul structurii, diversificării producției și repartiției teritoriale au cunoscut și celelalte ramuri industriale și anume: *industria pielăriei-blănăriei și încălțăminteii, industria textilă, a confecțiilor, industria poligrafică, industria locală, meșteșugărească* etc., care dispune de o variată și bogată bază de materii prime.

Regionarea industriei

Pe teritoriul R. S. România se pot contura, în etapa actuală, un număr de 5 grupări (regiuni) industriale. Conturarea acestora este o consecință a creării de noi baze energetice și în regiunile extracarpătice, a construirii de întreprinderi industriale nu numai în județele care dispun de importante rezerve de substanțe minerale utile, dar și în cele în care există o mare concentrare de forță de muncă.

a) *Gruparea industrială est-carpatică*, cuprinsă între valea Bistriței și valea Trotușului, una dintre cele mai noi sub raportul dezvoltării industriale, dispune de o importantă bază energetică (petrol, cărbune, hidroenergie). Specializarea principală a acestei grupări o constituie industria chimică și anume producțiile de fire și fibre sintetice, îngrășăminte azotoase, cauciuc sintetic, produse clorosodice etc. Alte ramuri industriale dezvoltate mult în ultimii ani în special pe baza materiilor prime locale, sînt cele de prelucrare a lemnului, de materiale de construcții etc.

În limitele acestei grupări se află 61 întreprinderi, dintre care 2 au peste 5.000 muncitori (Gheorghe Gheorghiu-Dej, Roman), 19 întreprinderi au între 1.000—2.000 muncitori, iar restul sub 1.000 muncitori. Pe ansamblul economiei naționale participă cu : 14% la producția industriei chimice ; 12% la cea de celuloză și hîrtie ; 11% la producția de combustibili ; 10% în cea de prelucrare a lemnului etc. (1972). Puterea instalată a grupurilor electrogene a fost în 1972 de 1,2 milioane K.W., ceea ce a reprezentat 13% din capacitatea grupurilor electrogene pe țară.

Cel mai mare centru industrial, din limitele acestei grupări, este orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej (combinat chimic, de cauciuc, produse petrochimice), după care urmează orașele Bacău și Piatra Neamț (industrializarea lemnului, fabrici de hîrtie) și localitatea Săvinești (fibre și îngrășăminte chimice).

b) *Gruparea industrială sud-carpatică*, dintre valea Oltului și valea Teleajenului, cea mai complexă și extinsă grupare industrială, este specializată în industria de extracție și prelucrare a petrolului, în producția de utilaj petrolier, în industria petrochimică etc. În viitorul apropiat se va impune, alături de orașul Brașov, și în industria constructoare de autovehicule. Este alcătuită din 127 centre industriale de importanță republicană din care 5 au peste 5.000 muncitori.

În cadrul economiei naționale se remarcă prin marea participare la producția de combustibili (43%), la producția chimică (15%), construcții de mașini (15%), materiale de construcție (16%) și alte ramuri (1972).

În limitele acestei grupări se găsesc cele mai numeroase și mai mari rafinării din țară, precum și puternice centre economice ca : Ploiești, Cîmpina, Tîrgoviște, Pitești, Rm. Vlcea.

Profilul energetic este dat de zăcămintele de petrol și de zăcămintele carbonifere, ca și de capacitatea relativ mare a uzinelor hidroelectrice. Această grupare industrială s-a extins în ultimii ani pînă în valea Oltului avînd în vedere dezvoltarea industriei în orașul Slatina și în primul rînd a metalurgiei neferoase, construirea de obiective industriale la Rm. Vilcea și descoperirea petrolului în piemontul Cotmeana. Legăturile de producție stabilite între combinatele chimice din Rm. Vilcea—Govora și Pitești, magistralele petroliere ce leagă aceste orașe, justifică și mai mult extinderea acestei grupări industriale.

c) *Gruparea industrială sud-vest-carpatică*, cuprinde centrele industriale din bazinele Reșița, Hunedoara, Petroșani și din nordul Olteniei. Specializarea principală o constituie metalurgia feroasă (42,5% din producția ramurii pe țară, în 1972) și construcțiile de mașini-unelte, utilaj electrotehnic etc.

În limitele acestei grupări se obține 77% din producția de fontă a țării și 83,5% din cea de oțel. Baza de materii prime este asigurată de rezervele de huilă (cărbune cocsificabil) și de minereu de fier, considerate ca cele mai importante din țară.

Gruparea industrială sud-vest-carpatică mai obține și 25% din producția de combustibili pe țară, 11% din cea de materiale de construcții etc. Producția de energie electrică a fost în 1972 de 12,2 miliarde K.Wh adică aproape 30% din producția totală de energie electrică obținută pe țară.

d) *Gruparea industrială central-carpatică*, care cuprinde centrele intracarpatică, are un profil complex de specializare industrială: construcții de mașini, chimică, alimentară, textilă etc. Principalele ramuri ale industriei chimice s-au dezvoltat datorită existenței aici a celor mai bogate cîmpuri de gaz metan din țară și a unor importante rezerve de sare. Pe ansamblul economiei naționale participă cu 24% la producția construcțiilor de mașini, cu 20% la metalurgia neferoasă, 16% la materiale de construcții, 13% în cea a industriei chimice, 14% prelucrarea lemnului etc.

În cadrul acestei grupări se află orașul Brașov, unul din cele mai mari centre ale industriei constructoare de mașini (tractoare, autocamioane etc.), care întretine legături de producție organice cu majoritatea centrelor industriale din țară.

Ponderi importante în producția industrială a țării au și centrele : Făgăraș, Sibiu, Tg. Mureș, Cluj-Napoca etc.

În cadrul economiei naționale această grupare se evidențiază prin industria gazelor, a metalurgiei neferoase, prin industria construcțiilor de mașini și prelucrării metalelor, industria chimică, a sticlei, porțelanului și faianței, de celuloză și hîrtie, de produse abrazive, textilă (îndeosebi a lînii) și industria alimentară.

Însemnatele zăcăminte de gaz metan (în podișul Tîrnaveilor) dau o mare cantitate din producția de gaze extrase pe țară. Metanul este folosit drept materie primă și combustibil în producția industrială ; o parte a lui se transportă pe conducte în toate direcțiile pentru aprovizionarea a numeroase centre din țară.

Vecinătatea cu unele dintre cele mai importante centre industriale ale țării și posibilitățile lesnicioase de transport feroviar și rutier, puternica dezvoltare a industriei în anii construcției socialiste, au dus la intensificarea legăturilor economice cu aproape toate județele țării.

e) *Municipiul București* este considerat drept o grupare industrială³ nu atît teritorial (605 km², împreună cu cele 12 comune suburbane), cît mai ales sub raportul dezvoltării complexe industriale, a ponderii mari în valoarea producției globale industriale (17,0% în 1973) și a puternicelor legături de producție pe care le generează⁴.

Municipiul București obține o gamă foarte variată de produse industriale, remarcîndu-se pe plan național prin producțiile de mijloace de transport (autobuze și troleibuze), de aparataj electric, utilaj agricol, minier, chimic, apoi prin producțiile de mase plastice, anvelope, tricotate și țesături etc. El concentrează 15,8% din numărul mediu al personalului și 14,3% din numărul muncitorilor pe țară.

³ I. Sandru apreciază că municipiul București este un complex industrial urban, iar C. Herbst, drept un centru industrial complex.

⁴ În partea nordică și estică această grupare se extinde pe cca. 40 km cuprinzînd localități ce intră în zona de gravitate economică directă a orașului București și cu activități industriale importante (textilă, chimică, alimentară etc.).

Din cele 1.613 întreprinderi industriale pe țară, 206 se află numai în limitele municipiului București, ceea ce reprezintă 13,7% din numărul total pe țară (1973). Acestea întrețin legături de cooperare intense și permanente aproape cu toate marile centre economice ale țării, livrind sau primind materii prime, semifabricate și produse finite necesare întreprinderilor industriale de toate genurile. Acestea justifică și mai mult conturarea întreprinderilor industriale din municipiul București într-o grupare industrială bine definită.

În afară de aceste grupări industriale pe teritoriul țării au fost delimitate și alte unități taxonomice, respectiv: noduri industriale (Brăila-Galați, Baia Mare etc.), areale industriale (Râmnicu Vilcea-Govora: Azuga-Sinaia: Tirgu Jiu etc.), centre industriale de ramură sau complexe etc.⁵.

2. Agrogeografia României

Locul și importanța agriculturii pe plan național și mondial.

Datorită intensificării procesului de industrializare socială, spațiul rural din țara noastră a dobândit, în ultimele trei decenii, factori dinamici noi, de natură productivă și edilitară. După cooperativizarea agriculturii (1962) au intervenit modificări fundamentale în organizarea și modernizarea agriculturii, ea devenind o ramură economică de bază ce participă cu 16,1% la valoarea produsului social total și cu 18,5% la venitul național (1973).

Amolul program de dezvoltare a agriculturii — care prevede extinderea sistemelor moderne de irigații, creșterea gradului de mecanizare și chimizare, extinderea lucrărilor de îndiguire, desecare și combatere a eroziunii solului, construirea de complexe zootehnice de tip industrial pentru creșterea și îngrășarea animalelor etc. a contribuit în mare măsură la modernizarea agriculturii românești.

⁵ În legătură cu conținutul unităților taxonomice vezi: C. Herbst, N. Caloianu, I. Băcănaru: *Sistemul taxonomic al raionării industriei*, Anal. Univ. București, seria geologie-geografie, nr. 36, 1963.

Ca urmare a acestor transformări, structura social-economică a agriculturii noastre se prezintă astfel: *întreprinderi agricole de stat* (369)⁶, care dețin circa 14% din suprafața agricolă a țării, iar împreună cu celelalte unități agricole de stat peste 30% din suprafața agricolă: *cooperative agricole de producție* (4.462 în 1973) ce ocupă o suprafață agricolă de circa 9 milioane ha, adică 60% din totalul terenurilor agricole ale țării⁷; *stațiuni pentru mecanizarea agriculturii* (743)⁸, cu secții în fiecare cooperativă de producție care dispun de un total de 82.638 tractoare, 72.068 pluguri pentru tractoare etc. (în 1973); apoi *gospodării agricole individuale* amplasate în zonele subcarpatice, sau în cadrul depresiunilor intramontane unde nu s-au putut organiza unități agricole socialiste și care dețin 9,2% din suprafața agricolă a țării, cu precădere pășuni și fânețe naturale.

În ceea ce privește producția vegetală, România ocupă un loc de seamă în producția de porumb. În cadrul Europei, ea se situează pe locul 3, după U.R.S.S. și Franța, iar pe glob pe locul 7 (după S.U.A., Brazilia, U.R.S.S., Mexic, Argentina, Franța), realizând după datele din 1971 circa 2,5% din producția mondială de porumb.

O importantă contribuție în producția agricolă românească o au și plantele industriale, în special cele uleioase. Dintre acestea, cultura de floarea-soarelui cuprinde o suprafață de circa 550 mii ha de pe care se realizează o producție de peste 850.000 t ceea ce reprezintă 8% din producția mondială, situând România pe locul 3 în lume după U.R.S.S. și Argentina (în 1972).

⁶ Sub denumirea de gospodării agricole de stat din 1949 și pînă în 1967, cînd au fost reorganizate. La 1 ianuarie 1972 au fost constituite, prin redimensionare, alte 144 I.A.S.-uri, precum și trusturi județene ca unități economice. Aproape 50% din totalul fermelor cuprinse în I.A.S. au profil vegetal, 25% profil zootehnic, iar restul sînt industriale sau mixte.

⁷ Cooperativele agricole de producție au fost constituite, pentru prima oară în 1949, cînd existau 3.067.000 gospodării individuale. Numărul familiilor cuprinse astăzi în C.A.P. este de aproape 3,5 milioane familii.

⁸ au fost create în 1948 sub denumirea de stațiuni de mașini și tractoare (S.M.T.); în 1968 au fost reorganizate în întreprinderi pentru mecanizarea agriculturii (I.M.A., sub această denumire pînă în 1971).

România se remarcă și prin marea extindere a regiunilor viticole și podgoriilor, situându-se pe locul 10 în lume, cit și prin producția totală de vin, ocupînd locul 6 în Europa.

Este cunoscută, pe plan european, și prin marele efectiv de animale. Astfel, ocupă locul 4 în Europa (U.R.S.S., Marea Britanie, Spania) sub raportul efectivului de ovine, locul 8, în cel de bovine și locul 10 în cel de porcine. De altfel, România deține importante suprafețe acoperite cu pășuni și fînețe naturale, acestea reprezentînd 18,6% din suprafața totală sau 30% din cea agricolă.

Transformări în peisajul agrogeografic al României

Agricultura României, care dispune de premise naturale și social-economice deosebit de favorabile de dezvoltare, se află astăzi în plin proces de modernizare. Pentru ridicarea potențialului productiv al terenului, pentru conservarea și folosirea rațională a fondului funciar s-au executat importante lucrări de îmbunătățiri funciare și s-au produs transformări fundamentale în peisajul agrogeografic.

Deosebit de semnificative sînt schimbările intervenite în structura și repartitia geografică a *categoriilor de folosință a terenurilor*, precum și în cea a culturilor agricole. Astfel, cu toate că unele terenuri au fost atribuite unor construcții industriale sau de altă natură, suprafețele arabile au crescut între 1950 și 1973 cu încă 280.000 ha și urmează ca pînă în 1980 să crească cu încă 125.000 ha. În aceeași perioadă, suprafețele pomiviticole au sporit cu 356.000 ha. Toate acestea au fost posibile datorită lucrărilor de valorificare a terenurilor neproductive, trecerii unor categorii de terenuri cu productivitate inferioară (îndeosebi a pășunilor și fînețelor naturale slab productive) într-o categorie superioară, respectiv în categoria terenurilor arabile (pentru culturile de cîmp) sau la culturi de viță de vie ori de pomi fructiferi. Introducerea în circuitul agricol a terenurilor recuperate prin lucrările de indiguire și desecare, defrișarea viilor hibride răzlețe și a unor păduri și arborete fără valoare din regiunile de cîmpie, desființarea drumurilor neeconomice, folosirea unor terenuri din vetrele de sat etc. explică extinderea terenurilor agricole.

Cele mai importante lucrări hidroameliorative au avut loc în lunca Dunării, în Cîmpia de Vest, în Cîmpia Siretului inferior etc. Pînă în anul 1970 îndiguirile au cuprins o suprafață de 1,3 milioane ha, iar lucrările de desecare au cuprins o suprafață de 1,2 milioane ha. Numai în lungul văii Dunării au fost executate 1.090 km diguri și importante lucrări de desecare (lacurile Greaca — 7.400 ha, Călărași — 3.300 ha, Boianu-Sticleanu 1.900 ha, în incinta Hirșova-Ciobanu — 4.910 ha etc.), redîndu-se în circuitul agricol circa 400.000 ha. Inundații mari au avut loc în lunile mai-iunie 1970 pe Valea Mureșului și în unele zone ale luncii Dunării; de asemenea, în octombrie 1972 s-au produs o serie de inundații în cursul mijlociu și inferior al arterelor hidrografice care străbat Cîmpia Română și în lungul Dunării. Datorită precipitațiilor deosebit de bogate înregistrate în perioada 1969—1973, nivelul freatic a suferit o continuă ridicare, fapt reflectat în tendința de înmlăștinare a solurilor și în acumularea apelor în ariile mari de tasare ale cîmpiei.

Ținînd seama de aceasta, în primăvara anului 1973 s-a elaborat un amplu program național de lucrări pentru eliminarea excesului de apă de pe terenurile agricole și combaterea inundațiilor.

Pentru protecția și ridicarea capacității de producție a pămîntului, s-a adoptat la începutul lunii aprilie 1974 *Legea* cu privire la realizarea, exploatarea, întreținerea și finanțarea amenajărilor de irigații și a celorlalte lucrări de îmbunătățiri funciare. În acest scop s-au executat și se execută mari *sisteme de irigații pentru combaterea secetei și respectiv pentru completarea deficitului de umiditate, pentru alimentarea cu apă a așezărilor omenești, a întreprinderilor industriale și alte utilizări*⁹. Suprafețele amenajate pentru irigare s-au extins de la 20.000 ha în 1944, la 222.600 ha în 1965 și le peste 1.250.000 ha la sfîrșitul anului 1973, urmînd ca pînă în anul 1980 să se amenajeze noi suprafețe însumînd circa 1 milion ha,

⁹ Se utilizeaza, în general, trei sisteme de irigare: a) aspersiune cu conducte îngropate Băneasa-Giurgiu, Mahiru etc.); b) aducțiune pe jgheaburi din beton (terasa Brăilei, Bărăganul de sud etc.); c) grupuri mobile de pompare, metodă folosită de majoritatea unităților agricole socialiste.

realizându-se astfel *jumătate din suprafața irigabilă a României* (circa 5 milioane ha).

Cele mai mari sisteme de irigații au fost executate în cadrul Podișului Dobrogii de Sud, unde se află sistemul Carasu cu o suprafață de 180.000 ha, apoi în limitele Cîmpiei Române (Teresa Brăilei, Bărăganul de sud, Zimnicea, Stoenеști-Corabia, Bistreț-Calafat-Băilești etc.). Deosebit de important este și sistemul de irigații din sudul Olteniei (Sadova-Corabia), unde s-a amenajat pentru irigații o suprafață de 80.000 ha (din care 50.000 ha pe terenuri nisipoase). *Cel mai mare sistem de irigații va fi, însă cel din zona Văii Mostiștea, care va cuprinde o suprafață de 200.000 ha.* În Dobrogea de nord-est a intrat în funcțiune sistemul de irigații Babadag, cu o suprafață de 24.200 ha, și se află în construcție sistemul Sinoe cu o suprafață de 57.000 ha ; ca urmare, în Dobrogea, suprafața amenajată pentru irigații va ajunge la 300.000 ha.

Cu toate că în partea vestică a României precipitațiile sînt mai abundente decît în Cîmpia Română, și aici se simte nevoia practicării irigațiilor. Pentru aceasta s-au amenajat și reamenajat suprafețe apreciabile pentru irigație, mai ales în Cîmpia Mureșului și în Cîmpia Timișului.

În zona dealurilor și pe fruntea teraselor, acolo unde pantele înregistrează valori ridicate, atenția cea mai mare s-a îndreptat asupra proceselor de degradare. Se știe că organisme torențiale, care canalizează un debit lichid și solid abundent în timpul ploilor torențiale, degradează intens treptele de relief pe care le străbat. Dezvoltarea torenților are ca urmare degradarea întregului bazin de recepție, manifestată în primul rînd prin spălarea solurilor. Corectarea torenților prin modificarea pantei lor, prin plantații, prin consolidarea malurilor, prin construirea de pîteni spre a dirija cursul apelor etc. modifică esențial aspectele geografice ale regiunilor afectate de astfel de procese.

Pentru sporirea eficacității maxime a valorificării acestor terenuri s-au executat importante lucrări de terasare atît în colinele Tîrnavelor, în Subcarpații Olteniei și Munteniei, în Podișul Moldovei sau în cel al Dobrogei, pe frunțile teraselor Dunării etc.

Pe baza unei inventarieri, s-a constatat că terenurile supuse în diferite grade eroziunii cuprind o suprafață de circa 7 milioane ha, din care aproape 4 milioane ha cu eroziuni puternice și foarte puternice. Până în anul 1970 lucrările de *combatere a eroziunii solului* au cuprins o suprafață de 1.220.000 ha, iar între anii 1971—1973 — s-au efectuat alte amenajări pe circa 185.000 ha. În perioada 1976—1980 se vor executa în continuare lucrări de combaterea eroziunii solului pe o suprafață de încă 800.000 ha.

Amenajarea *terenurilor nisipoase* prin lucrări de nivelare și modelare a dunelor a permis fixarea acestora prin plantații de viță de vie, pomi fructiferi și salcîm. Rezultate deosebite au fost obținute în sudul Olteniei, unde s-a creat și o stațiune centrală pentru ameliorarea nisipurilor (Bechet, județul Dolj). În această parte a țării, unde predomină relieful de dune, s-a constituit de fapt o vastă regiune viticolă cuprinzînd o suprafață de circa 7000 ha (Dăbuleni — Călărași — Bechet — Sadova — Timburești). Terenurile nisipoase din sudul Olteniei sînt valorificate astăzi și pentru alte culturi (soia, rapiță, cartofi etc.), mai ales în condițiile extinderii irigațiilor din cadrul sistemului Sadova — Corabia.

Areale pomiviticele compacte, pe terenuri nisipoase, apar și în nord-vestul țării (Valea lui Mihai, Sanislău etc.), precum și în partea sud-estică, în lungul văii Călmățui (Însurăței etc.).

Pentru ridicarea fertilității solurilor slab productive s-a trecut și la ameliorarea *terenurilor sărăturate și amendarea solurilor acide*. Terenurile sărăturate ocupă o suprafață totală de circa 400.000 ha și sînt răspîndite cu precădere în sud-estul și vestul țării. Astăzi se duce o acțiune susținută pentru ameliorarea și recuperarea acestora pentru agricultură.

Pentru ameliorarea și folosirea mai rațională a solurilor acide se aplică amendamente calcaroase. În vederea obținerii de materii calcaroase s-au construit întreprinderi de prelucrare a calcarului la Bicaz și la Aleșd (județul Bihor). Cele mai mari cantități de materii calcaroase se aplică pe terenurile podzolice cu aciditate ridicată și fertilitate scăzută din Podișul Getic, Podișul Sucevei, din depresiunile Baia Mare și Lăpuș, din Podișul Someșan etc.

În urma unei inventarieri s-a stabilit că pe teritoriul țării noastre solurile acide și puternic acide — care trebuie să primească amendamente în prima urgență pentru sporirea

producției agricole la hectar — se întind pe o suprafață totală de circa 2.000.000 ha.

Schimbări importante au avut loc și în *structura și repartiția geografică a culturilor de câmp*, ca urmare a sporirii cerințelor de consum ale populației în ce privește produsele agroalimentare și a industriei cu materii prime agricole. În acest scop, suprafețele cultivate cu plante industriale au sporit de la 7% în 1948 la 10,8% în 1973, iar plantele de nutreț de la 7,4% la 18,4% din suprafața totală cultivată.

În ultimii doi ani, în concordanță cu nevoile economiei naționale și cu condițiile naturale favorabile, s-a introdus *cultura bumbacului* în limitele Cîmpiei Române (județele Ialomița, Ilfov, Teleorman, Olt, Dolj și Mehedinți) și a podișului Dobrogii de Sud (județul Constanța). În anul 1974 s-a cultivat pe o suprafață de circa 5.000 ha, iar în următorii ani se va extinde pe circa 30.000 ha, urmînd să se obțină o producție totală de circa 18—20 mii tone bumbac (media anuală 1976—1980). De asemenea, o mare extindere a înregistrat-o și *cultura de soia*, care s-a extins de la 100 ha în 1948 la 183.000 ha în 1973. Județele Brăila, Ialomița, Constanța și Ilfov dețin aproape jumătate din suprafața totală cultivată cu soia.

Pentru dezvoltarea legumiculturii au fost construite *sere industriale de mare randament* la București (Popești-Leordeni, Berceni), Ișalnița, Ploiești (Tătărani), Arad, Oradea, Codlea și în alte localități, cuprinzînd o suprafață totală de circa 1.200 ha (1973). În anii următori se vor crea noi sere și mai ales bazine legumicole în limitele fiecărui județ, în vederea aprovizionării cît mai depline a populației cu legume și zarzavaturi proaspete.

Cu toate acestea, culturile cerealiere continuă să dețină ponderea cea mai mare din suprafața cultivată — respectiv 61% în 1973. Ponderea principală ca areal de cultură revine porumbului (31%), grîului și secarei (25%), după care urmează culturile de orz, orzoaică, ovăz și orez. Producția totală de cereale boabe a depășit 15 milioane tone (media anilor 1971—1973), adică aproape dublu față de perioada 1934—1938. În 1972 s-au obținut aproape 17 milioane tone cereale boabe, ceea ce a reprezentat cea mai înaltă producție realizată în istoria agriculturii românești.

Importante schimbări s-au produs și se vor produce în *structura subramurilor agriculturii*, în vederea asigurării unui echilibru între producția vegetală, care este predominantă și cea animală. În acest scop, potrivit Directivelor Congresului al XI-lea al P.C.R. în următorii ani producția animală va reprezenta pe țară 40% din totalul producției globale agricole, iar cea vegetală 60%.

În mediul sătesc s-au construit multe și moderne complexe zootehnice, bazate pe metode industriale de creștere și îngrășare a porcilor, bovinelor și păsărilor. Complexe industriale de creștere a porcilor, cu o capacitate totală de circa 130.000—150.000 capete și de creștere și îngrășare a taurinelor au fost ridicate cu precădere în limitele Cîmpiei Române, ale Podișului Dobrogei și ale Cîmpiei Tisei. Numeroase sînt și complexele avicole răspîndite în toată țara. Pentru a corela și mai bine creșterea animalelor cu baza furajeră, s-a trecut la construirea unor fabrici de nutrețuri combinate, cu o capacitate de circa 100.000 t/an (Băilești ș.a.).

În expunerea la Congresul Cooperativelor agricole de producție din 7 martie 1966, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că: „Între industrie și agricultură există o strînsă legătură și condiționare reciprocă. Orice subapreciere a unuia din aceste principale sectoare economice, orice rămînere în urmă a unuia sau altuia poate provoca disproporții în dezvoltarea economică generală, poate avea repercusiuni negative asupra întregii vieți sociale”¹⁰.

În Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R. se arată că... „întreaga dezvoltare a agriculturii va urmări intensificarea procesului de transformare a producției agricole într-o variantă a muncii industriale”.

În ultimele trei decenii s-a dezvoltat și diversificat *mecanizarea și electrificarea proceselor de producție* în agricultură. În 1973 agricultura dispunea de peste 116.500 tractoare, 95.500 pluguri de tractor, 43.500 semănători mecanice, peste 53.000 combine etc., iar ponderea energiei mecanice a atins în 1973 aproape 93% față de numai 14,00% în perioada antebelică. Toate acestea au făcut ca suprafața arabilă pe un tractor să se diminueze de la 684 ha în 1950 la 84 ha în 1973.

¹⁰ Nicolae Ceaușescu, *Congresul Cooperativelor agricole de producție*, Ed. Politică, București, 1966, p. 32.

Pentru creșterea randamentului fondului funciar s-au aplicat, în ultimii ani, mari cantități de *îngrășăminte și substanțe chimice*. Astfel, numai în anul 1973 s-a folosit o cantitate de circa 2,4 milioane tone, îngrășăminte chimice (sau 615 mii t îngrășăminte substanță activă), adică de peste 6 ori mai mult față de anul 1960, când s-au aplicat 370.000 t îngrășăminte chimice. În raport de condițiile pedoclimatice ale țării predomină îngrășămintele azotoase (în proporție de circa 50%), după care urmează îngrășămintele fosfatice și potasice.

În cincinalul 1976—1980 se vor asigura agriculturii, pentru un hectar de arabil, vii și livezi, o cantitate de 250—280 kg îngrășăminte substanță activă și se vor produce mașini speciale de îmbunătățiri funciare și diferite produse chimice, care vor ridica gradul de fertilitate al solurilor și respectiv creșterea accentuată a producției agricole.

În scopul sporirii producției agricole și al utilizării cât mai raționale a terenurilor, în România s-a creat, în ultimele trei decenii, o puternică rețea de *cercetare științifică și de învățămînt agricol*. Astfel, există Academia de Științe Agricole și Silvice care cuprinde în sfera sa de activitate 18 institute de cercetări pentru cultura cerealelor și plantelor tehnice, viticole, pomicole, legumicole, pentru cultura sfeclii de zahăr și cartofi, pentru creșterea animalelor, mecanizarea agriculturii, îmbunătățirile funciare etc. și stațiuni experimentale specializate. S-au creat, de asemenea, stațiuni pentru ameliorarea nisipurilor (Bechet, în sudul Olteniei), pentru combaterea eroziunii solului (Perieni, în estul Moldovei), pentru combaterea salinizării terenurilor (Socodor-Oradea), pentru irigații și drenaj (Băneasa-Ilfov) etc. În anul 1973-1974, în învățămîntul superior au funcționat 13 facultăți cu profil de cultura plantelor și 4 facultăți cu profil de medicină veterinară, cu peste 9.000 studenți.

În vederea îmbunătățirii organizării producției, a creșterii eficienței agricole, s-au creat în 1974 un număr de 7 întreprinderi agricole de stat etalon („pilot”), care vor deveni unități model pentru dezvoltarea și perfecționarea producției agricole. Întreprinderile din domeniul producției vegetale au fost organizate la *Amzacea* (comuna Topraisar, jud. Constanța)

pentru obținerea unor producții vegetale pe terenuri irigate ; la *Belciugatele* (jud. Ilfov) pentru producția vegetală pe terenuri neirigate ; la *Măgurele* (jud. Prahova) pentru pomicultură ; la *Valea Călugărească* pentru viticultură ; iar în domeniul producției animale au fost desemnate întreprinderile agricole de stat de la *Mihai Viteazu* (jud. Constanța) pentru creșterea vacilor de lapte ; *Peștera* (jud. Constanța) pentru creșterea oilor și *Beregsău* (comuna Săcălaz, jud. Timiș) pentru creșterea porcilor.

Unitățile de cercetare, cadrele didactice și specialiștii din unitățile agricole au obținut remarcabile rezultate în ceea ce privește cartografierea tipurilor genetice de sol, ameliorarea plantelor, crearea de noi soiuri și linii de diferite plante agricole cu mare capacitate de producție, adaptate la condițiile pedoclimatice și de relief ale țării ; de asemenea îmbunătățirea raselor de animale, repartizarea judicioasă a culturilor agricole și eficacitatea economică a investițiilor în agricultură, ceea ce a avut ca efect creșterea producției agricole, ridicarea continuă a eficienței în activitatea agricolă.

În vederea utilizării cât mai raționale a terenurilor și a creșterii potențialului productiv, se execută — potrivit legii fondului funciar din 1974 — lucrări de *sistematizarea și organizarea teritoriului agricol*. În acest scop, în raport de particularitățile cadrului natural și în concordanță cu necesitățile economiei naționale și cu sistematizarea generală a teritoriului, se efectuează — la nivelul unităților agricole — gruparea terenurilor după destinații și categorii de folosință — în *trupuri compacte, mecanizabile*, care permit aplicarea asolamentului și valorificarea superioară a tuturor suprafețelor. Structura și repartiția culturilor agricole și a categoriilor mari de folosință a terenurilor se realizează în deplină concordanță cu zonele de producție agricolă, cu particularitățile geografice, cu măsurile privind protecția și ameliorarea solurilor etc.

Structura și repartiția geografică a categoriilor de folosință a terenului

Teritoriul Republicii Socialiste România prezintă condiții naturale favorabile pentru dezvoltarea diferitelor culturi

agricole. Relieful este format din cîmpii — aproape o treime din suprafața totală a țării, domeniul predominant al terenurilor arabile — care alcătuiesc baza cerealieră și de cultură a plantelor tehnice din România — din dealuri și podișuri — mai mult de o treime din suprafața totală a țării — deosebit de favorabile dezvoltării pomilor fructiferi și viței de vie și din munți. Spațiul montan carpatic, intens populat din cele mai vechi timpuri, dispune în cadrul depresiunilor intracarpatică și pe plaiurile netede de însemnate terenuri agricole; în partea lor superioară, munții sînt acoperiți de pășuni naturale ce alcătuiesc baza furajeră pentru creșterea animalelor. Din mozaicul de soluri, caracteristice zonei temperate, aproape 70% sînt favorabile dezvoltării culturilor agricole. Se remarcă, în mod special, marea extindere a solurilor cernoziomice, care au o fertilitate naturală bună și care acoperă o suprafață de peste 4.400.000 ha, ceea ce reprezintă 18,5% din suprafața totală a țării.

În structura modului de folosință a terenului predomină cel arabil (circa 41,0% din suprafața totală a țării, în 1973) după care urmează suprafața fondului forestier (26,6%), pășunile și fînețele naturale (18,8%), livezile și pepinierele pomicole (1,8%), viile și pepinierele viticole (1,4%), iar restul (10,7%), diferite alte suprafețe (teritorii rezidențiale, căi de comunicație, unități lacustre, terenuri neproductive etc.). Faptul că suprafața agricolă a țării, de 14.930.300 ha, reprezintă aproape 2,3 din suprafața totală, denotă că Republica Socialistă România dispune de un grad relativ ridicat de folosință a fondului funciar.

Terenurile arabile acoperă suprafețe întinse, în proporție de peste 90% din suprafața agricolă, corespunzător celor mai fertile soluri — cernoziomuri în principal —, în Cîmpia Română, în partea sudică a Podișului Getic, în vestul Cîmpiei Mureșului, în sud-estul Dobrogei. Frecvențe destul de ridicate — între 60% și 90% din suprafața agricolă — se întîlnesc în partea centrală a Podișului Getic, în Podișul Moldovei, în Cîmpia de Vest, în centrul Transilvaniei, în partea centrală și de nord a Dobrogei etc.

STRUCTURA SUPRAFETEI TOTALE DUPĂ MODUL DE FOLOSINȚĂ ÎN ANII 1950, 1960 ȘI 1973

Categoriile terenuri	1950		1960		1973	
	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%
Suprafața totală	23.750,0	100	23.750,0	100	23.750,0	100
Suprafața agricolă	14.324,0	60,4	14.546,6	61,2	14.903,6	62,7
din care :						
arabilă	9.377,9	39,5	9.820,7	41,4	9.657,9	40,7
pășuni naturale	2.852,4	12,0	2.814,0	11,8	3.047,1	12,8
finețe naturale	1.682,2	7,1	1.386,6	5,8	1.431,1	6,0
vii și pepiniere viticole	227,3	1,0	131,0	1,3	334,6	1,4
livezi și pepiniere pomicele	184,2	0,8	214,3	0,9	432,9	1,8
Suprafața fondului forestier	6.446,3	27,1	6.403,3	27,0	6.309,2	26,6
Alte suprafețe	2.079,7	12,5	2.800,1	11,8	2.537,2	10,7

Pășunile și fînețele naturale sînt concentrate în regiunile subcarpatice și carpatice, precum și în Delta Dunării. În partea nordică a Carpaților Orientali acestea depășesc uneori 90% din suprafața agricolă (depresiunile Vatra-Dornei — 95% și Cîmpulung Moldovenesc 94%), iar în depresiunile Gheorghieni, Ciuc peste 72%. Frecvențe ridicate se întîlnesc și în Subcarpații Munteniei și Olteniei, în nordul Podișului Getic, în Maramureș și Crișana.

Livezile de pomi fructiferi sînt răspîndite cu precădere în regiunile deluroase. Cele mai compacte bazine pomicole, care reprezintă peste 20% din suprafața agricolă, se găsesc în zona Subcarpaților Olteniei și Munteniei, în zona piemontului Rîmnicului. De asemenea, în partea nord-vestică a Podișului Getic și în dealurile cuprinse între Valea Putnei și Valea Dîmboviței livezile dețin între 5 și 20% din suprafața agricolă.

Viile, larg răspîndite în zona dealurilor, dar și a cîmpiilor în special pe terenurile nisipoase și pe frunțile teraselor, apar compacte între Valea Călugărească și Urlați, Pietroasele, Panciu—Odobești, Drăgășani etc., unde acestea reprezintă peste 30% suprafața agricolă. În zona piemontană, cuprinsă între Valea Buzăului și Valea Teleajenului, precum și pe piemontul Focșani și pe alocuri în Podișul Tîrnavelor terenurile viticole reprezintă între 10 și 30% din suprafața agricolă.

Structura și răspîndirea geografică a culturilor agricole

Condițiile naturale favorabile au permis cultivarea plantelor agricole din cele mai vechi timpuri. Dacă ne vom referi numai la documentele istorice din secolul XIV și XV, vom constata că acestea menționează existența culturii grîului în Transilvania, Țara Românească, Moldova și Dobrogea și fac considerații asupra cantităților de grîu recoltate și a comerțului cu grîne ce se efectua la gurile Dunării. În a doua jumătate a secolului al XIV-lea, documentele istorice menționează și despre practicarea unui asolament trienal (cereale de toamnă, cereale de primăvară, pîrlog).

Pe măsură ce numărul de locuitori a sporit, iar cerealele au fost tot mai mult solicitate pe piața mondială, s-au extins terenurile arabile pe seama pădurilor, a pășunilor și fînețelor naturale. Culturile predominante în secolele XV—XVII erau :

meiul, grîul, hrișca, plantele textile (în și cînepă) etc. Porumbul se introduce în cultură abia la sfîrșitul secolului al XVII-lea. Paralel cu extinderea culturilor de grîu și porumb, se reduce tot mai mult arealul culturii meiului.

Ramurile agriculturii încep să se dezvolte și odată cu înființarea, către sfîrșitul secolului al XVIII-lea, a unor întreprinderi prelucrătoare de materii prime agricole (fabrici de arpacaș, de bere etc.). Acestea determină și extinderea suprafețelor cultivate cu legume și zarzavat, cu orz, secară, tutun etc.

În secolul al XIX-lea, mai ales după Tratatul de la Adrianopol, sporesc în mod vertiginos suprafețele cultivate cu cereale: apar, totodată, noi fabrici ale industriei alimentare (de ulei, de fidea și macaroane, de produse alcoolice etc.).

Același fenomen se înregistrează și la începutul secolului al XX-lea. „Astfel, față de 4.020.880 ha cultivate cu principalele culturi cerealiere în 1886—1890, se ajunge în 1906—1910 la o suprafață de 4.809.372 ha (grîu, porumb, secară, orz, ovăz). În mod special, au crescut în același interval suprafețele cultivate cu grîu (de la 1.283.140 ha la 1.835.021 ha)¹¹.

România figura în această perioadă ca una din cele mai importante țări exportatoare de grîu din Europa. În anul 1938, cerealele pentru boabe ocupau în România o suprafață totală de 8.193.900 ha, din care grîul 2.830.300 ha, iar porumbul 3.877.800 ha.

Pe linia dezvoltării intensive, multilaterale a agriculturii, în structura suprafețelor cultivate au intervenit schimbări radicale în anii construcției socialiste, pentru crearea unor proporții raționale în structura culturilor, pentru asigurarea unei dezvoltări intensive a producției cerealiere.

Așa cum rezultă din tabelul nr. 7, s-au extins foarte mult suprafețele cultivate cu plante de nutreț, cu soia, cu plante tehnice (sfecclă de zahăr și floarea soarelui în special), cartofi, legume și pepeni etc. Cerealele pentru boabe dețin ponderea cea mai mare din suprafața cultivată a țării (60,6% în 1973), cu toate că terenurile cultivate cu cereale pentru boabe pe ansamblu au înregistrat unele scăderi prin reducerea suprafețelor cultivate cu orz, orzoaică, cvăz. Schimbările intervenite au în vedere în primul rînd aspectul calitativ, adică așezarea

¹¹ *Monografia geogr. a R.P.R.*, vol. II, partea I, București, 1960, p. 85.

STRUCTURA SUPRAFETEI CULTIVATE IN ANII
1950, 1960, 1972 ŞI 1973
— în mii ha —

Culturile	1950	1960	1972	1973
Cereale pentru boabe	6.935,0	7.066,3	6.238,4	5.792,5
din care :				
— griu şi secară	2.988,2	2.934,6	2.565,0	2.391,6
— porumb	2.853,1	3.571,9	3.196,5	2.956,8
— orz	17,2	20,6	26,9	23,1
Leguminoase pentru boabe	180,3	153,5	262,2	325,9
din care :				
— soia	13,6	24,9	109,0	182,8
Plante tehnice	813,2	867,3	1.012,3	1.031,0
din care :				
— floarea soarelui	496,5	480,1	553,8	511,7
— sfeclă de zahăr	71,6	199,7	196,6	234,4
Cartofi, legume, pepeni	429,9	501,1	532,7	531,4
Plante de nutreţ	757,1	1.096,6	1.505,9	1.761,1
Alte culturi	26,1	42,6	107,5	109,2

producției cerealiere pe o bază intensivă. Suprafețele cultivate cu grâu, secară și porumb au evoluat astfel în perioada 1938—1973 :

Tabelul nr. 8

SUPRAFETELE CULTIVATE CU GRÂU ȘI PORUMB
(în mii ha)

Culturi	1938	1948	1960	1970	1973
Grâu și secară	3.023,7	2.658,0	2.934,6	2.366,2	2.391,6
Porumb	3.877,8	3.673,3	3.571,9	3.084,0	2.956,8

Culturile cerealiere dețin, așa cum s-a mai subliniat, ponderea cea mai mare. Cerealele pentru boabe reprezintă peste 75% din suprafața cultivată în partea sudică a țării și peste 70% din suprafața cultivată în partea vestică și estică a țării.

Pe locul al doilea, după cereale se situează plantele de nutreț (18,4% în 1973), apoi plantele tehnice (10,8%), cartofi, pepeni și legume (5,6%), leguminoase pentru boabe (3,4%) și alte culturi.

Au crescut considerabil și producțiile medii la hectar. Astfel, la grâu și secară au sporit de la 10,2 q (media anilor 1934—1938) la 23,0 q (media anilor 1971—1973), la porumb, de la 10,4 q la 27,0 q în aceeași perioadă, la floarea soarelui, de la 8,7 q la 14,9 q, la sfecla de zahăr, de la 153,5 q la 228,8 q etc.

Dintre cerealele panificabile, grâul ocupă cea mai mare întindere. Cele mai întinse suprafețe cultivate cu grâu, reprezentând între 30—50% din suprafața arabilă, se găsesc în Podișul Getic, vestul Cîmpiei Române, în Cîmpia Tisei, în Cîmpia Transilvaniei, parțial în Podișul Moldovei și al Dobrogei. Se înregistrează, pe areale mai restrînse, ponderi de peste 50% din suprafața arabilă cultivate cu grâu. Acestea se găsesc în special pe terasele Dunării dintre Valea Drincei și Valea Vedei, în Cîmpia Mureșului și în Cîmpia Crișurilor.

În Podișul Tîrnavelor, Podișul Someșan, în Depresiunea Brașovului, în nordul Moldovei, în sudul Dobrogei, în estul

Cîmpiei Române ponderea culturilor de grîu scade la 10—30% din suprafața arabilă, iar în regiunile subcarpatice aceasta scade și sub 10%.

Producția de grîu și seară recoltată în 1965 a fost de 6.062.000 t, din care circa 60% a fost obținută în sudul și sud-vestul țării, unde condițiile de sol (cernoziomuri, brune-roșcate de pădure), de climă și de relief sînt mai favorabile. În 1972 s-a realizat o producție de 6.098.800 t, iar în 1973 o producție de 5.528,5 mii tone.

Porumbul, cultură de mare eficiență economică, întilnește condiții termice, de sol și relief favorabile aproape în toate regiunile țării, pînă la altitudinea de 800 m. Se cultivă pe o suprafață de circa 3 milioane ha, fiind astfel cea mai răspîndită cultură cerealică din Republica Socialistă România. Față de anul 1950, această cultură s-a extins pînă în 1973 cu încă 103.700 ha, cu toate că între anii 1951 și 1955 suprafața cultivată cu porumb s-a redus în mod simțitor.

În condițiile actuale, sub raportul suprafeței cultivate cu porumb, Republica Socialistă România se situează printre primele țări din lume.

Porumbul se cultivă cu precădere în regiunile de cîmpie și de deal. Astfel, în Cîmpia Română, în Depresiunea Jijiei, în Podișul Vasluiului suprafața cultivată cu porumb reprezintă între 40 și 60% din terenul arabil, în timp ce în cea mai mare parte a țării, respectiv în Podișul Dobrogei, în Cîmpia Tisei, dealurile vestice, Cîmpia Transilvaniei, Podișul Someșan etc., reprezintă între 20 și 40%.

Introducerea în cultură a hibridilor dubli de porumb autohtoni, adaptați la condițiile naturale specifice din țara noastră, extinderea irigațiilor, aplicarea îngrășămintelor etc. au contribuit la ridicarea producției la hectar. Tot mai frecvente sînt unitățile agricole socialiste care obțin producții medii la hectar de peste 3.000 kg iar în condiții de irigare, depășesc 5.000 kg/ha.

Producția totală de porumb în 1972 a fost de peste 9,8 milioane t, ceea ce a reprezentat aproape 60% din recolta totală de cereale boabe: în 1973 producția de porumb a fost de 7,4 milioane t.

Pe solurile podzolice din regiunile subcarpatice și pe cele nisipoase din nord-vestul, sud-vestul și estul țării, se cultivă

secara. Această cereală panificabilă se cultivă pe suprafețe mici, respectiv pe 88.100 ha (media anilor 1961—1965). În anul 1972 suprafața ocupată cu secară a fost de 41.600 ha. Peste 1/3 din suprafața totală se cultivă în județele din sud-vestul țării și din nordul Depresiunii Brașov. Un accent se pune în ultima vreme pe cultura secarei furajere, în vederea dezvoltării și îmbunătățirii structurii bazei furajere.

În Republica Socialistă România se cultivă și *orezul*. Această plantă, pretențioasă la regim termic și la condiții de irigare, se cultivă în special în Lunca Dunării, în luncile Argeșului, Ialomiței, Mureșului și Crișurilor etc. Suprafața acoperită cu orez a crescut de la 17.200 în 1950 la 23.100 ha în 1973. Mai bine de jumătate din această suprafață se găsește în luncile Dunării, Argeșului și Ialomiței. Producția medie la hectar a fost de 21,5 q (media anilor 1970—1973), iar producția totală obținută în 1973 a fost de 50.000 t. În limitele județului Brăila s-a amenajat cea mai mare orezărie din țară. Acesta dispunea în 1970 de 7.176 ha suprafață totală cultivată cu orez.

Orzul, orzoaica și ovăzul formează cerealele furajere care acoperă suprafețe destul de reduse în țara noastră. Extinse mai mult în trecut, arealul lor s-a micșorat tot mai mult în special în favoarea altor culturi.

Orzul, se cultivă îndeosebi în Depresiunea Brașov, nordul Depresiunii Jijia, Cîmpia Covurluiului, Podișul Birladului, Cîmpia Siretului, în Bărăgan și în sudul Dobrogei unde acesta reprezintă între 10 și 30% din suprafața arabilă. În celelalte unități naturale orzul deține sub 10% din suprafața arabilă.

Orzoaica, folosită ca materie primă la fabricile de bere, se cultivă mai ales în împrejurimile orașelor Brașov, Cluj-Napoca și Tirgu Mureș. Fiind pretențioasă la umiditate, cultura *ovăzului* apare concentrată în zonele submontane ale țării, în Podișul Sucevei, în sudul Transilvaniei etc.

Leguminoasele pentru boabe și anume culturile de mazăre, fasole, linte și soia, și-au sporit suprafața, condițiile naturale fiind favorabile dezvoltării acestor culturi. Astfel de la 103.200 ha în perioada 1934—1938 s-a ajuns la 283.300 ha media anilor 1970—1973.

Mazărea se cultivă, cu precădere, în partea de sud și est a țării, în Banat etc.; aici sînt concentrate peste 50% din suprafața totală cultivată cu mazăre și circa 2/3 din producția totală.

Fasolea se cultivă în toate regiunile țării, fie în ogor propriu (81.100 ha în 1973), fie intercalat printre porumb. Cele mai mari suprafețe se găsesc în județele din sudul țării. În Banat s-a creat și un soi special productiv numit „de Banat”, care se cultivă în întreaga țară.

O largă răspîndire a început s-o aibă și soia pentru boabe, care se cultivă mai mult în Transilvania, Banat și Moldova. De la 5,6 mii ha în 1965 s-a extins în 1973 la 182.800 ha.

Plantele tehnice. Dintre acestea cele mai importante culturi sînt cele de sfeclă de zahăr și de floarea-soarelui, care s-au extins foarte mult în ultimii ani, pentru a satisface integral necesitățile populației și a crea disponibilități pentru export.

Sfecla de zahăr se cultivă pe o suprafață de 193.00 ha (media anilor 1969—1973), ceea ce reprezintă o creștere de aproape 8 ori față de perioada 1934—1938 (25.600 ha). În 1973 s-a cultivat pe 234.400 ha. Cultura ei este mai răspîndită în sud-vestul țării — pe terasele superioare ale Dunării și pe Podișul Getic — în vederea aprovizionării fabricii de zahăr de la Podari și Corabia; în centrul țării — în special în Depresiunea Brașov, în Cîmpia Transilvaniei — producția recoltată fiind dirijată spre fabricile din Tg. Mureș, Luduș, Bod; în nordul și centrul Moldovei — în special în cadrul Depresiunii Jijiei și pe lunca și terasele Siretului — pentru aprovizionarea fabricilor de la Bucecea, Roman și Sascut; în partea de vest a țării, unde sfecla de zahăr se cultivă cu preferință în cîmpiile Timișului, Mureșului și Crișurilor, producția fiind prelucrată la fabricile de la Arad și Timișoara. Suprafețele cultivate cu sfeclă de zahăr în partea estică a Cîmpiei Române s-au extins tot mai mult, pentru a asigura cu materie primă fabricile de la Buzău și Urziceni. Suprafețe restrînse se găsesc în Podișul Dobrogei.

Paralel cu extinderea suprafețelor, a crescut considerabil producția de sfeclă de zahăr. Astfel, de la 392.500 t (media anilor 1934—1938), s-a ajuns la o producție totală de 4.122.200 t

(media anilor 1969—1973). Numeroase unități agricole socialiste în special în sudul țării, ca urmare a cultivării sfeclei de zahăr în zonele cele mai favorabile, a extinderii irigațiilor, a folosirii îngrășămintelor etc., au obținut între 30.000 și 35.000 kg/ha.

Dintre *plantele uleioase*, care acoperă o suprafață totală de 634.000 ha (1973), cea mai răspândită este floarea-soarelui. Aceasta s-a cultivat în 1973 pe o suprafață de 511.700 ha, ceea ce a reprezentat 5,3% din suprafața totală cultivată a țării.

Producția totală de semnițe de floarea-soarelui recoltată în 1973 a fost de 755.800 t. Cele mai mari frecvențe apar în Cîmpia Română, Podișul Moldovei, Podișul Dobrogei, în Banat etc. Numai județele Botoșani, Brăila, Ialomița, Constanța, Ilfov, Teleorman și Dolj realizează circa 2/3 din producția totală a țării.

În afară de acestea, pe teritoriul țării noastre se mai cultivă, dintre plantele uleioase, muștarul (4.400 ha în 1973), macul (4.800 ha), inul pentru ulei (84.500 ha), ricinul (18.500 ha) și altele.

Plantele textile sînt reprezentate prin culturile de in (47.900 ha în 1973) și cînepă pentru fuior (27.500 ha). *Cînepa* se cultivă cu preferință în nordul Moldovei, în Cîmpia Someșului, Cîmpia Crișurilor, în timp ce inul pentru fuior, care preferă regiunile cu un grad mai ridicat de umiditate, este răspândit în depresiunile Brașov, Făgăraș, Sibiu, în Podișul Sucevei etc.

Dintre plantele cu alte industrializări, în afară de sfecla de zahăr, se mai cultivă *cicoarea* (1.000 ha media anilor 1969—1973), în special în depresiunea Brașov, apoi *tutunul* (38.700 ha media anilor 1969—1973), răspândit îndeosebi în Cîmpia Română, în Banat, în sudul Moldovei etc. Tutunul se cultivă și pe terenurile nisipoase din sudul Olteniei (Poiana Mare, Ciupercenii Vechi, Ciupercenii Noi, Desa, Dăbuleni etc.), unde varietatea „Virginia“ se dezvoltă în bune condiții.

Plantele medicinale și aromate, extinse de la 1.400 ha în 1950 la 16.100 în 1973, prezintă o frecvență mai mare în sudul și vestul țării.

Necesitățile aprovizionării populației cu *legume și zarzavaturi*, a întreprinderilor industriei alimentare cu materie primă, explică larga dezvoltare pe care o cunoaște cultura cartofului și legumicultura. Suprafața cultivată în 1973 cu cartofi, legume și pepeni a fost de aproape două ori și jumătate mai mare față de cea înregistrată în 1938. În anul 1973 suprafața totală a acestora a fost de 531.400 ha, din care 53% cu cartofi.

Cele mai mari frecvențe de cultură a cartofului, respectiv circa 20% din suprafața arabilă, se găsesc în depresiunile Brașov, Cîmpulung Moldovenesc, Dornei etc., iar între 5 și 15% în jurul capitalei, Țara Hațegului, Depresiunea Baia Mare, depresiunile Giurgeu, Ciucului etc. Cea mai mare suprafață cultivată cu cartofi se găsește în limitele județelor Brașov, Covasna și Harghita respectiv 62.500 ha (1973), ceea ce reprezintă 22% din suprafața totală pe țară. Suprafețe întinse se găsesc și în Podișul Sucevei și în Cîmpia Transilvaniei. Județul Suceava deține singur circa 13% din suprafața totală cultivată cu cartofi.

Legumele, care ocupă o suprafață totală de 226.000 ha (media anilor 1969—1973), găsesc condiții deosebit de favorabile de dezvoltare pe teritoriul țării noastre. Prezența solurilor aluviale fertile, a pînzei freatice la suprafață, regimul termic favorabil, posibilitățile ușoare de irigare, de transport, precum și existența în apropiere a întreprinderilor prelucrătoare, toate acestea explică marea concentrare a legumelor în Lunca Dunării (Salcia, Gîrla Mare, Cetate, Poiana Mare, Bujor, Tg. Măgurele, Malu etc.), și în luncile râurilor Drincea (Corlățel, Punghina), Blahnița, Desnățui (Goicea, Giurgița), Jiu (Ostroveni, Gighera, Bîrza, Lișteava, Horezu-Poenari), Olt (Islaz, Giuvărăști, Tia Mare, Izbiceni etc.) Argeș (Budești, Oltenița etc.), Ialomița (Slobozia, Tândărei, Gura Ialomiței etc.), Siret (Vădeni, Sendreni etc.), Prut, Mureș, Crișuri etc. Dintre legume, cele mai întinse suprafețe, după datele din 1973, sînt cultivate cu tomate (62.300 ha), ceapă (36.800 ha), varză (24.000 ha) și altele.

În jurul marilor orașe, ca București, Ploiești, Timișoara, Arad, Galați, Brăila, Oradea etc., s-au creat zone legumicole. Cea mai mare zonă legumicolă specializată în producția de legume timpurii și în special cartofi timpurii, tomate, ceapă,

rădăcinoase etc. se află în jurul oraşului Bucureşti. De altfel, comunele din zona preorăşenească a Bucureştiului au o participare însemnată la producţia de legume, de tomate şi varză a ţării. Producţia de legume se valorifică atît pe piaţa Capitalei, în stare proaspătă, cît şi în cadrul fabricilor de conserve de legume de la Bucureşti şi Valea Roşie.

În împrejurimile oraşelor Galaţi şi Brăila s-a format, de asemenea, o importantă zonă preorăşenească. La Zagna-Vădeni funcţionează o fabrică de conserve de legume de mare capacitate. În ţară astfel de fabrici mai există la Tulcea, Ovidiu, Valea lui Mihai în judeţul Bihor, Mureşeni în judeţul Mureş etc.

Unităţile agricole socialiste dispun de importante suprafeţe ocupate cu răsadniţe, dintre care unele acoperite cu material plastic (polietilenă), şi sere. Cele mai mari sere legumicole se află la Bucureşti, la Arad (48 ha), Tătărani (lingă Ploieşti), iar la Craiova-Işalniţa s-a dat în folosinţă cel mai mare complex de sere legumicole din Republica Socialistă România, care cuprinde o suprafaţă de 200 ha. S-au construit, apoi, o serie de instalaţii pentru cultura ciupercilor comestibile, de mare valoare nutritivă, în următoarele localităţi: Arad (4 ha), care dispune şi de o secţie de fabricaţie producătoare de conserve de ciuperci; apoi la *Stoicâneşti-Olt* (1 ha), *Mangalia*, *Buştea* etc.

Cultura *bostănoaselor*, dezvoltată în special în partea sudică şi vestică a ţării, cuprinde o suprafaţă de 13.100 ha (1973). Această cultură dă foarte bune rezultate pe terenurile nisipoase.

Plantele de nutreţ (1,8 milioane ha) fac parte, în condiţiile actuale, dintre subramurile importante ale agriculturii. Ponderea acestora a ajuns în 1973 la 18,40% din suprafaţa cultivată a ţării, faţă de numai 8,30% în 1950 şi de 6,70% în 1938. Plantele de nutreţ se cultivă în toate regiunile ţării. În trecut, cele mai întinse suprafeţe se găseau în Transilvania, unde şi creşterea animalelor avea un caracter mai intensiv. În repartitia teritorială actuală a acestor plante se constată că regiunile sudice şi sud-vestice deţin mai bine de jumătate din suprafaţa totală cultivată cu plante de nutreţ. Dintre leguminoasele perene, cea mai mare extindere a cunoscut lucerna, fiind o plantă bogată în proteină şi de mare produc-

tivitate. Suprafețele cultivate cu lucernă s-au extins de la 124.300 ha (media anilor 1934—1938) la 430.000 ha (media anilor 1969—1973). A sporit, de asemenea, în aceeași perioadă și producția totală de la 407.500 t la circa 2 milioane t. În condiții de irigare, lucerna se poate recolta de 5—6 ori pe an, iar producția poate depăși 80.000 kg lucernă masă verde la hectar. Lucerna se cultivă în special în partea sudică și sud-vestică a țării.

Alături de lucernă, mari întinderi ocupă și trifoiul. În anul 1973, s-a cultivat o suprafață de 235.600 ha, în special soiul de mare productivitate — trifoi roșu de Transilvania. Această leguminoasă perenă preferă regiunile cu un grad ridicat de umiditate, de aceea cele mai mari suprafețe apar în zonele submontane ale Transilvaniei și Podișului Sucevei. Numai județele Brașov, Sibiu, Covasna, Sălaj, Cluj, Bistrița, Satu Mare, Bihor, Arad, Mureș și Harghita concentrează circa 2/3 din întreaga suprafață cultivată cu trifoi pe țară.

Dintre leguminoasele perene, o extindere s-a dat și sparcetei, care dă producții ridicate pe terenuri mai accidentate, improprii altor culturi sau în condițiile existenței unor precipitații reduse.

Pe locul al doilea, ca întindere, dintre plantele de nutreț se situează plantele anuale pentru însilozare care ocupă o suprafață de 436.800 ha (în 1973). Dintre acestea, predomină porumbul pentru însilozare în proporție de 95%. Rezultate favorabile se obțin și în condițiile cultivării combinate a porumbului siloz cu leguminoasele perene. Cele mai mari suprafețe cultivate cu plante anuale pentru însilozare se găsesc pe teritoriul județelor Tulcea, Constanța, Galați, Brăila, Ialomița, Ilfov, Teleorman, Caraș-Severin și Timiș.

Pe teritoriul țării noastre se mai cultivă și alte plante de nutreț și anume: sorgul boabe, iarba de Sudan, mazărea furajeră, măzărichea, bobul etc., precum și suprafețe însemnate cu plante pentru producere de sămînță, pentru a furniza unităților agricole socialiste soiuri de mare productivitate.

În țara noastră se practică din timpuri străvechi cultura *plantelor intercalate*, în special dovleci, fasole și cartofi. În nordul Moldovei, îndeosebi în limitele Podișului Sucevei, se practică în afară de fasole și dovleci, și o altă cultură intercalată, și anume cînepa.

Viticultura

Condițiile istorico-economice de dezvoltare

Viticultura românească, cu vechi tradiții, atestată de documentele istorice și cartografice, deține astăzi un loc de frunte în cadrul ramurilor de producție agricolă. Faima calității vinurilor și a strugurilor de masă a trecut de mult hotarele.

Despre originea și repartiția culturii viței de vie pe teritoriul României s-au scris numeroase lucrări, dar cele mai valoroase și documentate sînt cele elaborate de I. C. Teodorescu¹² sau de acesta în colaborare cu alți specialiști¹³.

Numeroase documente istorice atestă din cele mai vechi timpuri practicarea pe teritoriul țării noastre a culturii viței de vie „...Burebista, una dintre căpeteniile geto-dacilor, în veacul I î.e.n. a ordonat defrișarea viilor, pe motivul că aceste plantații luaseră o mare extindere în Dacia și că locuitorii deprinseseră obiceiul de a se îndeletnici prea mult cu vinăritul. Deci, cu trei veacuri înainte ca romanii să aducă în Dacia vița de vie, pe meleagurile noastre exista o intensă activitate viticolă”¹⁴.

Grecia impunea în teritoriile colonizate, printre altele și cultura viței de vie. Se menționează astfel, că în secolul al III-lea î.e.n. în jurul Pontului Euxin viticultura se afla în plină dezvoltare, ca urmare a reducerii considerabile a exportului de grîne.

În documentele istorice se menționează cultivarea viței de vie în Transilvania, în secolul al XIV-lea, atît pe domeniile feudale, cit și pe loturile țărănești. „Cultura viței de vie luase o extindere deosebită, ocupînd suprafețe întinse mai ales în comitatele Bihor, Arad, Timiș, Alba, Tîrnava, Cluj, Bistrița, Făgăraș etc. Orașenii, la rîndul lor, se ocupau cu viticultura în hotarele orașelor. Cînd terenul din hotarul

¹² I. C. Teodorescu, *Considerații în legătură cu introducerea culturii viței de vie în Dacia preromană*. Ed. Acad. R.P.R., București, 1960; *Pe urmele unor vechi podgorii ale geto-dacilor*, București, 1964.

¹³ I. C. Teodorescu, Șt. C. Teodorescu, Gh. Mihai-
cea, *Vița de vie și vinul de-a lungul veacurilor*, Ed. Agrosilvică,
București, 1966.

¹⁴ I. C. Teodorescu, *Pe urmele unor vechi podgorii ale geto-dacilor*, București, 1964, p. 5.

unui sat sau oraș nu era potrivit pentru viticultură, țărani și orașenii cultivau vița de vie în hotarele altor sate¹⁵. În Moldova și Țara Românească documentele din secolele XV—XVIII menționează regiunile viticole de la Cotnari și Hîrlău din Moldova, precum și regiunile viticole din județele Vilcea, Dîmbovița, Mehedinți, Gorj, Ilfov, Argeș, din Țara Românească. Așa, de exemplu, cronicarul Grigore Ureche consemnează faptul că Alexandru cel Bun a numit și un ispravnic pentru viile de pe dealurile Cotnarului. Diploma lui Petru Vodă Aron din 1447 consemnează și suprafețele viticole de la Hîrlău și Cotnari, iar în timpul lui Ștefan cel Mare, către aceste centre moldovene gravitau o serie de drumuri bine întreținute, ceea ce dovedește că ele intraseră în circuitul comercial al timpului. De altfel, ilustrul istoric Nicolae Iorga în lucrarea sa „Istoria comerțului românesc” face o serie de mențiuni în legătură cu comerțul de vinuri pe care-l practica Moldova.

În hărțile topografice din secolul al XVIII-lea referitoare la Țara Românească și Moldova, arealele viticole cuprindeau suprafețe întinse pe Piemontul Odobești, pe pantele sudice ale Subcarpaților dintre Jiu și Buzău, pe dealurile Piteștiului, în sudul Cîmpiei Române etc. Dimitrie Cantemir, vorbind despre podgoriile de la Panciu, Odobești și Cotnari, menționează că vinurile din această parte a Moldovei sînt cunoscute în toată Europa.

Comparativ cu harta de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, la jumătatea secolului al XIX-lea se conturează mai bine arealele viticole de la Ianca. Potelu și mai ales podgoria Drincei. În legătură cu aceasta din urmă, semnalăm că pe harta lui Szatmary apare în sud-estul localității Drincea un important areal viticol. Acesta se prelungea și către sud-sud-est, pe fruntea terasei Jiana, între centrele Branîștea și Cujmir și între Izimșea și Cetate, alcătuiind podgoria Drincea. Calitatea vinurilor din această regiune era mult apreciată în țară și peste hotare. Filoxera de la sfîrșitul secolului al XIX-lea a distrus renumita vită de vie românească de la Drincea, ca de altfel și pe cea din restul țării. Numai în zona nisipurilor n-a putut să-și exercite efectul său dăunător. Podgoria care cuprindea circa 400—500 ha a început să se refacă abia către

¹⁵ *Istoria României*, vol. II, Ed. Academiei, București, 1962, p. 225.

sfârșitul secolului trecut, dar pe suprafețe restrinse și izolate, și se extinde tot mai mult în zilele noastre, ca urmare a lucrărilor de terasare ce se efectuează pe fruntea terasei, între Branîștea și Cetate.

Din suprafața totală de circa 150.000 ha cît acoperea vița de vie la începutul celui de-al șaptelea deceniu al secolului trecut, filoxera a distrus 60.000 ha viță de vie. Refacerea acestui valoros patrimoniu a fost destul de grea.

În preajma celui de al doilea război mondial suprafața viticolă a României era de circa 250.000 ha (din care numai 200.000 ha pe rod). Treptat această suprafață s-a redus în timpul războiului cu încă circa 25.000 ha.

După încheierea cooperativizării agriculturii, s-a trecut la organizarea sectorului viticol pe direcții de producție specializate, la înlocuirea viilor hibride și îmbătrinite, la producerea materialului săditor și la extinderea suprafețelor viticole. Valorificarea unor suprafețe în pantă, puternic erodate, și a celor nisipoase prin plantare cu viță de vie altoită și indigenă, a dus la extinderea culturii viței de vie, la crearea de noi podgorii. Astfel, numai în perioada 1960—1970 au fost defrișate circa 50.000 ha viță de vie hibridă, slab productivă sau îmbătrinită, existentă pe podul teraselor sau în plină cîmpie, unde culturile de cîmp prezintă o eficiență economică mult mai mare. Paralel cu aceasta, s-au efectuat plantări noi de viță de vie, cuprinzînd o suprafață totală de 107.300 ha (în perioada 1950—1973). Cele mai mari plantații de viță de vie, din care în marea majoritate prin terasare, s-au executat pe fruntea piemontului Cîndești (Ștefănești-Topoloveni), pe piemontul Cotmeana (Oporelu), pe fruntea Burnasului (între Prundu-Greaca-Căscioarele), pe frunțile teraselor Dunării (Plenița, Segarcea), în Dobrogea (Ostrov-Lipnița, Murfatlar, Niculițel, Mangalia-Neptun etc.), în Moldova (Iași, Cotnari), pe nisipurile din sudul Olteniei (Ianca, Dăbuleni, Călărași, Bechet, Poiana Mare, Cetate etc.), în Subcarpații Olteniei și Munteniei, în Podișul Tîrnavelor etc.

Viile și pepinierele viticole ocupau în 1973 o suprafață totală de 334.600 ha, din care viile pe rod ocupau o suprafață de 298.400 ha * ; dintre acestea viile altoite și indigene repre-

* Media anilor 1966—1970 a fost de 275,2 mii ha, în timp ce în perioada 1951—1955 a fost de 220,5 mii ha.

zentau 60,7%, iar viile hibride 39,3%. Producția totală de struguri a fost în 1969 de 1,2 milioane tone, iar în 1973 de 1.576.300 tone. Prelucrarea strugurilor și condiționarea vinurilor se face în complexe automatizate de vinificație, ca cele de la Murfatlar, Cotești, Valea Călugărească, Jidvei, Drăgășani, Ștefănești-Argeș, Iași.

Prin calitatea, diversitatea și cantitatea vinurilor, România se plasează printre marile țări viticole ale Europei (locul VI în producția viticolă, după Italia, Franța, Spania, U.R.S.S. și Portugalia), fapt confirmat și la cel de al XII-lea Congres Internațional al viei și vinului, care a avut loc la București în 1968. Pe plan mondial România ocupă locul al X-lea în producția viticolă, obținând 2,07% din producția mondială de vin.

Premise naturale de dezvoltare a viței de vie

Vița de vie întâlnește pe teritoriul țării noastre condiții naturale deosebit de favorabile de dezvoltare, ocupând de preferință terenurile cu expunere spre est, sud și vest la altitudini ce variază între 80—600 m. Latitudinal, vița de vie atinge în România limita sa nordică de cultură pe aliniamentul Ștefănești-Botoșani-Tarna Mare (județul Satu-Mare).

În România vița de vie se cultivă cu precădere pe solurile brune și brun-roșcate de pădure din zona dealurilor sudice și centrale ale țării. Cea mai mare producție se obține însă de pe solurile cu un bogat conținut de carbonat de calciu ; se cultivă în special vița de vie altoită. Vița de vie indigenă se cultivă și pe solurile nisipoase din sud-vestul și vestul țării, cultură de mare eficiență economică pe astfel de terenuri, care contribuie și la fixarea nisipurilor mobile. Sistemul de plantare se face prin îngroparea materialului săditor în terenurile nisipoase pînă la o adîncime ce variază între 3 și 5 m, uneori pînă la 6 m, în funcție de existența orizonturilor de luturi. Noile plantații se fac, de obicei, într-un perimetru înconjurat de culturi sau de diferite plantații, acest sistem practicîndu-se pentru oprirea spulberării nisipurilor și deci stăvilirea acțiunii de distrugere a plantațiilor tinere ¹⁶.

¹⁶ Ion Velcea, *The vine-growing regions of Romania*, București, 1968.

În partea nord-estică a Subcarpaților Vilcii, în depresiunea Jiblea-Berislăvești, la adăpostul prelungirilor sudice ale masivului Cozia, crește în mod spontan vița de vie românească. Toponimele „Dealul Joardei“ și „Dealul Viilor“ designează vechiul areal viticol, care a fost distrus de filoxeră la sfârșitul secolului trecut. În scopul reconstituirii acestui areal viticol s-au executat plantații de viță de vie altoită, prin sistemul terasărilor, la o altitudine de circa 600—700 m.

Regiunile viticole

După anul 1962, când s-a încheiat cooperativizarea agriculturii, s-au produs unele schimbări în sectorul viticol atât sub raport calitativ cât și sub cel al extinderii spațiale. S-a trecut astfel la înlocuirea viilor hibride, cu vii altoite de mare productivitate, s-au executat plantații noi pe terenurile degradate, puternic erodate — prin sistemul terasărilor și la valorificarea cernoziomurilor nisipoase și a nisipurilor solificate prin plantații de viță de vie indigenă. Totodată, s-au înființat stații speciale de avertizare pentru prevenirea calamităților naturale și combaterea dăunătorilor.

În zona dealurilor extracarpatiche se găsesc cele mai renumite podgorii ale țării (Odobești, Panciu, Pietroasele, Drăgășani, Sîmburești etc.). De asemenea, în regiunile de cîmpie cultura viței de vie acoperă suprafețe însemnate, în special pe frunțile teraselor și pe terenurile nisipoase. Cu excepția plantațiilor din lungul riurilor, unde se canalizează mase de aer rece, cea mai mare parte a viței de vie rămîne neîngropată. Calamitățile naturale, care provoacă cele mai mari pagube viței de vie sînt înghețurile de primăvară și secetele excesive. Înghețurile timpurii de toamnă sînt foarte rare.

Centrele viticole existente în zona piemonturilor sudice și a dealurilor subcarpatiche de la curbura dețin între 30—65% din suprafața agricolă. Se întîlnesc aici centre unde terenurile viticole reprezintă între 50—60% din suprafața agricolă a centrului respectiv (Cotești, Cîrligele, Odobești, Panciu etc.) sau între 60—65% din agricol (Urechești, Jariștea, Vîrteșcoiu etc.).

Raportat la nivel de județ, constatăm că cea mai mare frecvență se înregistrează în sud-estul României, în județele Vrancea și Galați unde viile reprezintă 13% și respectiv 6,2% din suprafața agricolă. Urmează, apoi județele din partea sudică

(Dolj, Vilcea, Prahova și Buzău) și estică a țării (Vaslui) unde viile reprezintă între 4—6%. Terenurile viticole dețin o pondere însemnată și în județele Iași, Bacău, și Mehedinți.

Ținând seama de extinderea spațială, de participarea la producția viticolă a țării, de ponderea terenurilor viticole din suprafața totală agricolă, de condițiile naturale și destinația producției, s-au diferențiat următoarele unități taxonomice: regiuni viticole, podgorii, centre și ferme viticole¹⁷.

Regiunile viticole, cele mai extinse și cu structura cea mai complexă, cuprind în limitele lor podgorii și centre viticole cu un anumit profil de specializare și cu o contribuție remarcabilă la producția viticolă a țării. În cadrul acestor regiuni se întâlnesc mari unități agricole de stat și cooperatiste cu profil viticol.

Podgoriile cuprind mai multe centre viticole (comune și sate viticole) delimitate într-un areal compact. Ele întrețin strânse legături de producție, formînd un tot unitar sub raportul direcției de specializare (Odobești, Panciu, Cotnari, Sîmburești etc.).

Centrele viticole se referă la acele așezări omenești, izolate, care apar dispersate în cadrul tipului cerealier și de creșterea animalelor (Nicorești, Teremia, Sagu, Greaca etc.), dar cu însemnate terenuri viticole.

Fermele viticole create încă din 1967 numai în cadrul întreprinderilor agricole de stat și a stațiunilor experimentale, care permit o concentrare a producției și ridicarea eficienței exploatarii agricole printr-o folosire mai judicioasă a bazei tehnico-economice și a forței de muncă.

Pe baza criteriilor de mai sus am delimitat pe teritoriul țării un număr de 7 regiuni viticole:

1. *Regiunea viticolă a Vrancei* (Odobești). Este cea mai mare regiune viticolă a țării, cunoscută nu numai prin întinderea ei, dar și prin participarea la producția totală de vin.

¹⁷ Ion Velcea, *La régionalisation viticole en Roumanie*, Verona — Italia, 1970.

Ea cuprindea în 1973 o suprafață totală de peste 30.000 ha, ceea ce reprezenta 10% din suprafața viilor pe rod a țării.

Vița de vie, aproape în exclusivitate altoită, ocupă de preferință zona de contact dintre dealurile subcarpatice și Piemontul Odobești și îndeosebi suprafața Piemontului Odobești și Cîmpia piemontană a Focșaniului, la o altitudine ce variază între 80 și 350 m. Expunerea favorabilă a pantelor, sudică și estică, optimul termic și solurile cu un bogat conținut de carbonat de calciu explică extinderea acestei regiuni viticole. Prezența centrelor urbane consumatoare din apropiere (Focșani, Buzău, Galați) sau mai îndepărtate (București), a întreprinderilor de vinificație de la Focșani, Cotești, a combinatului de condiționare și îmbutelierea vinurilor de la Focșani, precum și a unei forțe de muncă calificată și a unor rețele moderne de căi de comunicație explică marea extindere a acestei regiuni viticole. Ea tinde să alcătuiască un singur areal cu regiunea viticolă dintre Buzău și Prahova.

În limitele acestei regiuni viticole s-au format importante podgorii și anume : Panciu, Tifești, Jariștea, Odobești, Cotești, Urechești, Budești etc., unde terenurile viticole reprezintă peste 50% din suprafața agricolă a centrului respectiv¹⁸. Podgoria de la Odobești este specializată mai ales în soiuri de struguri pentru vin (vinuri seci, în special), în timp ce podgoria de la Panciu, în soiuri timpurii de struguri de masă, și anume Chasselasdoré. Soiurile dominante din această regiune sînt : Feteasca, Riesling, Cabernet, Sauvignon, Galbena de Odobești, Muscat Ottonel, Băbească, Furmintul, Pinos Gris, Chasselasdoré etc. Frecvent în cadrul acestei regiuni viticole se obțin producții de peste 10.000 kg/ha.

2. *Regiunea viticolă Dealul Mare-Istrița.* Această regiune viticolă ocupă locul al doilea, după Vrancea, sub raportul extinderii și al participării la producția viticolă a țării. Este cuprinsă între riurile Teleajen și Buzău și între Cîmpia Romană și dealurile subcarpatice, incluzînd părți din teri-

¹⁸ Ponderea viței de vie în totalul agricolului se prezintă astfel : Jariștea (63⁰/₀), Urechești (61⁰/₀), Vîrteșcoiu (64⁰/₀), Panciu (63⁰/₀), Odobești (60⁰/₀), Cotești (59⁰/₀) etc.

toriile județelor Buzău și Prahova. Suprafața totală a viilor pe rod se ridică la circa 27.000 ha, ceea ce reprezintă 9% din suprafața totală viticolă a țării. În cadrul acestei regiuni viticole se află și Institutul de cercetări pentru viticultură și vinificație de la Valea Călugărească (înființat în 1967), care dispune de o mare rețea de stațiuni experimentale în cele mai diferite podgorii.

Regiunea viticolă Dealul Mare-Istrița, bine constituită încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, s-a extins tot mai mult în ultimele două decenii, efectuându-se terasări pe dealurile Bucovelul, Dealul Mare și Istrița, pentru a combate în acest fel și eroziunea solului. Vița de vie, care dispune de o expoziție favorabilă, se etajează în altitudine între 80 m la contactul cu Cîmpia Română și 440 m în Dealul Istrița. Solurile predominante sînt rendzinele și pseudorenzinele, iar parțial cernoziomuri puternic levigate.

Podgoriile ¹⁹ din cadrul acestei regiuni viticole și anume Valea Călugărească, Urlați, Tohani, Săhăteni, Pietroasele, Ceptura etc., produc soiuri pentru vinuri roșii ca : Merlot, Cabernet, Sauvignon, Pinot Gris și soiuri pentru vinuri albe : Fetească albă, Riesling italian, Pinot etc. Pentru sporirea producției la hectar, în podgoria Valea Călugărească se practică irigarea viței de vie prin aspersiune.

La Valea Călugărească și Tohani s-au construit în ultimii ani mari combinate viticole, dotate cu secții de vinificație, depozitare și condiționare a vinurilor. Combinatul de la Valea Călugărească are o capacitate de depozitare de 100 de vagoane de vin. Combinatul de vin de la Tohani este aproape de două ori mai mare decît cel de la Valea Călugărească și este în același timp cel mai mare combinat de vinificație din țară.

Fiind situată în apropierea marilor centre consumatoare — Ploiești și București — și a principalelor artere de comunicație feroviară și rutieră, dispunînd și de instalații speciale de prelucrarea strugurilor și condiționarea vinurilor în com-

¹⁹ Pondrea acestora în suprafața agricolă a centrului respectiv este următoarea : Valea Călugărească 35⁰/₀, Gura Vadului 49⁰/₀, Urlați 30⁰/₀, Pietroasele 32⁰/₀, Năeni 40⁰/₀, Breaza 50⁰/₀, Merei 26⁰/₀ etc.

plexe automatizate de producție (Valea Călugărească), regiunea va cuprinde în viitor noi suprafețe.

3. *Regiunea viticolă Drăgășani-Simburești*. Este una dintre cele mai vechi regiuni viticole de la noi din țară (secolul al XIX-lea). Datorită condițiilor naturale favorabile, s-a extins pe terasele Oltului și pe dealurile Oltețului, la altitudini cuprinse între 200 și 500 m, într-un relief foarte fragmentat, și cu pante a căror orientare generală este cea sudică. Solurile predominante pe care se dezvoltă vița de vie în condiții optime sînt cele brune de pădure, în diferite stadii de podzolire.

În limitele acestei regiuni viticole s-au delimitat două podgorii: Drăgășani și Simburești diferențiate sub raportul specializării.

Podgoria Drăgășani, cu o suprafață de circa 7.700 ha, cuprinde un număr de 6 ferme viticole (Drăgășani, Dealul Olt, Prundeni, Mitrofani, Măgureni, Spîrleni, Colibași etc.) organizate de întreprinderile agricole de stat și numeroase centre viticole (Zăvideni, Călina etc.). Această podgorie este specializată în producția de vinuri albe seci și în obținerea materialului săditor viticol. Cele mai importante centre viticole sînt: Prundeni cu circa 1.300 ha viță de vie, cea ce reprezintă 40% din suprafața totală agricolă; Orlești și Sutești care au fiecare cîte 800 ha viță de vie, reprezentînd peste 33% din suprafața agricolă și centrul Drăgășani cu 850 ha, respectiv 24% din terenurile agricole. Fermele viticole cuprind în limitele lor atît vii pe rod, în medie 120—150 ha, cit și pepiniere viticole și plantații portaltoi, așa cum s-a organizat ferma de la Drăgășani — din lunca Oltului (50 ha portaltoi și 20 ha pepiniere viticole) și cea de la Colibași, județul Olt (58 ha portaltoi și 12 ha pepiniere viticole). Producția de material săditor viticol ajunge la 250.000 butași la hectar.

Podgoria Simburești, extinsă pe o suprafață de circa 1.300 ha, este alcătuită din 4 ferme viticole (Simburești, Bolovanu, Bolindețu, Cîmpu Mare) și din numeroase centre viticole, unde vița de vie reprezintă între 6—14% din suprafața agricolă. Această podgorie este considerată ca una din principalele baze de obținere a vinurilor roșii din România. Predomină soiul Cabernet, extins aici pe o suprafață de circa 250 ha, cea ce reprezintă peste 90% din suprafața acestui soi plantat

în podgorie. Pentru asigurarea materialului săditor necesar podgoriei Sîmburești s-a organizat la Cîmpu Mare (județul Olt) o fermă specială care cuprinde 55 ha plantații portaltoi și 12 ha pepiniere viticole.

În nordul podgoriei Sîmburești, la *Jiblea*, pe dealul Jardei (toponim ce designează vechiul areal viticol de aici) s-au executat experimental, de către stațiunea din Drăgășani, plantații de viță de vie pe 0.5 ha la o altitudine între 600—700 m. Rezultatele favorabile au determinat extinderea culturii pe 11 ha în 1960 și pe 31 ha în 1968, tinzîndu-se la reconstituirea arealului viticol distrus de filoxeră. Plantațiile s-au executat prin sistemul terasărilor. Producția medie la hectar se menține între 7.200—7.800 kg/ha, toate soiurile ajungînd la maturitate pînă la începutul lunii octombrie. Centrul Jiblea are astăzi o suprafață viticolă de 50 ha, luînd în considerare și plantațiile efectuate de gospodăria agricolă colectivă din localitate.

4. Regiunea viticolă a Tîrnavelor

În partea centrală a țării, adică în limitele podișului Transilvaniei și a zonei de contact a acestuia cu rama muntoasă se poate contura o regiune viticolă denumită regiunea viticolă a Tîrnavelor, două podgorii: Aiud—Alba Iulia și Lechința, și numeroase centre și ferme viticole.

Regiunea viticolă, podgoriile și centrele viticole intracarpatică ocupă o suprafață totală de circa 25.000 ha, ceea ce reprezintă 7,4% din suprafața viilor și pepinierele viticole a țării. Din aceasta, suprafața viilor pe rod reprezintă aproximativ 20.000 ha.

Condițiile fizico-geografice din această parte a țării prezintă unele particularități, lesne de înțeles dacă avem în vedere rama muntoasă care domină cu 1.000—1.500 m zona de dealuri intracarpatică cu pante uneori domoale, alteori rezezi și cu o expoziție extrem de variată. Această diversitate își găsește corespondent și în repartiția viței de vie. Astfel, mai mult ca în oricare parte a țării, se întîlnesc aici areale viticole răspîndite în cadrul altor culturi care dau nota predominantă a peisajului rural, și numai rareori apar podgorii și centre viticole compacte, așa cum sînt suprafețele viticole

de pe versanții celor două Tîrnave, mai ales în zona lor de confluență.

Realizarea corelațiilor cadrul natural — utilizarea terenurilor, și în speță utilizarea terenurilor viticole, are ca punct de plecare interpretarea unor indicatori fizico-geografici caracteristici și anume: gradul de uniformitate a suprafeței topografice; adîncimea și desimea fragmentării; extensiunea interfluviilor și consecințele asupra extinderii viței de vie; gradul de înclinare al pantelor; altitudinea; particularitățile pedo-climatice.

Gradul de uniformitate a suprafeței topografice constituie un indice deosebit de important pentru o zonă ca aceea a podîșului Transilvaniei, unde este caracteristic asocierea de dealuri prelungi cu martori de eroziune și cu suprafețe piemontane. Acolo unde suprafața topografică este mai uniformă și utilizarea terenurilor este mai eficientă. Astfel, zona dealurilor din lungul Tîrnavelor apare relativ mai uniformă și ca urmare și suprafețele viticole sînt mai compacte. În limitele podgoriei Alba Iulia-Aiud dealurile izolate sub forma martorilor asociate cu suprafețe prelungi, toate aparținînd zonelor piemontane diversifică mult suprafața viticolă în areale unde și expunerea este favorabilă. O situație relativ similară se întîlnește și în limitele podgoriei Lechința, unde pe un relief degradat, cu expoziții favorabile, s-a putut extinde cultura viței de vie.

Adîncimea și desimea fragmentării constituie indici morfologici deosebiți de semnificativi pentru aprecierea gradului de bonitate a terenurilor. În general, partea centrală a țării se înscrie cu valori ale adîncimii fragmentării ce oscilează între 150—200 m în partea de mijloc și cu 400—500 m între zonele marginale. Desimea fragmentării este de circa 0,5 km/kmp, însă se întîlnesc frecvent și valori de 0,7 km/kmp. În raport de adîncimea fragmentării putem aprecia în ce măsură cultura viței de vie găsește optimul necesar pentru cultivare. Astfel, zonele periferice din sudul și estul Transilvaniei cu valori ridicate ale adîncimii fragmentării reliefului, sînt impracticabile pentru viticultură, deoarece pe fondul adîncimii ridicate se produc inversiuni de temperatură; totodată, nici mecanizarea nu se poate aplica pe aceste suprafețe.

În schimb, în lungul culoarelor celor două Tîrnave, ca și pe interfluviul acestora, unde fragmentarea reliefului este

mult mai redusă, sînt condiții favorabile pentru practicarea viticulturii.

Lățimea interfluviilor influențează, de asemenea, asupra extensiunii viței de vie. Astfel, în bazinul Tîrnavelor, unde rețeaua secundară este redusă și puțin încrustată, predomină interfluviile largi, care depășesc uneori 700—800 m. În dealurile Lechinței procesele de pantă dezvoltate pe o rețea hidrografică temporară, dar cu fluctuații de debite, reduc suprafețele interfluviale uneori sub 150 m. Acest fapt impune consolidarea cu atenție a pantelor, dar mai ales organizarea scurgerii în bazine hidrografice „mai stabile“.

În ceea ce privește pantele, apreciem că în limitele regiunilor intracarpatiche acestea sînt deosebit de variate atît sub raportul înclinării cît și al formei. În general predomină pantele de 5—10° fără, însă, ca acestea să fie continui pe mari suprafețe. O caracteristică o constituie și schimbarea valorii pantei pe areale reduse așa cum se întîlnește o astfel de situație pe dealurile din lungul culoarului Turda — Arieș sau pe cele din bazinul Tîrnavelor.

În podișul Transilvaniei gradul de înclinare al pantelor reflectă alternanțele litologice precum și elementele structurale. Astfel, orizonturile de tufuri sînt evidențiate în bazinul Tîrnavelor prin pante de peste 15° — improprii pentru culturi —, în bazinul Lechinței gresiile corespund cu pantele de peste 10°, iar în culoarul Turda —Arieș pantele de peste 10° dau indicii asupra prezenței unor orizonturi conglomeratice. Argilele și marnele frecvent întîlnite în dealurile Lechinței se înscriu prin pante foarte reduse, respectiv 3—5°.

Cuestele sînt evidențiate ca elemente structurale prin pante care depășesc uneori 20° în bazinul Tîrnavelor. De menționat este faptul că acestea constituie adevărate nuclee de degradare, ele îndeplinind și funcția de rîpe de desprindere; materialele provenite din acestea ajung să îngroape orizonturile de soluri din bază, făcîndu-le impracticabile pentru agricultură.

Forma pantei este, în general, neregulată. Pante prelungi se întîlnesc în cazul suprafețelor structurale din bazinul Tîrnavelor, acestea fiind folosite pentru viticultură.

Sub raport hipsometric regiunea cercetată se înscrie în medie, la 500 m. La nord de valea Mureșului altitudinea

medie este de circa 300 m, iar la sud de Mureș de 600 m. Din acest punct de vedere cultura viței de vie întâlnește condiții favorabile de dezvoltare.

Din punct de vedere climatic subliniem că în această regiune perioada caldă este de nouă luni și jumătate; aici nu se înregistrează valori extreme mari, datorită adăpostului exercitat de rama muntoasă. De la sfârșitul lunii martie și pînă către sfârșitul lunii noiembrie se înregistrează temperaturi diurne ale aerului de peste 5°, ceea ce influențează asupra duratei lucrărilor de cîmp.

Temperatura medie a lunii iulie este de circa 19°. În general, însă, în limitele acestei regiuni se înregistrează fenomenul de izotermie, ceea ce favorizează dezvoltarea viței de vie mai ales în fenofazele hotărîtoare. Precipitațiile, moderate ca valori (650—700 mm) și cu o repartiție echilibrată (circa 400—450 mm în perioada de vegetație), sînt favorabile dezvoltării culturii viței de vie. În cadrul podgoriei Alba Iulia — Aiud föhnul are ca efect creșterea temperaturii aerului și scăderea precipitațiilor sub 600 mm. Lipsa viscozelor puternice face ca stratul de zăpadă (grosimea maximă — medie decadală — este de 10—15 cm) să fie continuu, exercitînd un rol de protector, iar primăvara să favorizeze umectarea solului.

Rețeaua hidrografică, prin regim, debite, alimentare și chimism, este favorabilă dezvoltării viței de vie în cultură. Perturbații produc arterele hidrografice mici, cu bazinele situate în zonele despădurite (afluenții Tîrnavei Mari, ai Lechinței etc.). Acestea, în urma ploilor torențiale de primăvară sau vară, afectează versanții cultivați cu viță de vie, reactivînd vechi degradări de teren.

O excepție s-a înregistrat în 1970, cînd între 12 și 25 mai datorită unor precipitații foarte bogate și a topirii brusce a zăpezilor (ultimele ninsori au căzut în zona muntoasă și în aprilie 1970) s-a produs creșterea bruscă a nivelurilor rîurilor Mureș, Tîrnava Mare, Someș etc. determinînd inundarea unui mare număr de așezări omenești și întinse terenuri agricole.

Solurile, în general favorabile culturilor viței de vie, sînt de tipul celor brune de pădure podzolite, care acoperă cea mai mare parte a teritoriului studiat, după care urmează cernoziomurile levigate, mai laes în limitele cîmpiei Transilvaniei, și alte soluri. Se întîlnesc însă, în partea centrală

a Transilvaniei, areale afectate puternic de eroziune. În bazinele Lechinței, procesul de eroziune este împiedicat de compoziția solului și anume de prezența solurilor luto-argiloase și argiloase.

Datorită depozitelor argiloase și carbonatate, apar și soluri de tipul pseudorenzinelor, care prin aplicarea de amendamente sînt folosite cu succes pentru cultura viței de vie.

Din cele circa 25.000 ha viță de vie, mai bine de jumătate se găsesc pe teritoriul județelor Alba și Mureș, respectiv circa 14.000 ha. Urmează în ordine, județele Sibiu (4.065 ha), Bistrița Năsăud (2.568 ha), Cluj (1.843) ha), Hunedoara (602 ha), Brașov (217 ha) și Harghita (175 ha). Producția totală de struguri recoltată în 1971 a fost de 38.574 tone, ceea ce a reprezentat circa 3,5% din producția totală de struguri a țării. De reținut este faptul că producția anului 1971 a fost slabă datorită calamităților înregistrate încă din anul 1970. Potențialul regiunilor intracarpatică este mult mai mare. Astfel, în 1965 s-a recoltat o producție de 70.636 tone, adică aproape 7,7% din producția totală de struguri a țării în 1965. În 1973 producția viticolă a fost de peste 61.000 t.

Așa cum s-a mai subliniat, în limitele teritoriului intracarpatic, au fost delimitate — pe baza criteriilor amintite — o regiune viticolă, două podgorii, centre viticole și ferme viticole.

Regiunea viticolă a Tîrnavelor este dezvoltată pe podișul colinar cu același nume și în special, la confluența Tîrnavei Mari și Tîrnavei Mici, la o altitudine medie de 500 m, pe soluri brun-roșcate de pădure. Se extinde pe circa 8.500 ha. Aici se află cunoscutele centre viticole: Jidvei, Bălcaciu, Axente Sever, Crăciunelul de Jos, Mediaș, Blaj, Tigmandru etc., ce se încadrează în limitele unui climat cu caracter continental moderat, în care temperaturile medii anuale înregistrează valori de circa 9°. Umiditatea este relativ constantă, mai ridicată însă (precipitații medii anuale 600—800 mm) decît în partea sudică și estică a țării, datorită influențelor climatice din părțile central-europene. Fragmentarea accentuată a reliefului, prezența fenomenelor active de degradare, explică fărămișarea arealelor viticole. De aceea și ponderea terenurilor viticole este mai redusă decît în alte regiuni viticole: *Jidvei* 11,4%, *Blaj* 7,5%, *Crăciunelul de Jos* 2,5%,

Mediaș 5%, Axente Sever 8,3%, Bazna 3,5%, Ațel 5,7%, Biertan 8%, Valea Viilor 7%, Băgaciu 9,3% etc. La Jidvei a început și producția de șampanizare, dându-se în folosință instalații moderne de fermentare și conservare.

Podgorii și centre viticole

Una dintre cele mai vechi podgorii din țara noastră este cea cuprinsă între *Aiud-Alba Iulia*, denumită și „țara vinului“. Ea se întinde între Valea Mureșului și dealurile Ampoiului, pe o suprafață de circa 3.000 ha, din care 1.350 ha numai la Alba Iulia.

„Începuturile viticulturii și ale întrebuințării mustului și mai apoi a vinului, coincid, aici, în inima Daciei cu dezvoltarea agriculturii și cu trecerea definitivă a populației străvechi la modul de viață sedentar și agricol, adică cu așa-zisa epocă a neoliticului (circa 3.000 ani înaintea erei noastre). Sciții care au pătruns în Transilvania prin secolul al VI-lea î.e.n. și care s-au contopit în masa băștinașilor geto-daci, au cultivat cu mare probabilitate vița de vie“²⁰.

În cadrul acestei podgorii se află centre viticole de seamă ca cele de pe vechiul drum *Via Magna*: Alba Iulia, Micești, Sard, Ighiu, Cricău, Galda de Jos, Aiud etc., la care se adaugă centrele viticole de la Bucerdea, Telna, Ciumbrud etc. Soiurile de struguri predominante, destinate pentru producția de vinuri, sînt: Pinot Gris, Fetească Albă, Riesling italian etc.

Podgoria Lechința, dezvoltată pe dealurile Bistriței, cuprinde o suprafață de 2.000 ha. Terenurile viticole au sporit în ultimul timp prin terasarea unor terenuri degradate sau utilizate cu pășuni și finețe slab productive. Cele mai importante centre viticole, din limitele acestei podgorii, sînt: Lechința (circa 8% din suprafața agricolă), Teaca (circa 3% din agricol), Galații Bistriței etc. În limitele acestei podgorii predomină viile altoite și indigene. Întreprinderi de vinificație și capacități de depozitare au fost create la Bistrița și Lechința.

²⁰ C. Prisnea, *Țara vinurilor*, București, 1963, p. 170.

În restul teritoriului intracarpatic se găsesc numeroase centre viticole, cu suprafețe ce oscilează între 50—400 ha viță de vie, sau diferite ferme viticole în cadrul I.A.S., așa cum este cea de la Seuca, precum și stațiunea experimentală viticolă Blaj.

Necesitățile de consum mereu sporite pentru aglomerațiile urbane (Cluj-Napoca, Brașov, Tg. Mureș, Sibiu), pentru stațiunile balneo-climaterice (Sovata, Ocna Sibiului) și solicitările la export, au determinat extinderea plantațiilor cu soiuri producătoare de struguri de masă atât în limitele vechilor podgorii, cât și pe terenurile degradate, acolo unde condițiile pedoclimatice și de relief au permis executarea de noi plantații viticole.

5. *Regiunea viticolă a Banatului.* Principala bază de producție a vinurilor roșii superioare din România (Cadarca, Roșu de Miniș etc.) o constituie regiunea viticolă a Banatului (Pîncota-Siria-Ghioroc-Lipova). Ea se dezvoltă pe piemonturile vestice degradate ale munților Zarandului, pe soluri de tip cernoziom levigat și soluri brun-roșcate, la altitudini ce variază între 130 m și 400 m.

Din cele circa 5.000 ha viță de vie, aproape jumătate se găsește în limitele *podgoriei Siria* (cu centrele : Siria, Gașa și Mîsca) ceea ce reprezintă 15% din suprafața agricolă. Suprafețe apreciabile se găsesc și în cadrul *podgoriilor Ghioroc* (Miniș, Cuvin, Ghioroc), *Păuliș* (Barața, Cladova, Simbăteni, Păuliș) și *Pîncota* (Pîncota, Măderat), unde frecvența terenurilor viticole variază între 8 și 12% din suprafața agricolă. Cele mai restrînse suprafețe cu viță de vie se găsesc pe teritoriul orașului Lipova, acestea reprezentînd numai 2% din terenul agricol.

La Miniș²¹ s-a organizat o stațiune experimentală viticolă, care obține vinuri roșii superioare, vinuri albe pentru șampanizare și material săditor viticol. De altfel, în întreaga regiune se află circa 200 ha pepiniere viticole și plantații portaltoi. Dintre fermele viticole de stat menționăm gospodăria de la Siria, care are o participare însemnată la producția acestei regiuni viticole. Vinificarea producției se face

²¹ Aici se află și o veche școală de viticultură înființată în 1881.

la Păuliș, unde în 1966 s-a construit un combinat modern cu o capacitate anuală de 250 vagoane.

6. *Regiunea viticolă Dăbuleni*. În cadrul acestei regiuni au fost incluse podgoriile cu viță de vie indigenă dezvoltată pe terenurile nisipoase. Din cele 375.000 ha acoperite cu nisipuri pe teritoriul țării noastre, numai circa 7% sînt cultivate cu viță de vie. Areale viticole compacte apar în sud-vestul țării — unde am delimitat regiunea viticolă Dăbuleni — și în nord-vestul României, vița de vie reprezentînd între 10% și 14% din suprafața agricolă²². Cultura viței de vie se practică de multă vreme pe solurile nisipoase. Vechea viță românească, nealtoită, a putut supraviețui pe astfel de terenuri și după filoxera de la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

Pe terenurile nisipoase din sudul Olteniei s-a conturat, în ultimele două decenii, o regiune viticolă, denumită Dăbuleni, cuprinsă între Potelu-Dăbuleni-Ostroveni-Piscu Sadovei, care cuprinde o suprafață totală de 7.000 ha. În acest perimetru predomină relieful de dune, ceea ce influențează asupra structurii și repartizării terenurilor agricole. În afară de acestea, aici temperaturile înregistrate în timpul verii depășesc 40° pe solurile nisipoase, precipitațiile sînt scăzute (sub 450 mm), iar vînturile dominante din sud-vest și vest provoacă pagube culturilor și plantațiilor tinere de viță de vie, mai ales primăvara cînd se pun în mișcare nisipurile de pe coamele dunelor.

Dacă plantele tehnice (tutun, în special), culturile cerealiere (secara, porumbul) și pepenii ocupă de obicei spațiul dintre dune, deoarece pînza freatică este mai la suprafață, în schimb, plantațiile de viță de vie ocupă în mare parte versanții dunelor, unde textura solului este nisipo-lutoasă.

Avînd în vedere că terenurile nisipoase pot fi valorificate mai bine prin plantațiile de viță de vie indigenă, s-a trecut la extinderea acestei culturi cu materialul săditor de proveniență locală, alcătuit din varietăți rezistente la variațiile termice și condițiile specifice acestei regiuni („Roșioara de Dăbuleni” — producătoare de vinuri curente albe și roșii).

²² Călărași 21⁰/₀, Dăbuleni 13⁰/₀, Bechet 15⁰/₀, Ostroveni 16⁰/₀, Sădova 14⁰/₀, Ianca 9⁰/₀, Ștefan cel Mare 11⁰/₀, Grojdibodu 6⁰/₀ etc.

Rezultate deosebite au fost obținute și în cadrul stațiunii experimentale Bechet, precum și în localitatea Țimburești.

7. *Regiunea viticolă Ștefănești-Argeș*, cuprinde o suprafață totală de 3.000 ha viță de vie. Datorită dezvoltării vertiginose a centrelor urbane Pitești, Găești, Tîrgoviște etc., a apropierii orașului București, cel mai mare consumator de fructe și struguri, și ținînd seama de condițiile naturale favorabile existente în sudul Piemontului Cîndești, această regiune viticolă se va extinde pînă la 6.000 ha atît pe podul Piemontului Cîndești, cît și pe versanții rîurilor care drenează acest piemont. În cadrul acesteia se disting 2 podgorii și anume : Ștefănești-Argeș și Leordeni.

Podgoria Ștefănești-Argeș (Pitești) este alcătuită din centrele viticole Izvorani-Vrănești — Valea Mare-Podgoria-Goleasca-Văleni-Podgoria și Călinești. Direcția de specializare a acestei podgorii o formează strugurii de vin (Fetească, Sauvignon, Tămîioasă românească, Muscat Ottonel) și în mai mică măsură strugurii de masă (Perla de Csaba, Perlette, Muscat Hamburg etc.). Teritorial se extinde pe circa 1.700 ha, din care aproape 50% aparține stațiunii experimentale Ștefănești-Argeș. Producția podgoriei se vinifică la Goleasca, unde s-a construit un modern combinat de vinificație, conservare și imbuteliere.

Podgoria Leordeni, răspîndită pe circa 1.300 ha este alcătuită din centrele viticole Topoloveni, Leordeni, Bogați, Valea Mare și din ferma viticolă Leordeni. Spre deosebire de podgoria Ștefănești-Argeș, unde vița de vie ocupă între 17—25% din suprafața agricolă a centrelor respective, aici aceasta nu reprezintă o monocultură, apărînd în asociație cu alte culturi agricole, ponderea fiind de 8% pînă la 17% din agricol. Centrele viticole cele mai însemnate sînt Topoloveni și Leordeni, care alimentează Capitala cu mari cantități de struguri. O bună parte din producția de struguri se vinifică la Leordeni.

În perspectivă, cultura viței de vie va cuprinde noi areale, în limitele regiunii Ștefănești-Argeș. Un rol deosebit de important în soluționarea unor probleme de bază din acest domeniu, în aplicarea măsurilor agrotehnice adecvate teritoriului, ameliorarea soiurilor și în producerea materialului

săditor de mare productivitate îl are și îl va avea stațiunea experimentală horti-viticolă Ștefănești-Argeș, care dispune de laboratoare speciale de cercetare, de cadre și utilaje necesare practicării unei viticulturi intensive.

Alte podgorii și centre viticole

Teritoriul țării noastre mai este împințit și de alte renumite podgorii, unele bine constituite, altele aflate în formare, care dispun de însemnate suprafețe viticole. Vom prezenta numai câteva dintre acestea.

În Dobrogea există trei podgorii mai importante și anume : Murfatlar, Ostrov și Niculițel-Sarica. *Podgoria Murfatlar*, care datează de la începutul secolului nostru, este situată la 20 km vest de orașul Constanța. Aceasta este cunoscută în întreaga țară și peste hotare, prin vinurile sale dulci și semidulci (Chardonay, Muscat Ottonel, Feteasca de Murfatlar etc.). *Podgoria Ostrov*, mult extinsă în ultimii ani în sud-vestul Podișului Dobrogei de sud, produce aproape în exclusivitate struguri de masă și anume Afuz-Ali, pentru necesitățile litoralului și pentru export. *Podgoria Niculițel-Sarica* dezvoltată pe Podișul deluros al Tulcei la o altitudine de circa 200 m, produce în special struguri pentru vin (în general vinuri seci), dar și struguri de masă (Afuz-Ali, Chasselas doré, dar mai ales Aligoté etc.).

O importantă participare la producția viticolă a țării o au și vestitele podgorii de la Cotnari, Iași și Huși. Dimitrie Cantemir menționa că vinurile din Moldova erau mult solicitate peste graniță, figurînd printre cele mai renumite vinuri din Europa. „În 1812, însuși Napoleon I, surprins de geruri în Polonia, a băut vinul adus în clondire de călăreții moldoveni veniți din România”²³.

Podgoria Cotnari (Cotnari, Cirjoaia, Zlodica) — veche podgorie românească, situată la altitudinea de 150—350 m —, dispune de condiții naturale favorabile de dezvoltare. Suprafețele cu vii au sporit de la 198 ha în 1957 la peste 1.100 ha în 1966, și se prevede să ajungă la circa 2.000 ha în 1975. Soiurile de bază ale acestei podgorii sînt : Grasa de Cotnari și Feteasca.

²³ Vezi I. C. Teodorescu, cap. *Viticultura*, în Enciclopedia României, vol. III, București, 1939, p. 402.

Podgria Cotnari, deși este situată la limita nordică a viței de vie din România, totuși, datorită condițiilor micro climatice, a solurilor cernoziomice, și a existenței unor văi largi care permit dispersarea curenților reci, se obțin producții însemnate și de bună calitate. În perioada de vegetație se acumulează circa 3.500° temperatură activă, condiții în care acumularea de zahăr poate ajunge pînă la 500—520 g. În ultimii ani s-a construit aici un complex de vinificație cu o capacitate de peste 1.000 vagoane. Producția viticolă a podgoriei Cotnari este cunoscută nu numai în țară, dar și peste hotare. Astfel, Întreprinderea agricolă de stat Cotnari a participat numai în ultimii ani la peste 16 concursuri internaționale, obținînd 52 medalii și diplome, din care 16 medalii de aur a obținut Grasa de Cotnari.

Podgoria Iași, dezvoltată în cea mai mare parte pe coasta Iașului, cuprinde o suprafață totală de circa 2.000 ha viță de vie. Climatul de adăpost, solurile cernoziomice aflate în diferite grade de levigare și cele brun-roșcate de pădure etc. au permis extinderea viței de vie prin terasare și pe terenurile aflate într-un stadiu avansat de degradare. Aici se găsesc atît soiuri de struguri pentru vin (Fetească albă, Merlot, Aligoté, Riesling, Băbească neagră), cît și struguri de masă (Chasselas, Muscat de Hamburg, Coarnă neagră etc.). În cadrul podgoriei Iași cele mai mari suprafețe de viță de vie le dețin întreprinderile agricole de stat Bucium, Copou, Miroslava etc. Stațiunea experimentală hortiviticolă Iași, înființată în 1957, pe terenuri altădată neproductive, cuprinde o suprafață totală de 503 ha, din care 130 ha vie pe rod, 8 ha portaltui și 2 ha școală viță (1965). În viitor, stațiunea va avea 210 ha vie prin punerea în valoare a unor terenuri degradate din partea sud-estică a Depresiunii Jijiei. Producția medie de struguri, obținută de stațiunea experimentală Iași, a crescut de la 4.300 kg/ha în 1957, la 14.000 kg/ha în 1964. În 1965, producția medie a fost de 10.000 kg struguri/ha. Avînd în vedere marea cantitate de struguri ce se recoltează, în această podgorie, se va mări capacitatea combinatului de vinificație.

Podgoria Huși, s-a extins tot mai mult în ultimul deceniu pe terenurile degradate din jurul orașului, avînd soiuri de struguri pentru vin ca : Riesling italian, Fetească, Frîncușă Crăcană etc.

„În momentul cînd orașul Huși devine reședință de ținut (1834), podgoria din jur ocupa o suprafață de cca. 240 ha, iar în anul pătrunderii și aici a filoxerei (1904) ocupa aproape 450 ha. Zece ani mai tîrziu mai rămăseseră doar 190 ha, dar și acestea aveau via mult rărită, iar vinurile obținute erau de calitate inferioară... În 1922, suprafața ocupată de podgorie în jurul orașului Huși și în apropierea unor sate ca Epureni, Duda, Novaci, Păhnești, Arsura și Ghermănești era de circa 480 hectare“²⁴. Înlocuirea viței de vie hibridă slab productivă, completarea golurilor și plantarea pe mari suprafețe cu viță de vie altoită și indigenă au făcut ca terenurile viticole ale orașului Huși să fie la sfîrșitul anului 1972 de circa 2.000 ha.

Suprafețe viticole există și într-o serie de centre, situate pe Platforma Cotmeana și la contactul acesteia cu Cîmpia Română, ca cele de la Oprelu, Scornicești, Teslui, Valea Mare, Costești etc.

Oltenia obține o importantă producție viticolă și de pe cernoziomurile de la Segarcea și solurile brun-roșcate de pădure de pe fruntea Piemontului Getic de la Plenița etc.

O participare importantă la producția viticolă a țării o au și podgoriile Teremia, Buziaș, Recaș (județul Timiș), Seini, Viile Satu-Mare, Tarna Mare (județul Satu-Mare).

Legea viei și a vinului, adoptată la sfîrșitul anului 1971, are menirea de a stabili noi direcții de producție în viticultură și vinificație, de a contribui la apărarea și dezvoltarea patrimoniului viticol.

Pomicultura

România dispune de un important și vechi patrimoniu pomicol, condițiile naturale și economice fiind favorabile dezvoltării pomilor și arbuștilor fructiferi.

Documentele istorice consemnează încă din secolul al XIV-lea despre bogăția și frumusețea livezilor din Valahia, Moldova, Transilvania etc. Se menționează și despre altoirea pomilor pădureți pentru obținerea soiurilor superioare de

²⁴ I. Gugioman, *Depresiunea Huși*, Editura Științifică, București, 1959, p. 17.)—180.

fructe. Dimitrie Cantemir, în *Descriptio Moldaviae*, arată că în Moldova se întâlneau la începutul secolului al XVIII-lea adevărate păduri de pomi fructiferi. Mai târziu, înainte de primul război mondial, România era considerată pe drept cuvânt „țara pometurilor“, ocupînd după Franța locul al doilea în Europa în ceea ce privește producția de fructe pe locuitor.

Condițiile naturale specifice țării noastre sînt deosebit de propice pomilor și arbuștilor fructiferi. Astfel, la altitudini cuprinse între 300—500 m, uneori pînă la 800 m și chiar pînă la 1.000 m, pe pantele dealurilor și ale podișurilor, în condițiile unui climat de adăpost, ritmul biologic al pomilor fructiferi cunoaște un optim de dezvoltare. Expoziția favorabilă a pantelor, sudică, sud-estică și sud-vestică, ce primesc cea mai mare cantitate de lumină și căldură, asigură o creștere continuă, o rodire constantă, o sporire treptată a conținutului de zahăr etc. Fragmentarea accentuată din dealurile subcarpatice generează, de altfel, o mare varietate a expoziției pantelor, iar adîncimea diferită a fragmentării dă posibilitatea creării unor zone adăpostite favorabile dezvoltării livezilor. Existența unei rețele hidrografice dense, care asigură un grad ridicat de umiditate relativă a aerului, optimul termic favorabil în perioada de vegetație precum și solurile brun-roșcate de pădure, aluviale etc. sînt principalele premise naturale care asigură dezvoltarea pomilor și arbuștilor fructiferi de la noi din țară.

Măsurile luate în ultimele două decenii ca : producerea materialului săditor, îmbunătățirea proporțiilor dintre specii, extinderea plantațiilor de pomi în bazinele tradiționale din regiunile deluroase, precum și în noile bazine înființate pe terenurile degradate pentru combaterea eroziunii solului și creșterea consumului de fructe proaspete și conservate etc., toate acestea au favorizat dezvoltarea pomiculturii. În special, după încheierea cooperativizării agriculturii s-a trecut la executarea de plantații în masiv, pe mari suprafețe, cu soiuri de înaltă productivitate, la înființarea livezilor de tip comercial industrial. La sfîrșitul anului 1973 suprafața totală acoperită de livezi și pepiniere pomicole a fost de 432.900 ha, ceea ce reprezenta 1,8% din suprafața totală a țării. Acestea ocupau în 1950 o suprafață de numai 184.200 ha. În structura pomilor (1973) continuă însă predominarea prunilor cu circa 40% din

numărul total al pomilor, (față de 60% cit era în 1970), după care urmează merii cu 30%, perii (8,4%), nucii, cireșii, vișinii, caișii etc.

Regiunile deluroase ale Olteniei și Munteniei, culoarul Timiș-Cerna, dealurile Dognecei, ale Lipovei, Silvaniei, piemonturile din depresiunile Lăpuș, Baia Mare, Oaș, Maramureș, delurile Năsăudului și Bistriței, Piemontul Sibiului și Podișul Sucevei prezintă cea mai mare importanță pentru pomicultură, aici întilnindu-se cele mai renumite centre pomicole, care au o participare însemnată la producția marfă pomicolă a țării. Producția totală de fructe, media anuală 1966—1970, a fost de 1.294,0 mii tone, ceea ce a reprezentat dublu față de media anuală 1951—1955, care a fost de 590.000 t. În 1973 s-au recoltat 971.724 t fructe, din care prunele și merele au reprezentat 70%.

Cel mai extins bazin pomicol este cel din nordul Podișului Getic și din dealurile subcarpatice ale Munteniei. Aici terenurile pomicole dețin între 20—25% din suprafața agricolă, iar în împrejurimile localităților Tirgoviște, Curtea de Argeș, Rm. Vilcea și Hurezu între 13 și 17% din suprafața agricolă. În acest bazin pomicol predomină prunul în proporție de peste 80% după care urmează mărul și părul. În depresiunile subcarpatice se dezvoltă bine și nucul, iar în depresiunile Tg. Jiu și Novaci și în depresiunea Hurezului se găsesc un număr important de exemplare de castani dulci. Mărul deține suprafețe întinse în împrejurimile centrelor Cîmpina, Tirgoviște, Curtea de Argeș.

În bazinul pomicol al Munteniei s-au organizat stațiuni experimentale la Bilcești* (județul Argeș) și la Voinesti (județul Dîmbovița), unde se cultivă la mare altitudine mere ionathan și pere. Stațiunea experimentală Bilcești, ca și unele cooperative agricole de producție din raza orașului Cîmpulung, cultivă cu succes coacăzul negru, recoltînd anual cîteva vagoane. Datorită extinderii livezilor de pomi pe mari suprafețe, pe terenuri în general degradate, depresiunea Cîmpulung-Muscel se va transforma într-o puternică zonă pomicolă. Livezile se extind și în limitele localităților Vedea, Curtea de Argeș, Pitești, accentul punîndu-se pe soiurile de meri ionathan, parmen auriu etc.

* Filială a stațiunii experimentale horti-viticole Ștefănești—Argeș.

În partea de vest a țării pomicultura s-a dezvoltat pe dealurile piemontane la o altitudine între 200—400 m. Existența unui relief cu un grad de fragmentare mai accentuat, umiditatea atmosferică suficientă, ca urmare a precipitațiilor bogate, climatul cald, solurile brune de pădure etc. au permis extinderea livezilor pe dealurile Dognecei și ale Buziașului, pe dealurile Lipovei, pe versantele culoarului Timiș-Cerna, în jurul orașului Reșița, în Depresiunea Almăjului. Specia pomicolă predominantă este și aici prunul. Mărul se găsește pe suprafețe mai mari în culoarul Timiș-Cerna. În bazinul Carasovei și al Caransebeșului cireși și nucii sînt, de asemenea, destul de numeroși, iar în partea sudică a Banatului, castanul dulce, smochinul și migdalul găsesc condiții favorabile de dezvoltare, ca urmare a existenței unui climat mai blînd și în timpul iernii.

În nord-vestul și nordul țării, pe piemonturile vestice, pe Dealurile Silvaniei, pe Piemontul Seini — Baia Mare, în Țara Oașului, Țara Maramureșului și Țara Lăpușului sînt răspîndite întinse livezi de meri, pruni, nucii și pe alocuri castani comestibili. Spre deosebire de piemonturile vestice, unde predomină prunul, în nordul țării mărul ocupă suprafețe mult mai mari față de celelalte specii. Astfel, în jurul orașului Baia Mare și în Depresiunea Maramureșului raportul între specii este în favoarea mărului, care reprezintă peste 60% din numărul total al pomilor. De altfel, Maramureșul se situează, alături de dealurile Bistriței și bazinul Argeșului, printre cele mai mari producătoare de mere din țară. Ele dau împreună peste o treime din producția de mere a României

Prezența lanțului vulcanic Oaș-Tibleș, orientat nord-vest sud-est, care oprește invaziile de aer rece continental și ale vînturilor de est, explică existența castanului comestibil (*Castanea sativa*) în depresiunea Baia Mare.

În nord-vestul țării un loc de seamă îl ocupă și producțiile de piersici și caise, iar în împrejurimile centrelor Ineu și Oradea se găsesc însemnate livezi de cireși și vișini.

Pe dealurile Bistriței și Năsăudului, ca și pe dealurile Someșelor, se găsesc livezi de meri în masiv. Pe locul al doilea se situează prunul, după care urmează părul, nucul, cireșul și alte specii. Centrele Năsăud și Bistrița sînt cunoscute prin producția de mere ionathan.

În Cîmpia Română, Podișul Dobrogei, unde precipitațiile sînt foarte scăzute, iar înghețurile și brumele tîrzii de primăvară sînt mai frecvente, pomicultura este mai slab dezvoltată. Se găsesc în special, arbori fructiferi adaptați la condițiile de secetă, și anume : caiși, piersici etc. În Delta Dunării se dezvoltă în bune condiții gutuiul (Pătlăgeanca, Ceatalchioi etc.).

Creșterea animalelor. Structura bazei furajere

Creșterea animalelor este o ocupație de veche tradiție a poporului român, întinsele și bogatele pășuni și fînețe naturale acoperind plaiurile Carpaților, o bună parte din Subcarpați și din luncile riurilor. Acest fapt este atestat de documente vechi istorice, de cercetările arheologice și lingvistice. Despre practicarea păstoritului transhumant agricol local și într-o oarecare măsură a celui transhumant și despre legătura organică dintre agricultură și păstorit ne stau mărturie izvoarele istorice datînd din secolul al X-lea apoi din secolele XI—XV.

Și în secolele următoare, creșterea animalelor continuă să reprezinte una dintre ramurile importante ale economiei agricole.

Baza furajeră, alcătuită din pășuni și fînețe naturale și din culturi furajere, mult dezvoltată în anii construcției socialiste, a permis trecerea la creșterea intensivă a animalelor. Pășunile și fînețele naturale, împreună cu plantele furajere, ocupă o suprafață totală de 6,2 milioane ha, ceea ce reprezintă aproape 42% (1973) din suprafața agricolă a țării.

Pășunile și fînețurile naturale, în suprafață totală de 4.478.300 ha (1973) sînt concentrate mai ales în regiunile de deal și de munte. În județele Harghita, Sibiu, Brașov, Hunedoara, Caraș-Severin, Bistrița-Năsăud, se găsesc cele mai întinse pășuni și fînețuri naturale, acestea reprezentînd peste 50% din suprafața agricolă a județului respectiv. O importanță deosebită o prezintă și județul Maramureș, unde acestea dețin 63% din suprafața agricolă ; în județele din nord-estul țării pășunile și fînețurile naturale ocupă suprafețe mai restrînse.

Pentru îmbunătățirea bazei furajere s-au extins suprafețele cultivate cu lucernă, trifoi, sparcetă ; s-au executat

lucrări de curățire, de aplicare a îngrășămintelor chimice și de supraînsămînțare a pășunilor naturale, s-au deștelenit pășunile slab productive și cultivate cu plante furajere etc.

În Carpații Meridionali existind o puternică bază furajeră s-a dezvoltat în această regiune din cele mai vechi timpuri creșterea oilor. Aici, unde se găsesc și cele mai întinse pășuni din Europa, s-a practicat și se practică cel mai intens păstorit din România. De fapt, păstoritul este o ocupație de veche tradiție a poporului nostru, fapt dovedit de documentele istorice, de cercetările arheologice, lingvistice și geografice.

...„În acest masiv (Carpații Meridionali — V.I.) întilnim cea mai mare extensiune a platformelor sau șesurilor înalte, adică a plaiurilor, ca să întrebuițăm vechiul cuvînt românesc. Aceste plaiuri puteau hrăni mii de turme, cum au făcut pînă în zilele noastre. Și aici întilnim numeroase sate răsfirate pe înălțimi, stăruind pînă astăzi cu viața (lor) statornică, agricolă și pastorală, ca de pildă în Podișul Mehedinților, în Munții Sebeșului și în acel colț de țară suspendat al Branului, cu cătune situate pînă la înălțimea de 1300 m, pretutindeni întilnim foarte vechi drumuri de culme — despre unele din care avem dovezi că au funcționat din antichitate pînă azi... precum întilnim și misterioasele tîrguri pe înălțimi (Nedeile — I. Conea)...“²⁵.

În România a fost un păstorit sedentar, în sate precise se creșteau oi și vite pentru necesitățile casei. Pe măsură ce efectivul de animale a sporit s-a accentuat și păstoritul care a îmbrăcat anumite forme transhumante (pendulare de la munte la cîmpie).

Semnificative au fost și sărbătorile pastorale, așa numitele nedei, foarte frecvente în această regiune. Aproape pe fiecare munte din Carpații Meridionali (Paring, Sebeș, Munții Hațegului) se organiza cîte o nedee, dar fiecare în altă zi. Cu timpul nedeele au coborît de la munte la baza acestora, sau cum spunea Ion Conea, „La rădăcina munților“, devenind tîrguri propriu-zise, așa cum este cazul tîrgurilor de la *Polovragi* (Munții Paring-Oltet), *Riureni* (tîrg de vite și cereale), *Titești* în inima Țării Loviștei, devenind locuri de schimb de produse între munte, deal și cîmpie.

²⁵ George Vălsan, *Op. alese, Ed. științifică*, București, 1971, p. 81—82.

Efectivul de animale și păsări, cu excepția cabalinelor, a cunoscut după cel de-al doilea război mondial creșteri însemnate, așa cum rezultă din tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 9

EFFECTIVUL DE ANIMALE ȘI PĂSĂRI
în anii 1938, 1951, 1960 și 1971 (în mii capete)

Specia de animale și păsări	1938	1951	1961	1971	1973
Cornute mari total	3.652,6	4.501,8	4.530,0	5.216,0	5.767,0
din care :					
vaci și bivolițe	1.786,9	2.199,5	2.240,0	2.276,0	2.447,0
porcine	2.760,6	2.197,1	4.300,0	6.359,0	8.785,0
ovine	10.086,5	10.222,4	11.500,0	13.818,0	14.455,0
cabaline	1.580,7	1.002,3	1.000,0	668,0	631,0
păsări	27.325,0	17.610,0	38.000,0	54.333,0	64.496,0

Principala ramură a zootehniei este creșterea bovinelor, care reprezintă peste 25 din efectivul total de animale (în unități convenționale) și participă cu 4/5 la producția totală de lapte și cu circa 1/3 la producția totală de carne. Se cresc bovine pentru lapte și carne. Cel mai mare număr de bovine se găsește în județele Suceava și Neamț, unde revin 77 și respectiv 60 capete la 100 ha teren agricol.

Mari efective de bovine se găsesc și în județele : Vilcea, Argeș, Bacău, Cluj, Sălaj, Dîmbovița, Maramureș, unde se înregistrează între 50 și 56 capete la 100 ha teren agricol (1973).

Vacile de lapte, care reprezintă peste 42% din efectivul total de bovine, se găsesc în număr mai mare în jurul orașelor București, Brașov, Cluj-Napoca, Timișoara, în Podișul Sucevei, în Cîmpia Transilvaniei etc., unde se practică o creștere intensivă a vacilor de lapte de rasă. Și în județele din sudul

* *Anuarul statistic al R.S. România*, București, 1974, p. 337.

țării, unde creșterea animalelor avea un pronunțat caracter extensiv, odată cu cooperativizarea agriculturii, s-a trecut și în această parte la creșterea intensivă a vacilor de lapte.

Densitatea medie pe țară a bovinelor este de 40,7 capete la 100 ha teren agricol. Cele mai mari frecvențe se înregistrează în limitele depresiunilor Cîmpulung-Moldovenesc, Gura Humorului, Vatra Dornei și Hurezu, unde densitatea bovinelor se ridică la peste 70 capete la 100 ha teren agricol. În restul țării, și mai ales în zonele deluroase, unde pășunile și fînețurile naturale ocupă, de asemenea, mari întinderi, densitatea bovinelor variază între 50—60 capete la 100 ha teren agricol (Maramureș, dealurile argeșene etc.).

Rasele de bovine predominante sînt: Bălțata românească (44%), Brună și Metiș brună (cca 18%), Sură de stepă (cca 10%), Pinzgau de Transilvania și Metiși (cca 10%) etc. Efective însemnate se găsesc și din rasele Roșia dobrogeană și Metiși roșie dobrogeană, precum și alte rase.

Rasa Bălțată românească se crește cu precădere în Transilvania și Banat, rasa Brună în special în sudul țării și în Maramureș, iar Sura de stepă, în Bărăgan și în Podișul Dobrogei. Rasa Pinzgau de Transilvania se mai găsește în mare număr și în cadrul Podișului Sucevei.

În România se crește și bivolul. Efectivul existent la sfîrșitul anului 1965 a fost de cca 150.000 capete, din care, aproximativ 2/3 numai în județele Sălaj, Cluj, Bistrița-Năsăud, Sibiu, Brașov, Covasna iar restul în special în județele Arad, Bihor, Satu Mare și Maramureș. Numărul cel mai mic de bivoli se găsește în sudul și estul țării. Prezența bogatelor pășuni și fînețe naturale, dar mai ales a gradului ridicat de umiditate explică marea frecvență a bubalinelor în Depresiunea Făgărașului (cca 14% din numărul total al bubalinelor pe țară), în Depresiunea Huedinului, în Podișul Sucevei, în Depresiunea Brașovului etc.

Porcinele, al căror număr la începutul anului 1973 a fost de aproape 9 milioane capete, se cresc în toate regiunile țării. Cele mai mari frecvențe se înregistrează în vestul țării, apoi în Depresiunea Brașovului, în nord-vestul Podișului Sucevei, în Cîmpia Transilvaniei, unde îngrășarea porcilor se face și cu cartofi, apoi în jurul orașului București, în nordul Olteniei etc.

Rasa de porcine predominantă este Albul de carne și Metiși, care deține cca. 60% din numărul total, după care urmează Mangalița și Metișii, Bazna și alte rase.

Ovinele, al căror număr crește în fiecare an, sînt concentrate în județele de munte, unde pășunile alpine și subalpine și cele din zonele deluroase asigură baza furajeră necesară. De la 10.222.400 capete existente în 1951 s-a ajuns în 1973 la peste 14 milioane capete. Aceasta a făcut ca densitatea medie a ovinelor să se ridice la peste 105 ovine/100 ha teren agricol. Paralel cu aceasta, s-au produs schimbări esențiale în ceea ce privește îmbunătățirea raselor prin introducerea pe scară largă a raselor cu lînă fină și semifină de mare productivitate.

Cele mai mari densități, respectiv între 150 și 200 capete la 100 ha teren agricol se află în Dobrogea, apoi în zonele carpatice și în cele din lungul Văii Dunării, unde se înregistrează între 100 și 130 capete la 100 ha teren agricol.

Cea mai răspîndită rasă de ovine în momentul de față este Țurcana, care deține cca 50% din efectivul total. Se găsește concentrată în zonele de munte, unde condițiile climatice specifice permit numai creșterea acestei rase. În zonele de deal și de cîmpie, Țurcana se înlocuiește treptat cu oi cu lînă fină și semifină. Rasa Țigaie reprezenta 1/3 din efectivul total pe țară. Sînt însă regiuni unde această rasă este predominantă și anume în sudul țării. Rasa Merinos se crește cu precădere în vestul și nord-vestul țării, Spanca în Dobrogea, Caracul în Podișul Sucevei, iar Stogoșe în regiunile din sudul țării.

Cabalinele, deși reduse la număr, continuă să se găsească în regiunile muntoase, unde acestea prezintă importanță pentru transport, ca și în zonele deluroase, unde muncile agricole nu se fac în totalitate cu mijloace mecanizate. Gradul ridicat al adîncimii fragmentării reliefului în unele podgorii cere încă folosirea pe scară mare a tracțiunii animale și în special la lucrări de pregătire și de recoltare a viței de vie. Peste un sfert din numărul total al cabalinelor se găsește în sudul țării (Cîmpia Română) și în vestul țării, în special în Banat.

Principalele rase ce se cresc la noi sînt : Lipițan, Huțul, Nonius, calul de munte etc. Pentru îmbunătățirea raselor de

cai s-au înființat hergheliile de stat la Lucina (pentru cei Huțuli), Rădăuți (județul Suceava), Rușetu (județul Brăila), Jegălia (județul Ilfov), Sîmbăta de Jos (județul Brașov), Bonțida (județul Cluj), Pădureni (județul Timiș) etc.

Avicultura s-a dezvoltat foarte mult după încheierea cooperativizării agriculturii, cînd s-au construit combinate avicole de mare capacitate, stațiuni de incubație în cadrul unităților agricole socialiste. Efectivul de păsări a crescut de la 17.610.000 de capete în 1951, la 37.000.000 capete în 1960 și la 66,5 milioane capete în 1973 din care, cca 80% îl reprezintă găinile, iar restul rațele, găștele, curcile etc.

Cele mai numeroase păsări se găsesc în zonele cerealiere din sudul, estul și vestul țării. În lungul Dunării se înregistrează și o frecvență mai mare a palmipedelor, datorită prezenței unităților lacustre. Dintre cele mai bune găini pentru ouă și carne sînt rasele Rhode-Island, Plymouth, Sussex, iar la rațe rasele Peking, Campbell, rasa comună.

Apicultura, ramură cu vechi tradiții în țara noastră, așa cum rezultă din documentele vechi istorice, se practică astăzi pe scară largă, condițiile naturale fiind deosebit de favorabile. Existența unei bogate și variate baze melifere și sprijinul efectiv acordat de stat pentru dezvoltarea acestei ramuri de mare rentabilitate, explică sporirea numărului de colonii de la 466.300 familii în 1938 la cca 1 milion familii în 1973. Efective importante se află mai ales în partea nordică a Dobrogei, unde pe dealurile Tulcei (la Niculițel-Sarica) se află o pădure compactă de tei, unică s-ar putea spune în Europa, care poate asigura o bază meliferă pentru un mare număr de familii de albine. De asemenea, în Delta Dunării care dispune de însemnate suprafețe acoperite cu plantații de salcie, de plopi și cu fînețe naturale, dar de un număr redus de colonii de albine, se practică transhumanța apicolă. Anual se aduc aici din părțile nordice și centrale ale județelor Tulcea, Brăila și Galați, cca 40.000 stupi. Și în restul văii Dunării respectiv în Lunca Dunării, unitățile agricole socialiste au dezvoltat apicultura, aceasta avînd un rol deosebit de important și în polenizarea suplimentară a plantelor agricole.

Plantațiile de salcîmi de pe nisipurile din sudul Olteniei și din nord-vestul țării (Carei-Valea lui Mihai) asigură o

bogată bază meliferă pentru coloniile de albine care se cresc în aceste părți ale țării. La Piscul Sadului se află o puternică unitatea agricolă socialistă de stat care dispunea încă în 1965 de 2.300 stupi sistematici obținând o producție totală anuală de miere de cca 45—50 t.

Producția totală de miere recoltată în 1973 a fost de 11.123 t din care o treime a fost dată de județele din sudul și sud-vestul țării.

Pentru dezvoltarea apiculturii în țara noastră a luat ființă la Pitești (Găvana) primul centru apicol și lot semincer din țară, deosebit de important atît pentru sporirea producției de miere, cît și pentru asigurarea polenizării complete a pomilor fructiferi.

La cel de al XX-lea Congres Internațional de Apicultură care a avut loc la București 1965 și la următoarele reuniuni, s-au relevat succesele remarcabile obținute de România în ramura apiculturii și posibilitățile de dezvoltare a albinăritului în țara noastră și de colaborare cu celelalte state în acest domeniu.

O altă ramură de mare rentabilitate, care a cunoscut o largă dezvoltare în ultimele două decenii, este *sericicultura*. Prin introducerea creșterii viermilor de mătase și în cooperativele agricole socialiste, producția de gogoși de mătase a sporit în mod substanțial. Județele din sudul țării participă cu cea mai mare parte de gogoși de mătase, aici găsindu-se și cei mai numeroși duzi. Se remarcă prin producțiile mari de gogoși de mătase comunele din lungul Dunării și anume: Dăbuleni, Călărași, Segarcea-Vale, Seaca, Suhaia, Petroșani etc.

Pentru dezvoltarea acestei ramuri se impune extinderea plantațiilor intensive de duzi pe terenurile afectate de degradări, precum și folosirea pe scară largă a viermilor de mătase care dau fire de calitate superioară. Rezultatele obținute de Stațiunea centrală de apicultură și sericicultură de la Băneasa-București sînt edificatoare.

În concluzie, se poate afirma că în domeniul creșterii animalelor, în condițiile noi create ca urmare a cooperativizării agriculturii, s-au obținut rezultate remarcabile atît sub raportul sporirii efectivului de animale, cît și sub acela al producției de lapte, carne, lînă, ouă, miere etc. Acest fapt a permis asigurarea industriei alimentare cu materii prime

agricole, satisfacerea necesarului de consum al populației și crearea unui disponibil pentru export. Industria alimentară, care dispune de o bogată și variată bază de materii prime agricole, a fost înzestrată în ultimii ani cu mașini și utilaje moderne, care permit valorificarea cu maximum de eficiență a produselor agricole. Fermele de tip industrial, reprezentate prin combinate avicole producătoare de carne și ouă, combinate pentru creșterea și îngrășarea taurinelor și a porcinelor etc., asigură o rentabilitate sporită, producții constante și ritmice, specializarea producției animale.

3. Structura și repartiția geografică a economiei forestiere

Patrimoniul forestier al României cuprinde o suprafață de peste 6,3 milioane ha, ceea ce reprezintă 26,6% din suprafața totală a țării. Pădurile însă acoperă, din întregul fond forestier, o suprafață de 6,1 milioane ha, adică 25,8% din totalul țării.

Cu două milenii în urmă, teritoriul țării noastre era acoperit în mai mare măsură de păduri²⁶. Despre extinderea acestora ne stau mărturie documentele istorice și cartografice, dar și datele toponimice vechi, care exprimă marea desfășurare a pădurilor (Vlășia — pădure deasă; Teleorman-Deliorman — pădure mare). Creșterea numerică a populației și ca urmare extinderea terenurilor agricole au provocat restrângerea pădurilor, fapt dovedit și de prezența numeroaselor toponime, care designează acțiunea de defrișare, de despădurire (Arsurile, Tăietura, Gârâna, Jariștea, Oaș, Runc-runcuire etc.).

Din anul 1948 pădurile trec în proprietatea statului, după care se întreprind vaste acțiuni pentru gospodărirea rațională a fondului forestier, executarea de împăduriri și reîmpăduriri cu specii valoroase, asigurarea unui regim normal de creștere și tăiere a pădurilor, deoarece în silvicultură, spre deosebire de alte ramuri economice, procesul de producție se

²⁶ Generalul Caius Scribonius Curio (în anul 74 î.e.n.) n-a îndrăznit să treacă Dunărea, fiindcă s-a înspăimântat de marea întindere a pădurilor Daciei.

desfășoară în medie pe o perioadă de 80—100 de ani. Crearea de stațiuni de cercetări și experimentări silvice, de pepiniere pentru producerea materialului săditor etc., organizarea ocoalelor silvice, formarea cadrelor de specialiști prin cele 5 licee silvice (1500 elevi în 1973/74), și facultăți de silvicultură din Brașov (863 studenți în 1973/74) etc., toate acestea au condus la realizarea unei exploatari raționale a pădurilor, la păstrarea și sporirea potențialului de producție al patrimoniului forestier. Astfel, numai în perioada 1948—1973 pădurile au fost extinse cu încă 402.000 ha în zonele potrivite și mai ales pe terenurile degradate.

Tabelul nr. 10

STRUCTURA PĂDURILOR PE PRINCIPALELE SPECII
ÎN 1948 ȘI 1973

Specii de arbori	1948		1973	
	Ha	%	Ha	%
PĂDURI — total	5.729.000	100,0	6.131.000	100,0
— Rășinoase	1.466.000	25,6	1.711.000	28,0
— Fag (codru + crîng + conversiuni)	1.981.000	34,6	1.950.000	31,8
— Stejar (codru + crîng + conversiuni)	1.173.000	20,5	1.199.000	19,5
— Div. specii + crîng + conversiuni)	977.000	17,0	1.186.000	19,3
— Zăvoaie și răchitării)	132.000	2,3	85.000	1,4

În ceea ce privește structura pădurilor pe specii rezultă că pădurile de rășinoase și de fag, concentrate în regiunile carpatice, sînt predominante deținînd în 1973 circa 60% din suprafața totală a pădurilor. Urmează, apoi, pădurile de stejar, și de alte specii existente în regiunile de deal și cîmpie. Pe specii, remarcăm predominanța fagului ocupînd circa 2 milioane ha, ceea ce dă notă caracteristică a pădurilor românești.

Pădurile de producție sînt predominante reprezentînd 85% din suprafața totală a pădurilor. În anul 1973 prin prelucrarea diferitelor specii de arbori s-a obținut 4,9 milioane m.c. cherestea de rășinoase, fag și stejar, din care circa 55% cherestea de rășinoase.

Deosebit de importante sînt însă și pădurile pentru protecția apelor, a solurilor împotriva eroziunii, de interes social, monumente ale naturii și rezervațiile etc., care reprezintă circa 15% din suprafața totală a pădurilor. Acestea s-au extins tot mai mult pentru protejarea unităților indiguite în lunca Dunării (zona dig-mal), pentru combaterea eroziunii solurilor etc.

Gradul cel mai ridicat de împădurire, pe unități administrative, se întîlnesc în județele de munte și de deal, Caras-Severin, Hunedoara, Vișea, Neamț și Suceava, unde pădurile reprezintă peste 45% din suprafața totală a județului, uneori chiar peste 50%. așa cum este cazul județului Suceava (53%). Ponderi ridicate prezintă și județele Argeș, Bacău, Brașov, Covasna, Gorj, Maramureș și Vrancea, unde pădurile dețin între 35 și 45% din suprafața totală a județelor. Cel mai scăzut grad de împădurire, respectiv sub 10%, se întîlnește în județele Galați, Teleorman, Brăila, Constanța și Ialomița.

4. Căile de comunicație și transporturile

Dezvoltarea și diversificarea producției industriale și agricole, intensificarea legăturilor inter și intraregionale pe linia aprovizionării cu materii prime și materiale, deplasările pentru muncă etc. au impus dezvoltarea rețelei căilor de comunicație și a mijloacelor de transport. În acest scop au fost luate următoarele măsuri :

a) *Îmbunătățirea repartiției rețelei căilor de comunicație* prin : extinderea rețelei feroviare ; extinderea drumurilor publice.

b) *Modernizarea actualelor mijloace de comunicație* prin dotarea cu locomotive Diesel și electrice ; electrificarea liniilor de cale ferată cu profil greu ; mecanizarea și automatizarea proceselor de exploatare feroviară ; dublarea liniilor cu trafic intens ; dezvoltarea transportului urban pentru deservirea

populației; dezvoltarea și a celorlalte categorii de transport (fluvial, maritim, aerian, prin conducte etc.).

Noua configurație a rețelei căilor de comunicație

Țara noastră dispune de o bogată rețea de căi de comunicație și anume: 11.019 km, linii de cale ferată (în 1973), 76.806 km drumuri, din care circa 12.350 km modernizate, 1.108 km căi fluviale (1.075 km pe Dunăre, 35 km pe canalul Bega)²⁷, căi maritime (245 km în lungul litoralului românesc al Mării Negre), linii aeriene etc.

*Rețeaua feroviară*²⁸ influențată de repartiția principalelor unități de relief și de cerințele economiei, se prezintă aproape concentric atât în regiunile intracarpătice (Brașov — Sf. Gheorghe — Ciceu — Deda — Cluj-Napoca — Apahida — Alba Iulia — Vințul de jos — Sibiu — Podul Olt — Făgăraș — Brașov), cât și în cele extracarpătice (Vicșani — Pașcani — Bacău — Mărășești — Ploiești — București — Roșiori — Craiova — Orșova — Timișoara — Oradea — Satu Mare — Halmeu). Acestea sînt legate de alte rețele transversale, care străbat Carpații, asigurînd legătura și cu principalele orașe-porturi ale țării (Giurgiu, Corabia etc.).

Rețeaua feroviară a crescut, în anii construcției socialismului, cu peste 1.000 km prin construirea de noi linii de cale ferată în partea sudică a țării între: București — Roșiorii de Vede — Craiova (209 km), Ploiești Vest — Tîrgoviște (49 km), în sud-vest linia ferată Bumbesti-Livezeni (31 km), în nord linia ferată Salva-Vișeu de jos (61 km), iar în partea estică și sud-estică s-a construit linia ferată Piatra Neamț — Bicaz (26 km) și Tecuci — Făurei (90 km). La toate acestea se adaugă dublarea magistralelor feroviare pe tronsoanele București — Fetești — Constanța, București — Roșiori Nord

²⁷ În perioada antebelică se practica transportul diferitelor produse agricole, în special al cerealelor, și pe riul Prut pe o distanță de circa 150 km între Vetrișoara și Galați.

²⁸ Cea mai veche linie ferată este aceea dintre București—Fila-ret—Giurgiu (67 km), dată în exploatare la 31 octombrie 1869. Urmează, apoi liniile ferate București Nord—Ploiești Sud, Bîrlad—Tecuci; Sibiu—Copșa Mică și altele care datează din 1872.

— Caracal — Craiova — Filiași, Copșa Mică — Blaj — Teiuș — Războieni, Făurei — Brăila — Barboși — Galați, București — Titu — Golești, Dej — Beclean pe Someș etc.²⁹. În total existau în 1972, circa 1.400 km magistrale feroviare duble.

Cea mai mare densitate feroviară, respectiv între 65 și 91 km / 1.000 km² se înregistrează în limitele județelor Timiș, Mureș, Satu Mare, Prahova, Arad, Bistrița Năsăud și Galați³⁰, depășind cu mult media țării³¹, care a fost în 1970 de 46,5 km / 1.000 km², iar cea mai mică, în cadrul județelor Tulcea (7,9 km / 1.000 km²). Această diferențiere se explică prin nivelul de dezvoltare economică și prin gradul de fragmentare al reliefului.

Paralel cu extinderea rețelei feroviare, s-a trecut și la acțiunea de modernizare prin electrificare³², mai întâi, a liniilor de cale ferată cu profil greu și trafic intens. Astfel, s-au electrificat liniile duble București — Brașov și Craiova — Filiași, precum și liniile ferate simple Filiași — Orșova — Caransebeș — Reșița, Filiași — Tirgu Jiu — Petroșani — Simeria — Deva ; Adjud — Ciceu etc. Liniile ferate simple și duble electrificate însumau în 1972 o lungime de peste 800 km. Se află în construcție electrificarea magistralei feroviare București — Constanța, a celor dintre Ploiești și Adjud etc.

²⁹ În 1974 existau următoarele linii de cale ferată duble : București—Constanța, București—Brașov—Copșa Mică, București—Ploiești—Buzău—Mărășești—Adjud—Succava, Mărășești—Tecuci, Făurei—Galați, Iași—Ițcani, București—Roșiori Nord—Craiova—Filiași, Deva—Alba Iulia, Copșa Mică—Blaj—Teiuș—Cluj—Dej—Beclean pe Someș, Sibiu—Podul Olt etc.

³⁰ Exceptînd Municipiul București care înregistrează o densitate de 322,3 km/1.000 km².

³¹ Densitatea rețelei feroviare este mult mai mare a României decît a Bulgariei (39 km/1.000 km²), Spaniei 27 km/1.000 km²), Iugoslaviei (41 km/1.000 km²), Turciei 10 km/1.000 km², și U.R.S.S. (6 km/1.000 km²). Este întrecută însă de R.D. Germană (141 km/1.000 km²), Belgia (140 km/1.000 km²), R.F. a Germaniei (119 km/1.000 km²), Cehoslovacia (104 km/1.000 km²), Ungaria (100 km/1.000 km²).

³² Cea mai veche linie electrică este aceea care leagă orașul Arad cu localitățile viticole Ghioroc, Siria, Mîsca, Pincota și Ghioroc—Miniș—Păuliș—Barațca—Radna, în total 55 km.

S-a etxins, în același timp, și tracțiunea cu locomotive diesel, care împreună cu cea electrică reprezenta în 1972 86% din totalul transporturilor de mărfuri și călători. Pentru aceasta, industria noastră a produs peste 1.200 locomotive diesel și electrice magistrale. La acestea se adaugă cele 65.500 vagoane de marfă pentru linii magistrale (în echivalent 4 osii) și 1.067 vagoane de călători pentru linii magistrale, care au fost produse între anii 1960—1970.

Tabelul nr. 11

INDICATORII DE UTILIZARE A MATERIALULUI RULANT
AL CĂILOR FERATE ÎN ANII 1960, 1970 ȘI 1972 *

Denumirea indicatorilor		U/M	1960	1970	1972
Rulajul vagoanelor de marfă		Zile	3,58	3,81	3,69
Viteza medie comercială	Trenuri de marfă	Km/oră	16,50	21,26	23,17
	Trenuri de călători	Km/oră	33,78	39,11	40,73
Parcursul mediu zilnic	Locomotive tren de marfă	Km	201	284	288
	Locomotive tren de călători	Km	292	364	385
	Al unui vagon de călători	Km	301	353	330
Greutatea medie bruto a trenului de marfă		t/tren	968	1.318	1.342
Ponderea tracțiunii cu locomotive diesel și electrice în volumul total de transport		%	1	79	86

Anuarul statistic al Republicii Socialiste România, București, 1972, p. 430.

Din analiza indicilor de utilizare a materialului rulant feroviar (tabelul nr. 11) rezultă că, în decurs de un deceniu, a sporit substanțial viteza medie comercială și tehnică, atît

la trenurile de marfă cât și la cele de călători, a crescut tonajul pe trenuri cu 350 t/tren în 1970 față de anul 1960 și a crescut ponderea tracțiunii cu locomotive diesel și electrice de la 1% în 1960 la aproape 80% în 1970 și va ajunge în 1975 la circa 95%.

Rețeaua rutieră, mai veche și mai densă decât aceea a liniilor ferate, cuprindea în 1974 circa 12.900 km drumuri naționale și 63.950 km drumuri județene și comunale.

Pe teritoriul României au fost construite șosele încă de pe vremea romanilor, așa cum a fost aceea care mergea paralel cu Oltul, începînd de la gura lui și prelungindu-se peste munți în Transilvania, apoi aceea de pe valea Mureșului, aceea din lungul litoralului Mării Negre și altele. „Una din specialitățile romanilor, constituind un adevărat titlu de mîndrie a lor, au fost drumurile. De cînd încep studiile istorice și pînă în primele decenii ale secolului nostru, nimeni n-a construit șosele mai bune ca ei... Strămoșii noștri au fost atît de impresionăți de trîinicia acestor drumuri și, în general, a construcțiilor romane foarte numeroase, se vede, în Dacia, încît au dat cuvîntul *pavimentum*, — care înseamnă în limba latină: arie făcută din pietriș și mortar bătut, podea de cameră, pavaj de stradă, stradă pavată cu piatră sau cărămidă —, un înțeles pe care nu-l mai are în limbile romanice, anume acela de pămînt”³³.

După părăsirea Daciei, comerțul între regiunile înalte carpatice și orașele de pe Dunăre se făcea „pe o serie întregă de drumuri economice naturale“, adică nepietruite, cu nume care le trădează clar funcțiunea economică: drumul sării, drumul mierii, al cerii, al untului, al bușilor etc.

Astăzi, țara noastră este străbătută de o bogată rețea de drumuri, extinsă și modernizată în anii construcției socialismului, care asigură legătura cu toate centrele economice din țară. Modernizarea drumurilor cu trafic mare s-a intensificat în ultimul deceniu și mai ales în perioada 1965—1970 cînd au fost asfaltate 2.583 km drumuri; la acestea se adaugă și cei 5.700 km drumuri cu trafic mai redus, în general în

³³ C. C. Giurescu și Dinu Giurescu, *Istoria Românilor*, Editura Albatros, Bucureșt, 1972, pp. 115—116.

zonele de exploatare petroliferă, unde s-au aplicat îmbrăcămînți asfaltice ușoare. Lungimea drumurilor modernizate a ajuns în 1970 la 11.091 km, ceea ce a reprezentat 14,6% din totalul drumurilor. Dintre noile șosele asfaltate menționăm : Pitești-Cimpulung-Brașov, Pitești-Rm. Vilcea, autostrada București-Pitești (114 km) dată în exploatare cu ambele benzi de circulație la 1 iulie 1972, șoselele Ploiești-Vălenii de Munte-Drajna-Pătirlagele, Ploiești-Slănic, Vălenii de Munte-Cheia, Ploiești-I. L. Caragiale-Tîrgoviște, Bacău-Vaslui, Călărași-Slobozia-Brăila, Constanța-Tulcea-Măcin, Arad-Siria-Pincota-Ineu-Sebeș, Oradea-Beiuș-Dr. P. Groza-Brad, Huedin-Jibou și multe altele. În septembrie 1974 s-a dat în folosință șoseaua transcarpatică, în lungime de 90 km, care asigură legătura între Vidraru de pe Argeș și localitățile Cîrțișoara și Scoreiu din depresiunea Făgărașului. Această șosea, denumită „Transfăgărașanul“, asigură legătura dintre Muntenia și Transilvania, ușurează exploatarea forestieră din Munții Făgărașului și deschide largi posibilități de valorificare turistică, a unei regiuni în general greu accesibilă.

Cel mai important drum național — sub raportul traficului și al dotărilor tehnice — este cel care traversează țara dinspre NV spre SE pe traseul Oradea—Cluj-Napoca—Sibiu-Brașov-Ploiești-București-Giurgiu³⁴, străbătînd cele mai variate regiuni din punct de vedere economic și turistic.

Un mare trafic de mărfuri și călători înregistrează și șoselele București-Urziceni-Buzău-Bacău-Suceava-Vicșani, București-Constanța, intensificat după darea în folosință în 1970 a podului de peste Dunăre (1.500 m) dintre localitățile Giurgeni și Vadul Oii ; apoi șoselele București-Alexandria-Craiova-Orșova-Timișoara, București-Pitești-Rm. Vilcea-Sibiu-Deva-Arad și altele.

Transportul fluvial și maritim ocupă un loc secundar în transportul mărfurilor, participînd în perioada cincinalului 1966—1970, în medie, cu 1,86% din volumul total al mărfurilor transportate.

³⁴ În 1952 s-a dat în folosință podul de peste Dunăre (2.200 m) pe care trec o cale ferată și o șosea, legînd orașul Giurgiu cu orașul bulgăresc Ruse.

În ceea ce privește transportul fluvial, cea mai importantă arteră de navigație o constituie Dunărea pe care se practică cu precădere cabotajul. Din volumul total de mărfuri transportate pe Dunăre, cabotajul deține aproape $\frac{2}{3}$, restul de o treime reprezentînd traficul de export, import și tranzit. Porturile fluvio-maritime Galați și Brăila înregistrează traficul cel mai mare privind exportul, importul și tranzitul (în special al minereurilor, al combustibilelor, al produselor din lemn etc.), în timp ce cabotajul deține la Brăila 45%, iar la Galați numai 22% (Ch. Stan, Al. Ghenovici, 1960)³⁵.

Crearea lacului de acumulare și construirea sistemului hidroenergetic și de navigație prin ecluze de la Porțile de Fier a permis rezolvarea definitivă a navigației, care a fost atît de dificilă în acest sector. Între Calafat și Vidin funcționează și un ferryboat, folosit de R. P. Bulgaria pentru transportul diferitelor produse industriale și agroalimentare din țările Europei Centrale și nordice. Dintre cele 18 orașe-porturi existente în lungul văii Dunării pe teritoriul țării noastre, în trei din ele (la Galați, Oltenița și Drobeta Turnu Severin) există puternice șantiere navale, care construiesc vase de transport. O dezvoltare impetuoasă o va cunoaște portul Tulcea, unde se vor construi nave de pescuit oceanic (capacitate anuală 13 nave, începînd cu 1980 cînd va intra în întregime în exploatare). De asemenea, la Sulina se construiește un port de tranzit pentru minereurile transportate pe mare, care vor fi dirijate apoi pe vase fluviatile în centrele industriale din lungul Dunării.

Sînt posibilități de extindere a traficului fluvial și pe văile Siret, Mostiștea și Olt. Studiile efectuate pînă în prezent au stabilit că prin amenajarea unor căi navigabile (Dunăre-Mostiștea-București, Siret-Bărăgan-Mostiștea, Someș-Crișuri-Mureș-Bega) se vor putea rezolva unele probleme de navigație pe riurile interioare și se vor crea noi posibilități de extindere a sistemelor de irigație în regiuni unde se înregistrează un deficit de umiditate.

³⁵ * * *, *Geografia Văii Dunării Românești*, Ed. Acad. R.S.R., București, 1969.

România dispune de o importantă flotă maritimă și efectuează schimburi de mărfuri pe cale maritimă cu circa 80 de țări. Numărul de vase a sporit continuu de la 10 câte erau în 1960 la 55 nave în 1969 avînd o capacitate de 536.000 tdw și la 81 nave în 1974. Cele 10 șantiere navale și de reparații de nave, realizează întreaga producție de nave pentru flota fluvială și de servitute. Pentru flota maritimă, o parte din nave provin din import (Japonia, U.R.S.S.), iar altă parte se produce la noi în țară (Galați). În următorii ani, flota noastră maritimă va dispune, pe lângă cargouri, și de nave petroliere (80.000 tdw) și mineraliere (25.000 și 50.000 tdw), ceea ce va permite intensificarea schimburilor comerciale externe. Orașul Constanța, a cărui capacitate portuară a fost extinsă în ultimii ani, prezintă o deosebită importanță pentru schimburile maritime. El este dotat cu instalații moderne de încărcare-descărcare pentru petrol și produse petroliere, exportate în peste 35 țări³⁶, cereale, materiale de construcții, diverse utilaje etc.

Creșterea traficului intern și internațional a dus la dezvoltarea transportului aerian, care dispune de avioane moderne și de mare capacitate (10 aeronave de pasageri numai în perioada 1966—1970), de numeroase aeroporturi dintre care cel mai modern și cu cea mai mare pistă de decolare-aterizare (în lungime de 3.500 m) este cel de la Otopeni, dat în exploatare în 1969. Aeroporturi moderne se află și în orașele Tg. Mureș, Cluj-Napoca, Sibiu, Iași, Suceava, Baia Mare etc.

Societatea „TAROM“, asigură prin aeroportul Băneasa, legătura zilnică a orașului București cu cele mai mari orașe ale țării și anume cu Timișoara, Arad, Deva, Oradea, Satu Mare, Sibiu, Cluj-Napoca, Baia Mare, Tîrgu Mureș, Suceava, Bacău, Iași, Tulcea, Constanța și Craiova.

De asemenea, a crescut și numărul liniilor aeriene care leagă Bucureștiul de marile orașe ale lumii. Transporturile aeriene române asigură legătura Capitalei noastre cu o serie de orașe din Europa: (Sofia, Roma, Budapesta, Praga, Varșovia, Moscova, Berlin, Londra, Paris, Viena, Copenhaga etc.), Africa (Cairo) și Asia (Beirut, Tel Aviv etc.). Prin interme-

³⁶ Atena Herbst-Rădoi, *Geografia economică a R.S. România*, București, 1969, p. 225.

diul unor companii aeriene străine (Malev-Ungaria, D.L.H.-Deutsche Lufthansa, Sabena-Belgia, Aeroflot U.R.S.S., Air France etc.) orașul București este în legătură și cu alte orașe de pe glob. În ultimii ani s-au stabilit legături aeriene și cu S.U.A. pe traseul București-Belgrad-Düsseldorf-Londra-New York.

Telecomunicațiile. Întreaga rețea din domeniul poștal și telecomunicațiilor a cunoscut o amplă dezvoltare și modernizare. Astfel, a crescut numărul unităților de poștă, telegraf și telefon de la 1.579 unități în 1950 la 5.551 în 1970, cu precădere în mediul rural care dispunea în 1970 de 4.854 unități (față de 1.343 în 1950).

Pentru a satisface necesitățile populației, ale economiei naționale, s-au dat în folosință, în cele 39 reședințe de județe, centrale telefonice automate, s-a introdus telefonia automată interurbană asigurându-se legătura Capitalei cu un mare număr de orașe (Ploiești, Brașov, Zărnești, Rîșnov, Codlea, Cluj-Napoca, Sibiu, Pitești, Timișoara, Craiova, Bacău, Iași, Galați, Brăila, Constanța, Eforie și Mangalia), precum și cu localitatea suburbană Tohan și stațiunea Mamaia.

Paralel cu aceasta, în perioada 1966—1970, au fost construite opt stații de televiziune, dintre care cea mai mare și modernă este aceea din București, precum și 70 stații translatoare de televiziune. În orașul București se găsește și o fabrică producătoare de centrale telefonice automate, de receptoare, televizoare și alte instalații, utilaje și materiale necesare activității de telecomunicații.

Schimbări în structura transporturilor de mărfuri

Schimbările intervenite în structura transporturilor de mărfuri au dus la repartizarea mai judicioasă a transporturilor feroviare și rutiere. Astfel, dacă în 1950 transporturile mărfurilor pe calea ferată dețineau 91,3% din totalul mărfurilor în circulație, în 1972 acestea au reprezentat aproximativ 40%, în timp ce transportul auto, în aceeași perioadă, a crescut de la 2,7% la 56,1%.

STRUCTURA TRANSPORTURILOR DE MĂRFURI ÎN ANII
1950, 1960, 1961, 1970 și 1972 *

Categoriile de transport	1950	1960	1961	1970	1972
Total mărfuri transportate (mii tone)	38.404	141.798	182.492	430.123	492.367
din care (%)					
Transport feroviar	91,3 ⁰ / ₀	54,7 ⁰ / ₀	46,7 ⁰ / ₀	39,8 ⁰ / ₀	39,3 ⁰ / ₀
Transport auto	2,7 ⁰ / ₀	39,9 ⁰ / ₀	49,1 ⁰ / ₀	55,8 ⁰ / ₀	56,1 ⁰ / ₀
Transport fluvial	2,9 ⁰ / ₀	1,4 ⁰ / ₀	1,1 ⁰ / ₀	0,8 ⁰ / ₀	1,1 ⁰ / ₀
Transport maritim	0,5 ⁰ / ₀	0,1 ⁰ / ₀	0,2 ⁰ / ₀	1,0 ⁰ / ₀	1,1 ⁰ / ₀
Transport aerian	—	—	—	—	—
Transport prin conducte petroliere magistrale	2,6 ⁰ / ₀	3,9 ⁰ / ₀	2,9 ⁰ / ₀	2,6 ⁰ / ₀	2,4 ⁰ / ₀

* Anuarul statistic al R.S. România, 1973, p. 426—427.

Noua structură mai echilibrată și mult mai eficientă — mai ales pe distanțe mici — s-a produs începînd cu anul 1961 cînd industria a început să furnizeze o cantitate mai mare de mijloace auto (29.000 automobile de marfă și peste 4.000 autovehicule pentru călători, numai în perioada 1955—1970). Celelalte categorii de transport au o pondere mică în volumul total al mărfurilor transportate.

Pe căile ferate se transportă, cu precădere, cărbuni, țiței și produse petroliere, cocs, care reprezintă 22,2% din totalul mărfurilor transportate în 1970, apoi produsele de carieră și balastieră care dețin tot 22,2% din total, și diferite alte produse.

Dintre produsele transportate cu autovehiculele, produsele de carieră și balastiere dețin aproape 2/3 din total, după care urmează diferite materiale de construcții, produse alimentare, cereale, combustibil, produse din lemn, lemne de foc etc.

Transportul prin conducte petroliere deține numai 2,6% din volumul total al mărfurilor transportate. Conductele petroliere prezintă o densitate mai mare în județele Prahova

și Dimbovița. Orașul Ploiești constituie un adevărat nod al magistralelor petroliere, de aici pornind conducte spre Galați, Constanța și Giurgiu, iar de la Țicleni — prin Pitești — a fost pus în legătură cu o nouă magistrală, în urma descoperirilor și punerii în valoare a zăcămintelor de petrol din subcarpații Olteniei.

5. Comerțul exterior și cooperarea economică internațională

Mărirea potențialului economic, creșterea producției industriale (de 24 ori mai mult în 1973 decât în 1938), a celei agricole și a celorlalte ramuri economice, diversificarea producției de bunuri materiale explică participarea tot mai activă a României la schimburile economice internaționale, la dezvoltarea și diversificarea relațiilor economice internaționale.

Volumul total al comerțului exterior al României a sporit de aproape 3 ori în perioada 1965—1973 și îndeosebi exportul, principala sursă de încasări valutare, de la 6,6 miliarde lei valută la 18,6 miliarde lei valută. În același timp, a crescut și volumul importului de la 6,5 miliarde lei valută la 17,4 miliarde lei valută, în special pentru mașini și utilaje. Și mai semnificative sînt datele privind dinamica comerțului exterior al R. S. România în perioada 1948—1972 (vezi tabelul nr. 12).

Tabelul nr. 12

COMERȚUL EXTERIOR AL R.S.R. ÎN ANII 1948, 1950, 1960, 1970 și 1973 *

Anii	Total comerț exterior Mil. lei valută	Export Mil. lei valută	Import Mil. lei valută
1948	1.648	896	752
1950	2.735	1.274	1.461
1960	8.189	4.302	3.887
1970	22.866	11.105	11.761
1973	35.994	18.576	17.418

* Comerțul exterior al R.S. România, București, 1973, p. 17.

Paralel cu creșterea volumului, a competitivității produselor românești pe piața mondială, s-au produs îmbunătățiri în structura exportului românesc predominând produsele industriale și în special cele finite ca : mașini-unelte, tractoare, utilaj petrolier, autocamioane, vagoane, diferite produse chimice etc. Astfel, în anul 1973 mașinile, utilajele și mijloacele de transport, împreună cu produsele chimice, îngrășăminte, cauciuc au reprezentat 31,7% din volumul total al exportului, față de 6% în 1950 și de peste 50% cit vor deține în următorul cincinal. Ponderi însemnate au avut și combustibilii, materiile prime minerale, produsele petroliere, care au participat cu 17,3% la volumul total al exportului, precum și mărfurile alimentare și cele industriale de larg consum (32,4% în 1973).

În ceea ce privește importul, 70% din volumul total al importului (1973) îl reprezintă mașinile și utilajele pentru producție, combustibilii, materiile prime minerale și metalele. De remarcat este faptul că a scăzut importul materiilor prime de proveniență vegetală și animală.

„Dezvoltarea largă a relațiilor economice internaționale din ultimii ani demonstrează intensificarea participării țării noastre la schimbul de valori materiale pe plan mondial, la diviziunea internațională a muncii. Succesele obținute în dezvoltarea relațiilor economice ale României au fost posibile, în primul rînd, datorită creșterii în ritm intens a economiei naționale. Ca rezultat al dezvoltării intense a industriei și a celorlalte ramuri economice, am putut asigura atît extinderea exporturilor într-un număr mare de țări, cit și realizarea importurilor necesare înfăptuirii programului de creștere a economiei noastre naționale. Este semnificativ, de asemenea, faptul că *comerțul exterior și cooperarea în producție cu alte țări au o pondere importantă în ansamblul economiei românești, reprezentînd circa 30 la sută din volumul total al producției*³⁷.

³⁷ Nicolae Ceaușescu. *Cuvîntare la Consfătuirea cu activul de partid și de stat din domeniul comerțului exterior și cooperării economice internaționale* (16 mai 1974), Ed. Politică, București, 1974, p. 9.

Relațiile economice și cooperarea cu țările socialiste

Ca țară socialistă, România întreține relații comerciale cu statele membre ale C.A.E.R., cu celelalte țări socialiste, care dețin la un loc 50% din volumul total al comerțului exterior al României.

O importanță deosebită în dezvoltarea economică, a schimburilor economice, o constituie și participarea României la *Programul complex* de colaborare și cooperare cu țările socialiste membre ale C.A.E.R. ului, adoptat la București între 27—29 iulie 1971 și conceput pentru o perioadă de 15—20 ani. Acesta prevede adâncirea și perfecționarea în continuare a colaborării și dezvoltării economice și „se bazează pe liberul consimțământ deplin al țărilor membre, cu respectarea intereselor fiecăruia dintre ele, fără a fi însoțită de crearea de organe supranaționale și fără a afecta problemele planificării interne, ale activității financiare și de gestiune economică a organizațiilor“.

Schimburile comerciale cu U.R.S.S. reprezintă 21% din volumul total al comerțului exterior al României, deținând ponderea principală în cadrul raporturilor economice externe. Se exportă, cu precădere, nave fluviatile, produse chimice, ciment, materiale de construcții etc. și se importă mașini și utilaje, cocs metalurgic, minereu de fier etc.

Pe locul al doilea, dintre țările socialiste, se situează R. D. Germană, care deține 7,7% din volumul total al comerțului exterior românesc. Se exportă material rulant, utilaj petrolifer, motoare electrice, tractoare, produse petrolifere, agro-alimentare etc. și se importă mașini și produse electrotehnice, produse chimice, utilaje și instalații pentru diferite ramuri industriale, produse de mecanică fină și optică etc.

O mare dezvoltare au cunoscut relațiile economice și de cooperarea cu R. S. Cehoslovacă, care participă cu 5,8% (în 1973) la volumul comerțului exterior al României. La export predomină următoarele produse: mașini unelte pentru așchierarea metalelor, vagoane de marfă, rulmenți, tractoare, autoturisme de teren, energie electrică, geamuri, plăci fibrolemnoase, produse agroalimentare și se importă utilaj energetic, rutier, autoturisme (Skoda), cărbuni (hulă) și cocs metalurgic, hamei (circa 950 t în anii 1970—1972) etc.

Cu R. P. Polonă schimburile comerciale reprezentau în 1973 peste 4% din volumul total al comerțului exterior al României, predominând la export autoturismele de teren, produsele petroliere, rulmenții etc., iar la import cocsul metalurgic, utilajul pentru ridicat și transport, utilajul electro-tehnic, diferite produse ale industriei ușoare etc.

S-au dezvoltat, în ultimii ani, relațiile comerciale cu R. P. Chineză (3,7% din volumul total al exportului) exportându-se utilaje pentru cercetări geologice și extracția petrolului și a gazelor naturale, tractoare, vagoane cisterne, autocamioane etc. Din R. P. Chineză se importă cocs metalurgic, ceai (453 t în anii 1970—1972), țesături de bumbac, de lână și de mătase, cauciuc natural etc.

S-au extins și diversificat relațiile economice internaționale cu celelalte țări și anume cu R. P. Ungară (2,4% din volumul total al comerțului exterior), R. S. F. Iugoslavia (2,2%), R. P. Bulgaria (2,0%), Albania (0,2%), R.P.D. Coreeană (0,4%), Mongolia (0,1%), R. D. Vietnam (0,1%) și Cuba (0,4%).

Relațiile economice și cooperarea cu țările capitaliste dezvoltate

În spiritul coexistenței pașnice între state, România întreține relații economice și cooperează în producție cu țările capitaliste, pe baze reciproc avantajoase, acestea participând în 1973 cu 41% la volumul total al comerțului exterior al României. Cea mai mare pondere o înregistrează R. F. Germania (10,7%), Italia (circa 5%) și Franța (4%) din cadrul cărora se importă cu precădere mașini-unelte, utilaje (metalurgice, pentru industria chimică și alte ramuri), accesorii și piese de schimb auto, motoare electrice, cocs metalurgic etc. În aceste țări România exportă rulmenți, produse petroliere, plăci fibrolemnoase, fibre sintetice etc.

România întreține relații economice și de cooperare și cu alte țări capitaliste dezvoltate și anume cu Marea Britanie (3,1%), S.U.A. (3,0%), Austria (2,5%), Elveția (1,8%), Olanda (circa 2%), Iran (1,5%), Japonia (1,4%) etc.

Un rol deosebit de important în dezvoltarea comerțului exterior al României îl au și societățile mixte de producție

și comerț, care au menirea de a contribui la valorificarea superioară a potențialului economic și uman, la procurarea și folosirea unor utilaje moderne și a celor mai avansate procedee tehnologice.

Schimbările economice și cooperarea în producție cu țările în curs de dezvoltare

Cooperarea economică și tehnico-științifică s-a extins tot mai mult și cu o serie de țări aflate în curs de dezvoltare din Africa, Asia și America Latină, acestea deținând în 1973 circa 90% din volumul total al comerțului exterior al României.

Deosebit de importante sînt vizitele făcute de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al P.C.R., președintele Republicii Socialiste România, într-o serie de țări din Africa, Asia și America Latină, cu care s-au încheiat numeroase acorduri pentru intensificarea schimburilor comerciale, de asistență tehnică, culturale, pentru crearea de societăți și întreprinderi mixte de cooperare în producție.

„Colaborarea cu aceste țări se înscrie în principiile generale ale politicii externe a României, ca o expresie a solidarității cu lupta lor pentru emancipare economică, socială și națională, a sprijinirii lor pe calea progresului, ca o contribuție internațională la cauza luptei pentru dreptul la afirmarea liberă, independentă a fiecărei națiuni, împotriva politicii imperialiste, colonialiste și necolonialiste pe plan mondial”³⁸.

Datorită amplificării relațiilor cu țările în curs de dezvoltare, România exportă în cadrul acestora importante produse industriale, alimentare și de altă natură, și în special utilaje pentru cercetări geologice, pentru extracția petrolului și a gazelor naturale, tractoare, autoturisme de teren, produse chimice, îngrășăminte, ciment, produse alimentare și industriale de larg consum etc. În același timp, importă: *țifei* (Algeria, Libia, Iran etc.), *minereu de fier* (Algeria, India etc.), *concentrat de apatită* (Maroc, Algeria, Iordania), *oxid de aluminiu* (Guinea etc.), *bumbac fibră, țesături de bumbac* (Sudan, Egipt, Siria, Liban, Iran, Pakistan etc.), *cafea* (Peru,

³⁸ * * *, *Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multi-lateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*. Ed. politică, București, 1974, p. 147.

Brazilia, Guineea), *cacao boabe* (Ghana, Shri Lanka, Ecuador), *fructe citrice* (Liban, Algeria, Turcia etc.), *măsline* (Algeria, Turcia etc.), *curmale* (Irak), *piper* (India), *piei crude* (Argentina, India, Iran, Libia, Pakistan, Tunisia etc.). *iarbă de mare* (Maroc, Egipt) etc. Numărul țărilor în curs de dezvoltare, cu care România efectuează schimburi economice și cooperează în producție, a ajuns în 1975 la 90, iar al societăților mixte la 16 (Libia, Republica Africa Centrală, Kenya, Liban, Ecuador etc.).

P R O G N O Z E

////////////////////////////////////

În etapa actuală, conform hotărîrilor luate la Congresul al XI-lea al P.C.R., România a trecut la îndeplinirea programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

În Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R. cu privire la planul cincinal 1976—1980 și liniile directe ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990 se precizează că „nivelul la care a ajuns economia noastră și realizarea în continuare a unor ritmuri înalte de creștere vor permite obținerea unor sporuri anuale ale producției pe locuitor — la principalele produse — în general asemănătoare sau chiar mai mari decât ale țărilor avansate economic, ceea ce va accelera procesul de reducere și lichidare a decalajelor față de acestea. Industria își va accentua poziția conducătoare în economie, avînd o pondere determinantă în crearea venitului național, în îndeplinirea reproducerii lărgite, în dezvoltarea comerțului exterior și a cooperării economice internaționale a României“.

Elaborarea prognozei dezvoltării României în următorii ani s-a făcut în scopul accentuării dezvoltării industriei, în special a subramurilor moderne, ca : electronica, electrotehnica, siderurgia oțelurilor superioare, a mașinilor-unelte de înaltă tehnicitate, a lărgirii bazei proprii de materii prime etc. Industria constructoare de mașini împreună cu cea chimică vor reprezenta în 1990 circa 55—60% din totalul producției industriale, față de 44% în 1975. De asemenea se va accentua procesul de dezvoltare intensivă a agriculturii, mecanizarea complexă a lucrărilor, a chimizării, a extinderii marilor sisteme de irigații — astfel încît pînă în 1990 să se asigure irigarea întregii suprafețe ce se justifică din punct de vedere economic. În aceste condiții se poate estima că în 1990 pro-

ducția de cereale să stabilizeze la 28.000.000—30.000.000 tone, iar zootehnia să ocupe o pondere de peste 50% din totalul producției agricole.

Extinderea și modernizarea transporturilor și a celorlalte ramuri ale economiei naționale, valorificarea superioară a resurselor materiale și umane ținând seama de progresul tehnico-științific contemporan, participarea tot mai activă a României la circuitul economic mondial, vor contribui și acestea la schimbarea fundamentală a configurației economiei românești.

Pe baza dezvoltării producției materiale, venitul național urmează să depășească de 3,5—3,8 ori nivelul din 1975, ajungând în 1990 să reprezinte 2.500—3.000 de dolari pe locuitor, urmînd astfel ca veniturile reale pe locuitor să crească de 3,5 ori față de 1970.

Estimîndu-se ca populația României să ajungă pînă în 1990 la circa 25.000.000 de locuitori, vor crește considerabil și numărul celor ocupați în activitatea economico-socială la peste 11.000.000 persoane. Nivelul înalt al productivității sociale va permite ca pînă la sfîrșitul deceniului următor săptămîna de lucru să fie redusă la 40—42 de ore.

Ridicarea nivelului calitativ, accentuarea procesului de specializare și modernizare a producției, utilizarea rațională a forței de muncă, cu creșterea ponderei populației ocupate în industrie și diminuarea celei ocupate în agricultură, sistematizarea așezărilor urbane și rurale, creșterea gradului de urbanizare, modernizarea spațiului rural, dezvoltarea — pe un plan superior — a întregii activități din toate sferile vieții economice și sociale, vor contribui la sporirea avuției naționale, la apropierea României de nivelul țărilor dezvoltate din punct de vedere economic.

- ////////////////////////////////////
1. NICOLAE CEAUȘESCU, (1968—1969), *România pe drumul desăvîșirii construcției socialiste*, (vol. I—III), Ed. Politică, București.
 2. NICOLAE CEAUȘESCU, (1970—1974), *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, (vol. IV—X), Ed. Politică, București.
 3. * * *, (1974), *Directivele Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român cu privire la planul cincinal 1976—1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990*. Ed. Politică, București.
 4. * * *, (1975), *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*. Ed. Politică, București.
 5. APAVĂLOAIE M., (1969), *Curs de geografie economică generală*, Iași.
 6. BĂCĂNARU I. și colab., (1963), *Contribuții la studiul clasificării funcționale a așezărilor rurale din R.S. România*. Rev. Probleme de geografie, vol. X.
 7. BĂCĂNARU I., (1966), *Probleme actuale în geografia satului din România*, Rev. Studii și cercetări de geol., geofiz. și geogr., seria geografie, Tomul XIII, nr. 2, București.
 8. BERCIU D., (1966), *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre*. Editura Științifică, București.
 9. BOGDAN A., (1972), *Geografia economică regională*. Europa, Cluj.
 10. BOLD ION, MATEI MIOARA, SĂBĂDEANU PETRE, (1974), *Sistemizarea rurală*. Ed. Tehnică, București.
 11. CALOIANU N., *Geografia economică regională*, partea I (1970), partea a II-a, (1972), partea a III-a, (1974).
 12. CETINA E., (1972), *Elemente de geografie economică a lumii*, Ed. did. și ped., București.

13. CHIȚU M., (1970), *Orașul Ploiești*, studiu de geografie economică (rezumatul tezei de doctorat).
14. CUCU V., (1970), *Orașele României*, Ed. Științifică, București.
15. CUCU V., (1974), *Geografia populației și așezările omenești*, Ed. did. și ped., București.
16. DRAGU GH., (1975), *Cartografiere economico-geografică*. Tipografia Univ. București.
17. N. DJAMO, GIURCĂNEANU CL., ALEXANDRU D., MOCANU C., IOVĂNESCU M., ANDREUȚA S., ZOTTA B., RADU M., (1970), *Geografia economică a R.S. România*, Academia de Studii Economice, București.
18. N. DJAMO și colectivul, (1970), *Geografia economică pe ramuri*, București, A.S.E.
19. N. DJAMO, CHRISTACHE S., STOICA N., (1972), *Geografia economică generală*, Ed. did. și ped., București.
20. GIURESCU C. C. (1966), *Istoria Bucureștilor*. Editura pentru literatură, București.
21. GIURCĂNEANU CL., (1964), *Date noi privind repartiția pe zone de altitudine a populației și așezărilor R.P.R.*, Rev. Natura, XVI, nr. 3.
22. GRUESCU I., (1972), *Gruparea industrială Hunedoara — Valea Jiului*, Ed. Acad. R.S.R.
23. HAȘEGANU M. și colectivul, (1957), *Geografia economică a R.P.R.*, Ed. Șt., București.
24. HERBST C., LETEA I., *Geografia economică a țărilor socialiste*, partea I (1970), partea a II-a (1971), București.
25. HERBST C., LETEA I., (1973), *Geografia economică de ramură. Geografia industriei energetice*. București.
26. HERBST C. și colab., (1962), *Probleme de geografie urbanistică din orașul București*. An. St. Univ. București, seria geologie-geografie.
27. HERBST C., (1971), *Geografia industriei municipiului București* (rezumatul tezei de doctorat).
28. HERBST C., BĂCĂNARU I., CALOIANU N., (1964), *Contribuții la studiul tipurilor de concentrare teritorială a industriei din R.P. Română*. Rev. Natura, nr. 3, București.
29. HERBST C., LETEA I., (1965), *Cu privire la conținutul geografiei economice generale și regionale*. Rev. Natura, nr. 6, București.

30. HERBST ATENA-RĂDOI, (1969), *Geografia economică a R.S. România*, Ed. did. și ped.
31. HILT V., (1957), *Orașul București de ieri și de astăzi*. Rev. Natura, București.
32. HILT V., POPOVICI I., (1967), *Cum au cunoscut oamenii pământul*, Ed. Șt., București.
33. HIRȘCU D., (1971), *Energetica românească la începutul unui nou deceniu*. Rev. Terra, nr. 1.
34. IOANID V., (1967), *Sistematizarea satelor în perspectiva civilizațiilor socialiste*, Rev. Lupta de clasă, nr. 5.
35. IORDAN I., (1974), *Zona periurbană a Bucureștilor*. Ed. Acad. R.S.R.
36. V. MIHĂILESCU, (1968), *Geografia teoretică*, Ed. Acad. R.S.R., București.
37. V. MIHĂILESCU, (1963), *Carpații sud-estici*. Ed. Șt., București.
38. V. MIHĂILESCU, (1966), *Dealurile și cîmpiile României*. Ed. Șt., București.
39. V. MIHĂILESCU, HERBST C., BĂCĂNARU I., (1963), *Considerații asupra criteriilor complexe de clasificare funcțională a orașelor*. Rev. Probleme de geografie, vol. IX, Ed. Academiei R.S.R.
40. MORARIU T., V. CUCU, I. VELCEA, (1969), *The Geography of Romania*, Ed. Meridiane, București.
41. MORARIU T., PASCU S., (1957), *Considerații geografico-istorice asupra etapelor de dezvoltare a orașului Cluj-Napoca*. Bul. Univ. „Babeș-Bolyai“, Seria Științelor Naturii, vol. I.
42. OANCEA I. D., (1973), *Gruparea urbană Galați—Brăila*. Ed. Academiei R.S.R.
43. OBREJA AL., *Istoria geografiei românești* (curs litografiat), Iași, 1973.
44. PANAITE L., (1974), *Metodica cercetărilor economico-geografice* (curs litografiat). București.
45. PETRESCU C., (1971), *România și fluxul turistic internațional*, Rev. Terra, nr. 3.
46. POGHIRC P., *Curs de geografie economică regională*, partea I (1967/1968), partea a II-a (1970), Iași.
47. POP IULIANA, (1969), *Geografia economică a R.S. România* (curs litografiat). București.

48. I. POPOVICI, *Geografia economică a R.S. România* (curs litografiat) partea I (1971), partea a II-a (1973).
49. POPOVICI I., MĂNESCU L., (1973), *Bazele teoretice și metodologice ale geografiei economice* (curs litografiat), București.
50. POPOVICI I., CRINGU A., MĂNESCU L., (1971), *Tipuri funcționale de așezări rurale și suburbane din județul Prahova*. Rev. Terra, nr. 3, București.
51. POSEA GR., POPESCU N., IELENICZ M., (1975), *Relieful României*, Ed. Științifică, București.
52. N. AL. RĂDULESCU, (1971), *Aspecte geografice noi de-a lungul Dunării românești și în județele limitrofe*. Rev. Terra, nr. 4.
53. N. AL. RĂDULESCU, I. VELCEA, N. PETRESCU, (1968), *Geografia agriculturii României*, Ed. Științifică, București.
54. ROȘU AL., (1974), *Geografia fizică a României*, Ed. did. și ped., București.
55. I. ȘANDRU, *Geografia economică a R.S. România*, (curs litografiat), Iași, 1968/1969.
56. I. ȘANDRU, (1970), *Geografia așezărilor omenești. Așezarea rurală*, Iași.
57. ȘANDRU I., SFICLEA V., CUCU V., (1974), *Harta repartiției populației R.P. Române*, Rev. Natura, nr. 3.
58. ȘTEFĂNESCU I., (1972), *Subcarpații dintre Sușița-Zăbrăuț și Buzău*. Ed. Acad. R.S.R.
59. TUFESCU V., (1966), *Evoluția tipurilor de agricultură din România*. Rev. Natura, nr. 6, București.
60. TUFESCU V., (1965), *Creșterea diferențială a populației din România*. Rev. St. și cercetări de geologie, geofiz. și geogr., seria geografie, tom XII, nr. 2, București.
61. TUFESCU V., (1974), *România*, Ed. Științifică, București.
62. V. TUFESCU, CHIȚU M., (1973), *Geografia resurselor naturale* (curs litografiat), București.
63. VELCEA I., (1964), *Țara Oașului*, Ed. Academiei R.P.R., București.
64. VELCEA I., (1970), *Cu privire la răspândirea și concentrarea industriei în R.S.R.*, Rev. Terra, nr. 2, București.
65. VELCEA I., (1965), *Schimbări pe harta utilizării terenurilor în R.S. România*, Rev. Natura, nr. 2, București.

66. VELCEA I., (1970), *Le système de production agricole du type „Muscele“*. Rev. roum. de Geol., Géogr., série de Géographie, nr. 1.
67. VELCEA I., (1974), *Agrogeografia R.S. România*, Rev. Terra, nr. 4.
68. VELCEA I., (1973), *Roumanie. Précis géographique*, Ed. Meridiane.
69. VELCEA I., (1973), *Geografia economică a României. Geografia producției sociale* (curs litografiat), București.
70. VELCEA I. și IACOB GH., (1962), *Delta Dunării*, Structură și modul de utilizare a terenurilor. Rev. Natura, nr. 5.
71. VELCEA I., IORDAN I., (1964), *Harta utilizării terenurilor în R.P.R.* Rev. Prof. de geografie, vol. X.
72. VELCEA VALERIA și VELCEA ION, (1965), *Valea Prahovei*, Ed. Științifică, București.
73. VELCEA ION, IORDAN ION, IACOB GH., GHENOVII ALEXANDRINA, GRUESCU ION, (1971), *Harta geografico-economică a R.S. România*, scara 1 : 500.000, Ed. Academiei R.S.R., București.
74. * * *, (1972), *Sociologia militans V. Sociologie geografică*, Ed. Șt., București.
75. * * *, (1960), *Monografia geografică a R.P.R.*, vol. II, Ed. Academiei.
76. * * *, (1975), *Atlas Geografic Național*, Ed. Academiei R.S.R. București.
77. * * *, (1975), *Atlas Geografic General*, Ed. did. și ped., București.
78. * * *, (1974), *Județele României Socialiste*, Ed. Politică, București.
79. * * *, (1969), *Geografia Văii Dunării românești*, Ed. Acad. R.S.R., București.
80. * * *, (1971), *Piemontul Getic. Studii de geografie economică*. Ed. Acad. R.S.R.
81. * * *, (1974), *Valorificarea economică și turistică a Carpaților Meridionali* (sub redacția lui I. Velcea), Tipografia Universității din București.

C U P R I N S

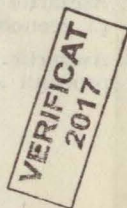
	<u>Pag.</u>
Introducere	3
Capitolul I	
Dezvoltarea geografiei economice în România	7
Capitolul II	
Premise naturale ale dezvoltării economiei naționale	23
1. Particularități fizico-geografice	23
2. Resursele naturale, baze de materii prime ale industriei naționale	38
Capitolul III	
Organizarea administrativ-teritorială	45
Capitolul IV	
Caracteristicile economico-sociale ale R. S. România	49
Capitolul V	
Geografia populației și a așezărilor omenești	57
1. Geodemografia României	57
— Evoluția numărului de locuitori și a repartiției teritoriale	57
— Sporul natural, mișcarea migratorie, potențialul forței de muncă	58
2. Așezările rurale : Considerații generale, fizionomie, funcții economice, procesul de modernizare și sistematizare .	63
3. Așezările urbane : geneză, organizare, funcții economice, procesul de urbanizare	71

Capitolul VI

Economia României	81
1. Geografia industriei	81
— Industrializarea socialistă. Accentuarea poziției conducătoare a industriei	81
— Mutații în structura și repartiția geografică a ramurilor industriale	83
— Regionarea industriei	89
2. Agrogeografia României	93
— Locul și importanța agriculturii pe plan național și mondial	93
— Transformări în peisajul agrogeografic	95
— Structura și repartiția geografică a categoriilor de folosință a terenurilor	102
— Structura și răspândirea geografică a culturilor agricole	105
— Creșterea animalelor. Structura bazei furajere	140
3. Structura și repartiția geografică a economiei forestiere	147
4. Căile de comunicație și transporturile	149
— Noua configurație a rețelei căilor de comunicație	150
— Schimbări în structura transporturilor de mărfuri	157
5. Comerțul exterior și cooperarea economică internațională	159

Capitolul VII

Prognoze	165
Bibliografie	167

HARTA GEOGRAFICO-ECONOMICĂ a REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

1973 (de ION VELCEA)

LEGENDA

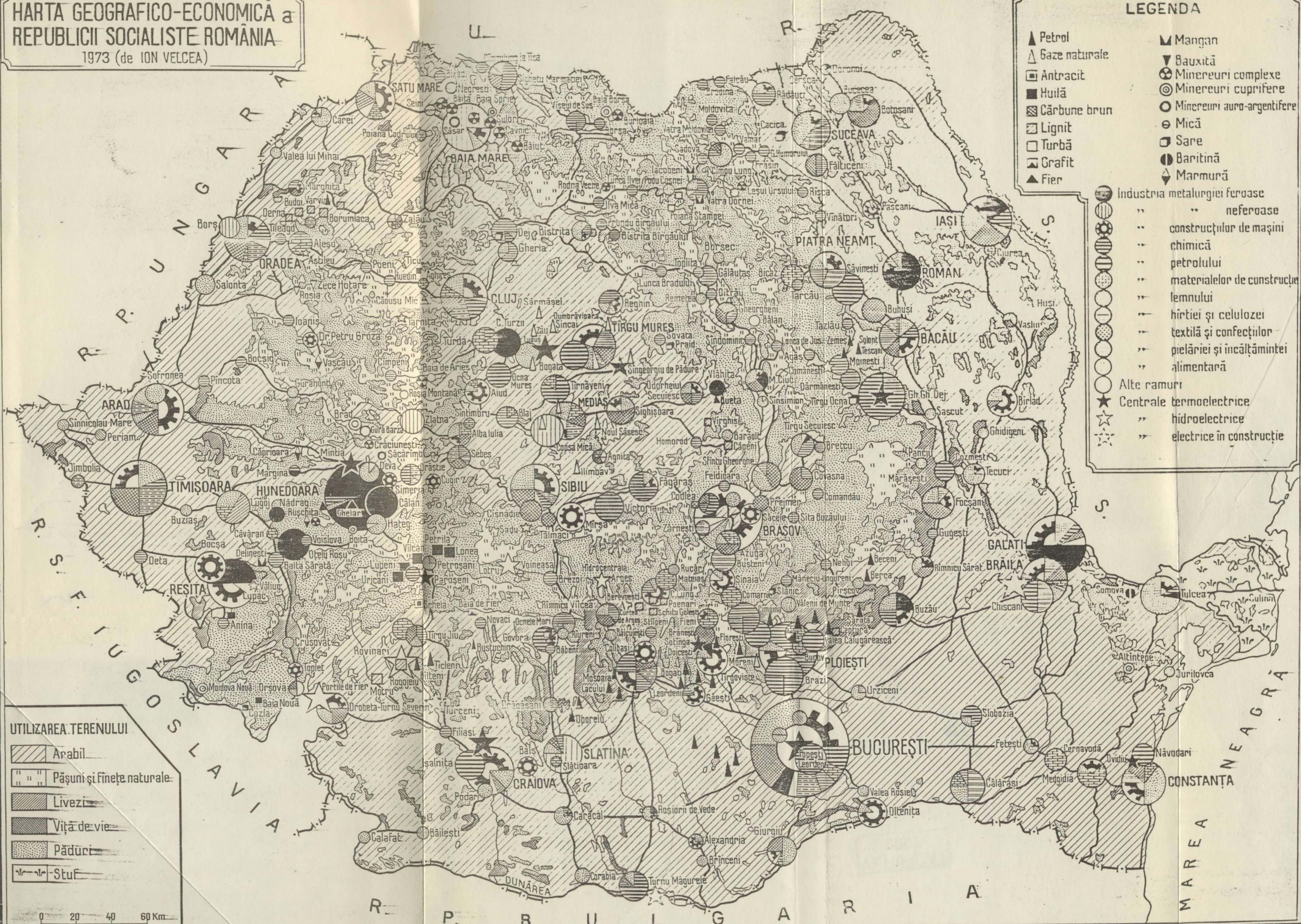
- ▲ Petrol
- ▼ Mangan
- △ Gaze naturale
- ⬇ Bauxită
- ◻ Antracit
- ⊗ Minereuri complexe
- Huilă
- ⊙ Minereuri cuprifere
- ▨ Cărbune brun
- Minereuri auro-argentifere
- ▩ Lignit
- ⊖ Mică
- Turbă
- ◻ Sare
- ▤ Grafită
- ▲ Fier
- ◆ Marmură

- Industria metalurgiei feroase
- " " neferoase
- " construcțiilor de mașini
- " chimică
- " petrolului
- " materialelor de construcție
- " lemnului
- " hirtiei și celulozei
- " textilă și confecțiilor
- " pielăriei și încălțăminteii
- " alimentară
- Alte ramuri
- ★ Centrale termoelectrice
- ☆ " hidroelectrice
- ☆ " electrice în construcție

UTILIZAREA TERENULUI

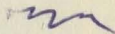
- ▨ Arabil
- ▨ Pășuni și fânețe naturale
- ▨ Livezi
- ▨ Viță-de-vie
- ▨ Păduri
- ▨ Stuf

0 20 40 60 Km

6 ASIMONTE-DIFFERENTIA
ADAMOR-STILNOR. KALIS
1987

VERIFICAT
1987

TIPOGRAFIA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI

Lei 8